Ateitis

BALANDIS—GEGUŽĖ 1980—4-5

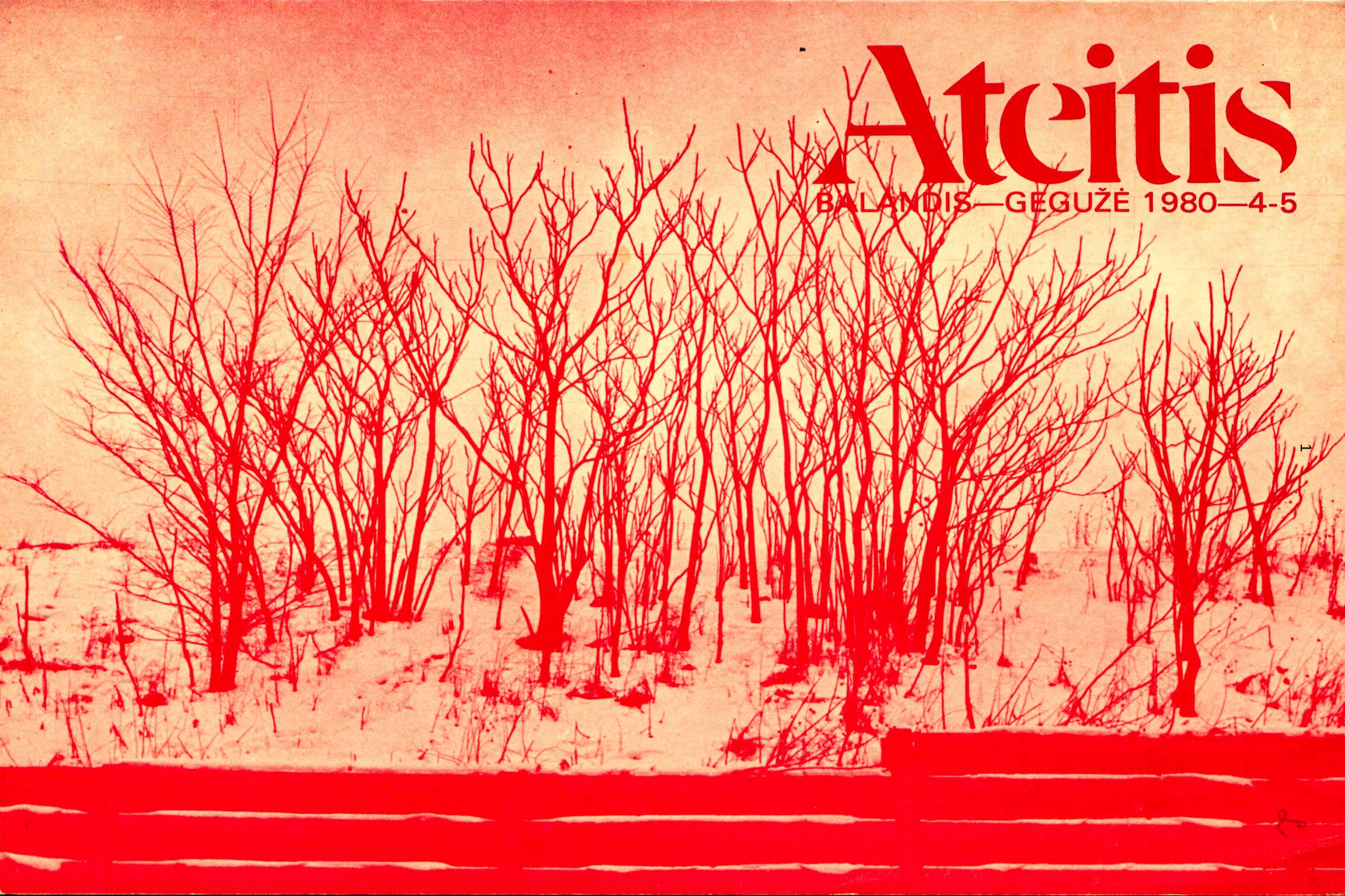

Ateitis

1980 BALANDIS—GEGUŽĖ/APRIL—MAY VOL. LXX NO. 4—5

Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos-lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas.

ATEITIS (USPS 935-440)

Voro sonetas — A. Jasmantas 121
ANTAI... — K. Trimakas 122
Budėti, laukti, pasiruošti — Kun. E. Gerulis 124
Dailininkė Dalia Kolbaitė 127
Negęsta mano miesto žiburiai (eilėraščių ciklas) — V. Alantas 130
Vienišas žibintas — A. Vienokūras 134
Praeitis priklauso mums. Vilniaus Universiteto istorija LKMA suvažiavime (tęsinys iš kovo nr.) — A. Liulevičienė 136
ATŽALOS: Laiškas iš okupuotos Lietuvos ir atsiliepimai iš Lemonto 140
ATVIRAI: Lietuvių kalbos klausimu — N. Balčiūnienė, L. Bradūnaitė, G. Kriaučiūnienė, B. Lukošiūnas, R. Olšauskaitė 143
Apie Evangeliją ir kultūrą — A. Maceina, kun. E. Gerulis 149
Eilėraštis — D. Mališka 160
KNYGOS: D. Sadūnaitės „Baltas Ievos Medis — s. O. Mikailaitė 161
KREIVOS ŠYPSENOS 162
VEIKLA 165
LAIŠKAI 168

Šio numerio mecenatas yra prelatas Vaclovas Martinkus — jis auką skiria savo kunigystės sukakčiai paminėti. Numerį redagavo A. Liulevičius, laužė J. Kuprys. Iliustracijos: Danguolės Stončiūtės grafika (130, 131, 132), Rimo Lukošiūno lino raižinys (149), Rimos Valiulytės piešinys (135). Nuotraukos: Jono Kuprio (viršelis, 121, 126, 127, 128, 129, 137, 139, 140, 143, 146), Vidos Kuprytės (154, 156), Danutės Norvilaitės (152, 163, 164), Kęstučio Trimako (166, 168), Jono Vyšnionio (167, 168). Viršelio antraštė ir vinjetės dail. Vilijos Eivaitės.

Vyriausias redaktorius: kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 DesPlaines Ave., Apt. 409, Forest Park, IL. 60130, USA. Telef.: 312 366-2446.
Redaktoriai: Saulius Kuprys, dr. Arūnas Liulevičius, Aldona Zailskaitė ir Rima Sidrienė
Redakcijos nariai: Jonas Kuprys (fotografija), Roma Olšauskaitė
Administratorius: Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL. 60629, USA. Telef.: 312 434-2243.

Spaudos darbus atlieka Draugo spaustuvė Chicagoje. Leidžia Ateitininkų Federacija. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje — 9.00 dol.; garbės prenumerata — 15.00 dol., susipažinimui — 7.00 dol.; kituose kraštuose — 7.00 dol., išskyrus Pietų Ameriką (5.00 dol.).

ATEITIS — a magazine published monthly, except July and August, by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis, Inc. Business address: 7235 South Sacramento Ave., Chicago, IL. 60629, USA. Yearly subscription in the US and Canada $9.00. Single copy $1.00. Second Class postage paid at Chicago, Illinois. © 1980 ATEITIS. All rights reserved.

LIETUVOS NACIONALINĖ MARIJONŲ BIBLIOTEKA

Išbalęs beržas ir speige pavytęs
Gelsvučiais pumpurais staiga sužiuro
Lyg auksaplaukės kūdikių galvutės
Prie pirmąkart pravertų saulėn durų.

Gelsva piene pakvietę pirmą bitę
Suvirpo šilimoj melsvi papieviai.
Jauni ir saulės šypsenoj nušvitę
Pakilo upės karklai raudonžieviai.

Ir aš, kaip voras į stiklinį indą,
Kai nerimu visi garsai pasklinda
Ir ilgesiu ir troškuliu atgiję

Svaigiu džiaugsmu mūs žemę juosia —
Į naują būtį lyg į slidžią giją,
Iš naujo, vis iš naujo kabinuosi.

A. Jasmantas „Voro sonetas“

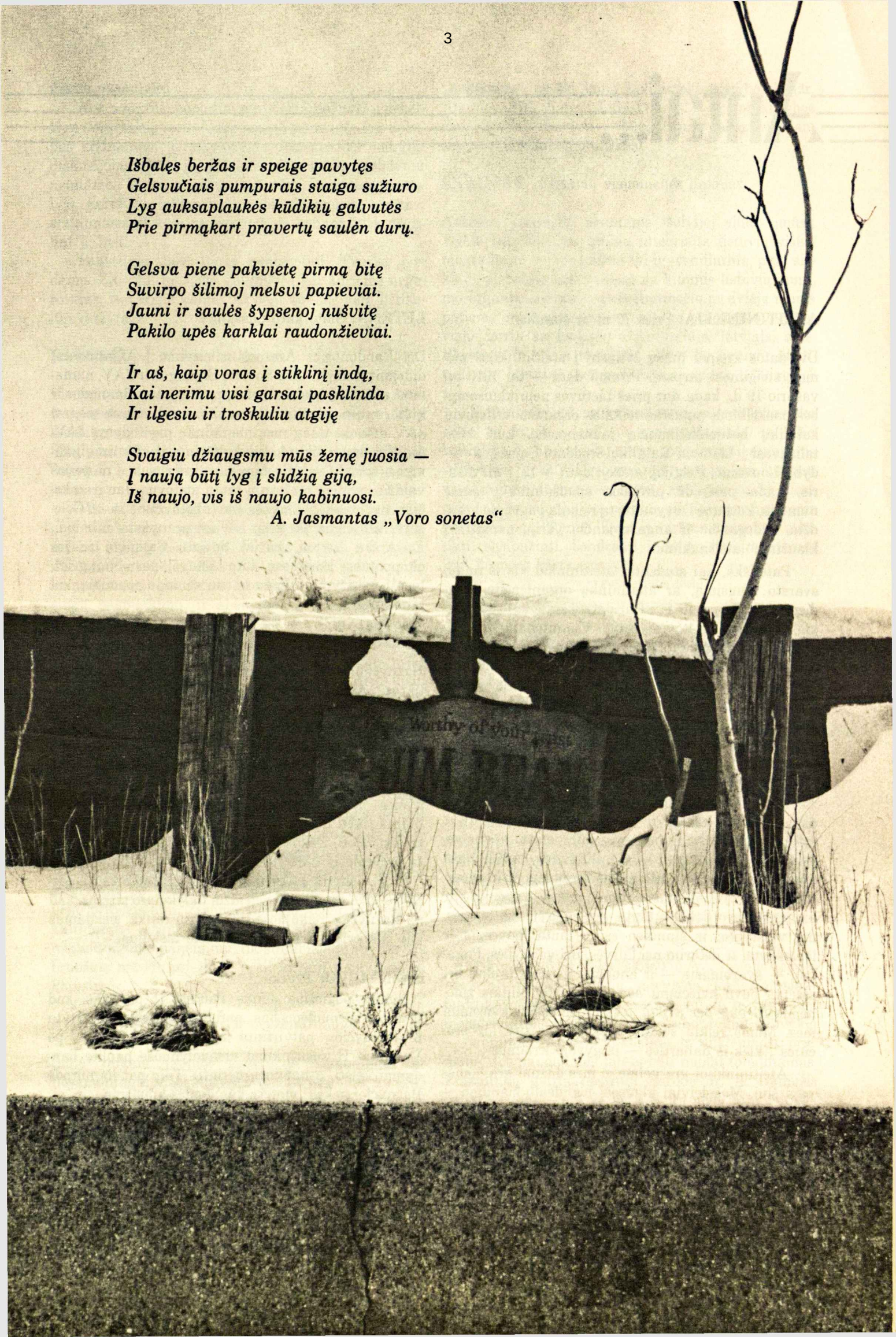

Antai...

ATEITININKIJA: Prieš 70 m. ir šiandien

Dvi datos kreipia mūsų žvilgsnį į ateitininkijos pirmąjį steigimosi tarpsnį. Pirmoji data — tai 1910 m. vasario 19 d., kada dar prieš Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą pajustas reikalas organizuoti lietuvių katalikų besimokslinančią jaunuomenę, kuri kristalizavosi į Lietuvių Katalikų Studentų Sąjungos valdybą Louvaine, Belgijoj; antroji data — 1911 m. vasaris, kada pasirodė pirmasis spausdintas *Ateities* numeris, kuriame Dovydaitis tą reikalą pagrindė brandžiu, uždegančiu ir angažuojančiu „Trijų pamatinių klausimų" atsišaukimu.

Patetiška, kai studentai ateitininkai vis iš naujo svarsto klausimą, ar ateitininkų organizacija šiandien „dar turi prasmės". Dar patetiškiau, kai sendraugiai įvairiose vietovėse savo vieninteliame „metiniame" susirinkime to klausimo nei neprisimena. Tas studentų klausimas bent rodo juos matant skirtumą tarp savo gyvenimo ir ateitininkų skelbiamo idealo. Juose kažkas dar gyva, tik jų svarstymai dažnai per paviršutiniški, atsakymai apgraibomis surasti, neužgriebia tikrovės, nesušvinta entuziazmu. Gi vyresnieji, atrodo, nebeturi nei to klausimo. O kur nebėra klausimo, nėra nei atsakymo, nėra nei akstino veiklai.

Tuo tarpu ateitininkija yra bent tiek pat — jei ne daugiau — reikalinga ir prasminga šiandien, kaip ir prieš 70 metų. Anuomet grėsė nihilistinis ateizmas, gresia jis ir šiandien ir savo militarizmu už Geležinės uždangos, ir savo subtilesnėmis formomis Vakaruose, ir savo pačioj subtiliausioj formoj mumyse pačiuose. Ir anuomet buvo lietuvių tauta, bet neturėjo nei laisvės, nei valstybės; ir šiandien esam tauta, pavergta ir išblaškyta, ir neturim nei laisvės, nei valstybės. Pagaliau — svarbiausia — ir anuomet jie ir jų broliai bei seserys buvo kviečiami *būti žmonėmis,* pilnais žmonėmis *Dievuje per Kristų,* o šiandien esame kviečiami mes. Mums reikia semtis stiprybės ne tiek „iš praeities", kiek iš dabarties — iš gyvojo Kristaus.

Ateitininkijoj yra gelmė, o mes dažnai graibomės paviršiuj. Moksleiviai klausosi jos idealų šiandien — gal ims suprasti rytoj. Studentai klausdami, ar ateitininkija „turi ir šiandien prasmės", stovi prie vartų; tik atsivėrę jos gelmei, jie ras entuziazmo gyvenimui ir veiklai. Gi daugelis sendraugių dar turi sugrįžti prie pamatinio klausimo, ar jie neturėtų vėl tapti — ne vien būti įsirašiusiais, bet *tapti* — ateitininkais.

Ateitininkijai jau 70 metų. Taip, bet ne vien... Mumyse šiandien tik jos pradžia...

LETENA: Šalto karo pasekmės

Dėl Raudonosios Armijos įsibrovimo į Afganistaną didėjant įtampai tarp Sovietų Sąjungos ir JAV, numatomi ar jau ir vykdomi grūdų pardavimo, olimpiados ir kultūrinių pasikeitimų atšaukimai. Jau sausio mėnesį JAV atšaukė daug rusų menininkų pasirodymų JAV-ėse. Jei dar ir liktų kokių kultūrinių pasikeitimų galimybė, sovietų valdžia tam parinktų rusus, o ne po jos valdžia esančių mažesnių tautų atstovus. Jau ir anksčiau nedidelės galimybės buvo lietuviams iš už Geležinės uždangos; jos kaip ir visai pranyksta dabar.

Antra vertus, pačioj Sovietų Sąjungoj ir jos okupuotuose kraštuose, kaip Lietuvoj, pastebimi griežtesni suvaržymai. Viena letena sunkiau spaudžia, kai kita smogia.

BAŽNYČIOJ: Popiežiaus tvirta ranka

Bažnyčioj, kaip ir kiekvienoj bendruomenėj, reikia tam tikros *tvarkos* santvarkoj ir tam tikro *aiškumo* mokslo skelbime. Klausimas yra tik: — kiek? Atrodo, kad reikėtų laikytis balanso. Reikia tiek tvarkos, kad būtų iš vienos pusės išvengta betvarkės, o iš kitos — nereikalingų varžtų. O mokslą aiškinant reikia tiek aiškumo, kad būtų aišku, kas yra Kristaus, kas Bažnyčios mokslas ir kas teologų išvedžiojimai; kas būtina tikėti ir ką galima — ypač teologams — klausti, išvedžioti, ieškoti ir toliau aiškinti. Atrodo paprasta, bet taip iš tikro nėra.

Po vienerių metų matosi, kad dinamiškas popiežius Jonas Paulius II neleidžia dalykų pro pirštus, kad jis Bažnyčios reikaluose turi stiprią ranką, siekdamas joje išlaikyti tvarką, o jos mokslo aiškumą.

BAŽNYČIOJ: Tvarka

Neseniai popiežius Jonas Paulius II pareiškė, kad netrukus vienuolėms bus „paruošta pastoviai nustatyta ir Bažnyčios patvirtinta regula" (t.y. baigsis po Vatikano II susirinkimo vienuolynuose paplitę bandymai keisti, atnaujinti, derinti). Taip pat jis nurodė Bažnyčioj nekelti moterų kunigystės klausimo.

Tai ženklai, kad popiežius siekia įvesti didesnę tvarką Bažnyčioj. Yra tokių, kurie šioms popiežiaus pastangoms pritaria. Betgi yra ir kitų, kuriems atrodo, kad tai nereikalingi varžtai. Vieni sako, kad, įvedus vienuolynams nekeičiamas regulas, bus atimta proga netinkamiems „eksperimentavimams" ir „iškrypimams"; kiti čia įžvelgia pavojų suakmenėti, prarasti galimybę nuolat savo veiklą derinti besikeičian-

čiame pasaulyje.

Antra vertus, popiežiui nurodžius Bažnyčioj nekelti moterų kunigystės klausimo, vieni mano, jog nebebus erzinamasi ar eikvojamas dėmesys bei energija diskusijoms; kiti gi įžvelgia, jog tokiu stabdymu neigiamos moterų teisės Bažnyčioj, esančioj pasaulyje, kuris vis labiau pats pabunda moterų teisėms; erzinimasis gi kyla ne tiek reikalą keliant, kiek negalint jo kelti.

Popiežiaus geri norai neabejotini. Tvarka įvedama. Žinoma, nebebus galimybės kai kurioms negerovėms. Bet kokia kaina? Ar bent kai kas nėra netikslūs varžymai?

BAŽNYČIOJ: Mokslo aiškumas

Plačiai nuskambėjo Vatikano direktyva įžymiam šveicarų teologui Hans Kueng atimti teisę dėstyti kaip katalikų teologui. Ir kitas žymus teologas olandas Schillebeeckx buvo iškviestas Romon pasiaiškinti. Sakoma, kad ir kitų teologų idėjos yra Vatikane sijojamos.

Matosi ir čia Bažnyčios mokslo aiškumo norinčio popiežiaus tvirta ranka. Be abejo, Bažnyčia turi teisę neleisti skelbti jos vardu tam, kas per toli nukrypsta nuo teisingo jos mokslo. Tik tos teisės pritaikymas komplikuotas. Bažnyčios istorijoj buvo visko: ir teisingų pasmerkimų, ir abejotinų, ir klaidingų, kaip, pavyzdžiui, šv. Tomo Akviniečio atžvilgiu. Taip pasitaiko ir dabar. Kad ir toks santūrus žymus jėzuitas teologas Karl Rahner pernai viešai protestavo prieš Miuncheno kardinolą, kai pastarasis užkirto kelią kitam žymiam teologui Metz profesoriauti Miuncheno universitete. Rahner reikalavo viešai paskelbti priežastį, teigdamas Bažnyčios viršūnėse esant stoką „jautrumo pagrindinėms žmogaus teisėms“, ir nurodė savo paties atvejį, kaip pavyzdį neteisėto ir neteisingo uždraudimo, kai prieš 25 metus jam šv. Įstaiga Romoj neleido rašyti apie koncelebraciją (kunigų bendrą Mišių laikymą), kuri, Vatikano II susirinkimo nurodymu, šiandien plačiai praktikuojama.

Hans Kuengo atvejis sunkus, Bažnyčią sunkiai slegiantis. Jo įtaka bei jo atsiekimai teologijoj daugelio pripažįstami. Žinoma, spauda, teigdama, jog jis kaltinamas Jėzaus Kristaus dieviškumo ir popiežiaus neklaidingumo paneigimu, tik stambiais ir apytikriais bruožais nurodo priežastį, nesileidžiant į subtilesnius klausimus.

AUKŠTUMOS: Pelnytos ir neužsitarnautos

Šiais laikais jaunoji generacija sąmoningai ar nesąmoningai visokiais chemikalais ieško tai, ko LSD „pranašas“ Timothy Leary savo knygoj „The Politics of Experience“ pažada, būtent, pulsavimo „harmonijoj pagal medžiagos pirminį kosminį ritmą“ — t.y. dirbtinės ir ta prasme neužsitarnautos „ekstazės“. Tokie eksperimentavimai neretai pasibaigia vergišku, sveikatai kenkiančiu pasivergimu.

Tuo tarpu kiekvienas asmuo gali savo pastangomis ir ta prasme „nupelnytai“ atsiekti jausminių „aukštumų“ ar tai kūno lavinimosi pratybomis (žr. *Ateitis,* 1978, 5 nr., 146—147 psl.), ar tai kūrybos siekiais. Tai nurodyti — būtų vienas pačių svarbiausių jaunimo auklėjimo tikslų.

SKAUTAI: „Lietuvių visuomenės linkme“

Antanas Dundzila skautams išeivijoj siūlo: „mūsų veikla turi būti vis labiau integruota lietuvių visuomenės linkme... praktiškai tai įgyvendintina, pvz., siekiant platesnio bendravimo su kitomis lietuvių jaunimo organizacijomis... už dešimtmečio ar dviejų mums patiems bus keista prisiminus, kad praeityje stovyklavome kartu su lenkais, ukrainiečiais, latviais, amerikiečiais ir kitais skautais — bet be lietuvių ateitininkų ar Lietuvos vyčių...“ (*Skautų Aidas,* 1979, rgs., 3 psl.).

Matant skautuose kylant idėją ieškoti lietuviškų ryšių su kitomis jaunimo organizacijomis, ta idėja keltintina ir ateitininkų tarpe. Bendravimas vasaros stovyklose ypač dėl geografinių nuotolių gal sunkiau pasiekiamas, tačiau visų metų veikla yra ne tik tuose pačiuose miestuose, bet neretai naudojamės net tomis pačiomis patalpomis. Tada ir turėtume stengtis susitikti, susipažinti, bendrauti ir kartu bendradarbiaujant ką nors kartu suruošti.

STOVYKLOS: Patirtis ir gairės

„Vadovų nuoširdūs pasisakymai aktyviai prisidės prie tolimesnių stovyklų planavimo ir jų tobulėjimo,“ rašo dr. R. Kriaučiūnas, kuris su keliais kitais jau ne vieną vasarą planuoja jaunių-jaunučių ateitininkų stovyklas, į jas įjungdamas 15—17 m. amžiaus būrelių vadovus.

Tų vadovų apklausinėjimuose atpažįstama, kas stovykloj gera ir kas taisytina. 1979 m. vasaros stovykloj stipriausios stovyklautojų savybės buvo draugiškumas, punktualumas (matyti, jauniausia lietuviškoji karta nebeseka vyresniųjų pėdomis ir nebesilaiko „lietuviško punktualumo“!) ir užbaigimas užsiėmimuose pradėtų projektų. Silpniausi dalykai — švara, klausymas vadovų ir lietuviškumas (ypač lietuvių kalbos vartojimas). Kitų įvertinimuose pastebima, kad ir patys vadovai turėtų dar geriau pasiruošti stovykloms.

Tikimasi, kad toks stovyklų vertinimas padės pagerinti jaunių-jaunučių stovyklas. Panašiai sistematingai savo stovyklas vertinti turėtų ir vyresnieji moksleiviai bei studentai, net ir sendraugiai. Stovykla — jaunimui nemaža auklėjimo ir auklėjimosi priemonė. Jos naudojimas turėtų būti nuolat tobulinamas. Prasmingų gairių neseniai nurodė dr. A. Damušis (*Ateitis,* 1980, 1 nr., 28 psl.). Šalia visų kitų „logijų“, verta gaires bei išbandytą patirtį krauti į vieną krūvą — į „stovyklologiją“, iš kurios visa tai būtų galima kasmet vis tobuliau perkelti Dainavon, prie Spyglio ežero, Brazilijon, Lituanikos stovyklavietėn, Neringon ar bet kur kitur.

Kęstutis Trimakas

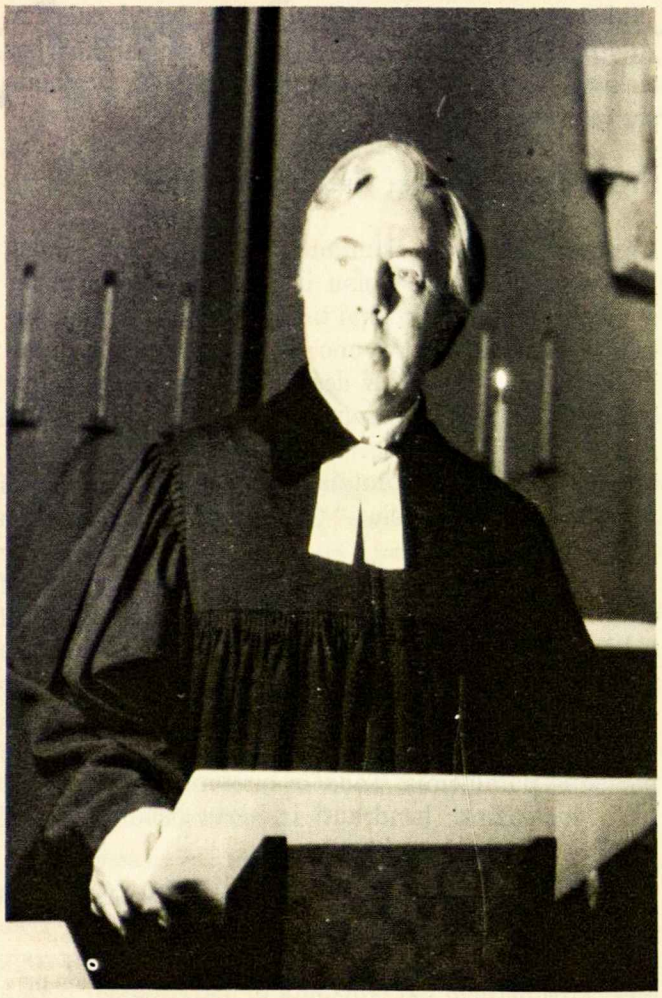

Kun. Eugenius Gerulis

Budėti, laukti, pasiruošti

Kun. Eugenius Gerulis

Maldos už krikščionių vienybę savaitė buvo paminėta ir lietuvių tarpe. Sausio 20 d. lietuvių tėvų jėzuitų koplyčioje, Chicagoje, buvo ekumeninės pamaldos, kurias ruošė jau eilę metų veikiantis Lietuvių Ekumeninis būrelis. Pamaldų metu pamokslą sakė kun. Eugenius Gerulis — jį čia ištisai ir perspausdinam.

Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė, Dievo Tėvo meilė ir šv. Dvasios draugystė teesie su mumis visais.

Pasiklausykime šv. Rašto žodžių; apaštalas Povilas romiečiams 15:5-7 taip rašo: „Dievas, kuris teikia ištvermę ir paguodą, teduodie jums būti tarp savęs vienos minties, sekant Jėzaus Kristaus pavyzdžiu, kad jūs sutartinai viena burna garbintumėme Dievą, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus tėvą. Todėl priimkite vienas kitą, kaip ir Kristus jus priėmė — Dievo garbei!“ O pirmame laiške Korintiečiams 13:9-13 Povilas taip rašo: „Mes žinome tik dalinai, ir mūsų pranašavimas yra tik dalinis, bet kada ateis atbaigtybė, kas yra iš dalies — pranyks. Kai aš buvau vaikas, kalbėjau kaip vaikas, supratau kaip vaikas, protavau kaip vaikas. Bet kai pasidariau vyras, aš padėjau į šalį, kas buvo vaikiška. Dabar mes matome lyg per stiklą prietemoje, bet tada matysime veidu į veidą. Dabar aš pažįstu dalinai, bet tada pilnutiniai pažinsiu, kaip kad aš esu pilnutiniai pažintas. O dabartyje pasilieka tikėjimas, viltis ir meilė, šie trys; bet jų didžiausioji yra meilė“.

Melskimės:

Mūsų mylimas Dieve Tėve, per Kristų mūsų Viešpatį Tavęs nuolankiai prašome: savo dieviška šviesa apšviesk mus visus prietemoje esančius ir kelio vienybėn ieškančius, kad mes, kaip Tavo pašaukti vaikai, budriai laukdami Tavo karalystės atėjimo, vis tobuliau suvoktume Tavo valią, vis nuoširdžiau ir su meile sektume Kristų, vis stropiau savo pareigas atliktume ir tarpusavyje broliškiau sugyventume mūsų pačių laimei ir Tavo amžinai garbei. Tad, Viešpatie, pašventink mus savo šviesa, nes Tavo Žodis yra mums kelias, tiesa ir gyvenimas. Amen.

Mieli broliai ir sesės Kristuje!

Pasaulio bažnyčių vadovai kasmet krikščionijai parenka po vieną ekumeniską šūkį. Šiems metams iš „Tėve mūsų“ maldos šūkiui yra paimti šie žodžiai: *TEATEINIE TAVO KARALYSTĖ!* (Mt. 6:10, Lk. 11:2).

Tai žodžiai, kuriuos mes visi kasdieną kartojame savo maldose. Tai Kristaus centrinė tema. Šią temą Šventraštis mini šimtus kartų.

Įdomu, kaip keičiasi laikų dvasia; atsimenu, prieš keliolika ar keliasdešimt metų ši taip svarbi tema buvo pati nepopuliariausia tiek katalikų, tiek evangelikų bažnyčiose. O tai buvo vaisiai užsilikę iš Apšvietos laikotarpio bei liberalinių teologų periodo.

Šiandieną, kada vėl atsisukame pilniau į Kristų, vėl imame daugiau domėtis eschatologija, t.y. sistematinės teologijos dalimi, kuri nagrinėja mirtį ir prisikėlimą, Kristaus antrąjį atėjimą, Jo karalystę, paskutinį teismą ir būsimą naująjį dangų, ir naująją žemę.

Apie pirmąjį Kristaus atėjimą pranašai kalbėjo keliolika šimtų metų; nežiūrint to, žydai nebuvo pasiruošę ateinantį Kristų sutikti. Atėjusiam Viešpačiui teko gimti gyvulių tvarte... nes žmonių tarpe nebuvo Jam vietos. Kokia gėda žmonėms...

Ar esame pasiruošę sutikti Kristų?

Apie būsimą antrąjį Kristaus atėjimą mes girdime jau beveik du tūkstančius metų. Ar mes esame geriau pasiruošę sutikti Kristų, negu anuomet žydai?! Kiekvienas pagalvokime apie save.

Kristus apie antrąjį savo atėjimą taip sako: „Kaip žaibas išeina iš rytų ir šviečia iki vakarų, taip bus Žmogaus Sūnaus atėjimas; anų dienų priespaudai pasibaigus, — sako Kristus, — saulė aptems, mėnulis nebešvies, žvaigždės kris, ir dangaus galybės sujudės. Tuomet pasirodys Žmogaus Sūnaus ženklas danguje, ir tuomet aimanuos visos žemės gentys, ir jos išvys Žmogaus Sūnų, ateinantį dangaus debesyse su didele galybe ir garbe. Jis išsiųs savo angelus, skardžiai trimituojančius, ir jie surinks Jo išrinktuosius iš keturių vėjų, nuo vieno dangaus krašto iki kito. O apie aną atėjimo dieną ir valandą niekas neturi žinių, ne dangaus angelai, ne Sūnus, tik Tėvas vienas. Tad budėkite, — sako Kristus, — nes jūs nežinote, kurią dieną jūsų Viešpats ateis“ (Mt. 24).

Jėzus Kristus mus ragina budėti, laukti, būti pasiruošusiems.

Kaip mes suprantame išsireiškimą: „Būkite pasiruošę?“

Vienas pasiruošimo būdas gal būtų — pilnesnis susipažinimas su anksčiau minėta eschatologija. Tačiau dėl šio kelio tikrumo tenka mums abejoti; tiesa, į antrąjį Kristaus atėjimą visi krikščionys tiki vieningai, bet dėl to ir dėl tos karalystės atskirų detalių nesutariama, esant daugybei skirtingų nuomonių. Štai eschatalogijos nuomonių miške randame teologus liberalus su jų alegorine interpretacija — post milenialistus, amilenialistus; randame konservatyvių teologų srovę su raidiška interpretacija — premilenialistus, milenialistus; randame klasiško ir dispensacinio premilenializmų šalininkus; taipgi *pre* ir *post* tribulacionistus, ir t.t.

Kai Kristus ragino mus budėti, laukti ir pasiruošti, vargu ar Jis linkėjo krikščionijai po tokį eschatologijos labirintą braidyti. Gal tai yra vertinga paskiriems teologams, bet ne krikščionijos masėms.

Minėtas minčių labirintas gaunasi, nes žmogaus žinojimas yra netobulas, nepilnas, tik dalinis, kai tuo tarpu Dievo Sūnus mums kalba trumpai ir aiškiai. Kristus nori, kad mes, belaukdami Jo karalystės atėjimo, savo pasiruošimą remtume šiais jo žodžiais: atgailaukite (Mt. 4:17), darbuokitės ir neškite vaisių, naudodamiesi jums Dievo duotais talentais (Mt. 3:10).

Tai tiek trumpų užuominų apie šiems metams skirtą temą: *TEATEINIE TAVO KARALYSTĖ!* Reikia tikėtis, kad metams slenkant šios temos nagrinėjimas bus tęsiamas įvairiose bažnyčiose.

Kas naujo ekumeninėje veikloje?

Dabar palieskime kitas aktualijas. Kas naujo ekumeninėje veikloje?

Ekumeninio kelio vingius bei jo kryptį lemia Dievas, bet ir žmogaus vaidmuo čia yra svarbus. Dievas veikia per bažnytines institucijas, per žymiuosius teologus ir aukštuosius dvasiškius, per universitetus, seminarijas ir panašiai. Ypač svarbų vaidmenį vaidina švietimo institucijos, nes jos per akademinį jaunimą formuoja ateities generacijų mintijimą ir paruošia kelią ateičiai. Tad stabtelkime trumpam prie aukštųjų mokyklų; čia paruošiami nauji kunigai, būsimieji teologai ir popiežiai, kurie perims ir vairuos Bažnyčios vairą ateityje. Ką naujo pastebime tų mokyklų programose? Kokias ekumenines apraiškas ten įžvelgiame?

Štai prieš penkias dienas (I.15.) Vatikane įvyko svarbus pasikeitimas: popiežius paskyrė amerikietį kardinolą William Baum vadovauti Katalikų Švietimo Kongregacijai, kurios žinioje yra viso pasaulio katalikų švietimo reikalai. Įdomu pastebėti, kad šios svarbios pareigos yra pavestos asmeniui, kurio tėvas yra evangelikas reformatas. Taip pat žinome, kad kardinolas Baum yra konservatyvių bei ekumeninių pažiūrų. Kuriuo keliu žengs jo vadovaujamas pasaulio katalikų švietimas, parodys netolima ateitis.

Dabarties katalikų mokslo aukščiausiose institucijose galima įžvelgti, neminint kitų įdomių dalykų, vieną labai reikšmingą ateičiai apraišką, tai dogmos sąvokos naują formavimą.

Ilgus šimtmečius dogmą katalikai laikė lyg kokia neliečiama šventenybe, kurios nebuvo galima nei kritikuoti, nei ja abejoti. Į ją buvo žvelgiama, kaip į aukščiausią, galutinę, neginčijamą ir absoliučią tiesos pilnybę. Laikui bėgant, remiantis šv. Raštu, Vatikano II Susirinkimo nutarimais ir dabarties katalikų teologų mintijimu, pradedama rasti, kad toks požiūris į dogmą esąs ne tik netikslus, bet net žalingas.

Šventasis Raštas mus perspėja, kad žmogaus pajėgumas pažinti tiesą yra ribotas. Apaštalas Povilas sako: dalinis yra mūsų žinojimas, mes tiesą tematome lyg per stiklą prieblandoje, todėl pažįstame tik dalinai. Toliau apaštalas Povilas aiškina, kad tiesos pažinimas būna progresyvus: kai esi vaikas, mąstai kaip vaikas; kai subręsti, mąstai kaip vyras.

Tą patį skelbia ir Vatikano II Susirinkimas: tiesa nesikeičianti, bet jos suvokimas mumyse progresyviai vystosi, supratimas auga, žinojimas turtėja (The Documents of Vatican II, p. 116, W.M. Abbott, S.J.).

Toks mintijimas kelia klausimą: jei Vatikanas išpažįsta, kad mes tiesą žinome tik dalinai, jei tikime, kad tiesos suvokimas vystosi ir auga, tai ar galima augantį dalyką amžiams laikyti nepajudinama dogma?

Tokias problemas įdomiai nagrinėja dabarties katalikų universitetai ir seminarijos bei žymūs katalikų teologai, pavyzdžiui, jėzuitas Avery Dulles savo knygoje „The Survival of Dogma“ Įdomu pastebėti, kad šios knygos autoriaus tėvas Foster Dulles irgi yra reformatas. Ši knyga, parašyta žinomo jėzuitų teologo, patvirtinta Bažnyčios, ir naudojama Loyolos universitete kaip vadovėlis, pulsuoja sekančiomis mintimis:

Bažnyčios doktrininės įžvalgos turi būti nuolat reformuojamos. Žengiant pirmyn, mes negalime likti praeities ribotumo kaliniais, arba kurio nors buvusio kultūros laikotarpio amžinais sekėjais. Nors skel-

biame dievišką tiesą, bet tas dieviškumas, eidamas per žmogiškumą, atsiskleidžia. Skelbiama tiesa niekada nėra pilna ir užbaigta. Ribotam žmogui neribotą Dievą apglėbti yra neįmanoma, todėl mums dieviškosios tiesos niekada nėra žinomos savo nuoga pilnybe. Bandant tiesą išreikšti, visada dar pasilieka ne visa išreikšta. Auganti tiesa neišsitenka praeities ankštuose drabužiuose. Jei tiesą amžiams užšaldome kaip dogmą, tai sustabdome tiesos augimą ir progresą.

Tokių minčių dvelkimas katalikų akademikų tarpe duoda viltį, kad ateities generacijoms bus lengviau žengti per dogmų kliūtis ir rasti kelią Bažnyčios vienybėn.

Nendrė auga greitai, bet ąžuolas — lėtai

Mes dažnai sielvartaujame, kad ekumenizmas ir vienijimosi reikalai per lėtai juda pirmyn.

Bet atsiminkime: nendrė auga greitai, bet ąžuolas — lėtai.

Panašiai galvoja ir dabartinis popiežius. Jis į krikščionijos vienijimąsi su viltimi žvelgia nei optimistiškai, nei pesimistiškai, bet realistiškai. Jam istorijos ratas sukasi ne dešimtmečiais ar šimtmečiais, bet tūkstantmečiais. Tą liudija neseniai pasakyti jo šie žodžiai: „Krikščionijos antrasis tūkstantmetis pasižymėjo mūsų Bažnyčių užkietėjusiu išsiskyrimu. Artėjanti trečiojo tūkstantmečio aušra tekyla Bažnyčiai, kuri vėl turės pilną vienybę".

Gi mūsų visų pareiga yra ne sėdėti ir tos aušros laukti, bet aktyviai darbuotis ir bendro tikslo bendrai siekti.

Čia mums pavyzdžiu, mokytoju ir vadovu tebūna mūsų Viešpats JĖZUS KRISTUS.

Amen

Priimkite Viešpaties palaiminimą Senojo Testamento žodžiais iš Mozės ketvirtosios knygos (Num. 6:24-26):

VIEŠPATS DIEVAS TELAIMINA
IR TESAUGOJA MUS.
VIEŠPATS TEAPŠVIEČIA MUS SAVO VEIDU
IR TEESIE MUMS MALONINGAS.
VIEŠPATS TEPAKELIA SAVO VEIDĄ ANT MŪSŲ
IR TEDUODA MUMS RAMYBĘ.

Amen

Dalia Kolbaitė

Matymas, reikšdamasis per dailę, rodo jog turi itin didelę svarbą gyvenime. Galima teigti, jog jį paėmus praplėsta prasme, jis tampa ne tik juslių pagava — formų, linijų, spalvų žaismu, bet ir akyračiu, pasaulėžiūros apčiuopimu, supratimu, pasisavinimu. Jis plėtoja sąmonę, kuri savo ruožtu veda link dvasinio regėjimo: matymo su širdies akimis. Augustino žodžiais: širdis nerami tol, kol nesiilsi Tavyje. Šis matymas mus naujai atgimdo, nes tampame tuo, ką matome amžinajame „Šiame" momente.

Grožis yra ta patrauklioji tobulybės galia, kuri pašaukia kiekvieną žmogų būt savęs kūrėju per savo rankų darbą.

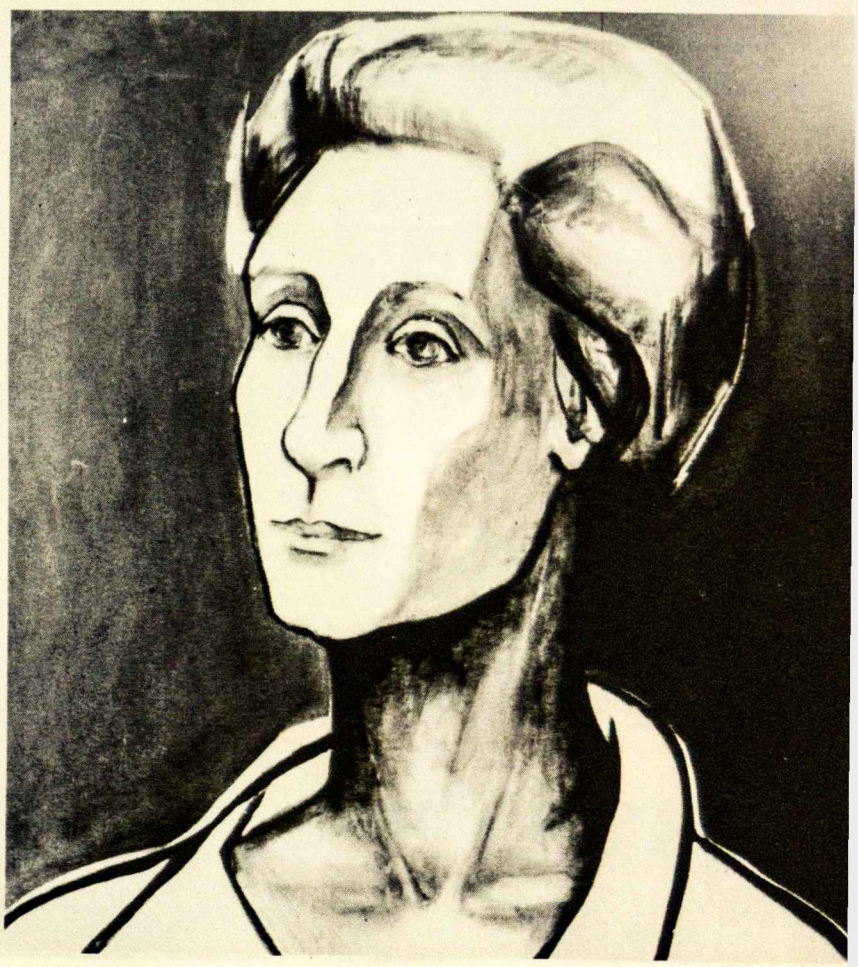

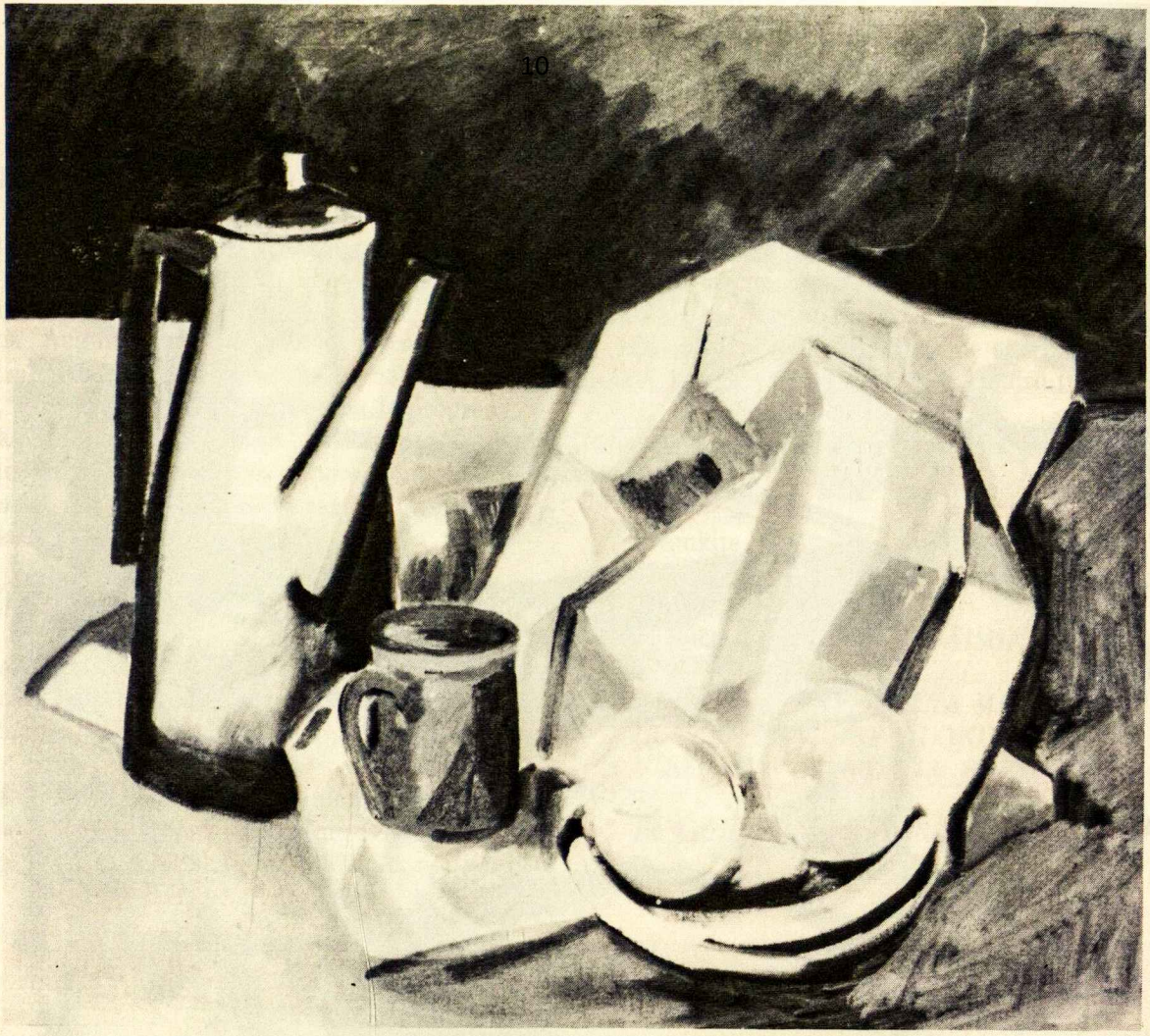

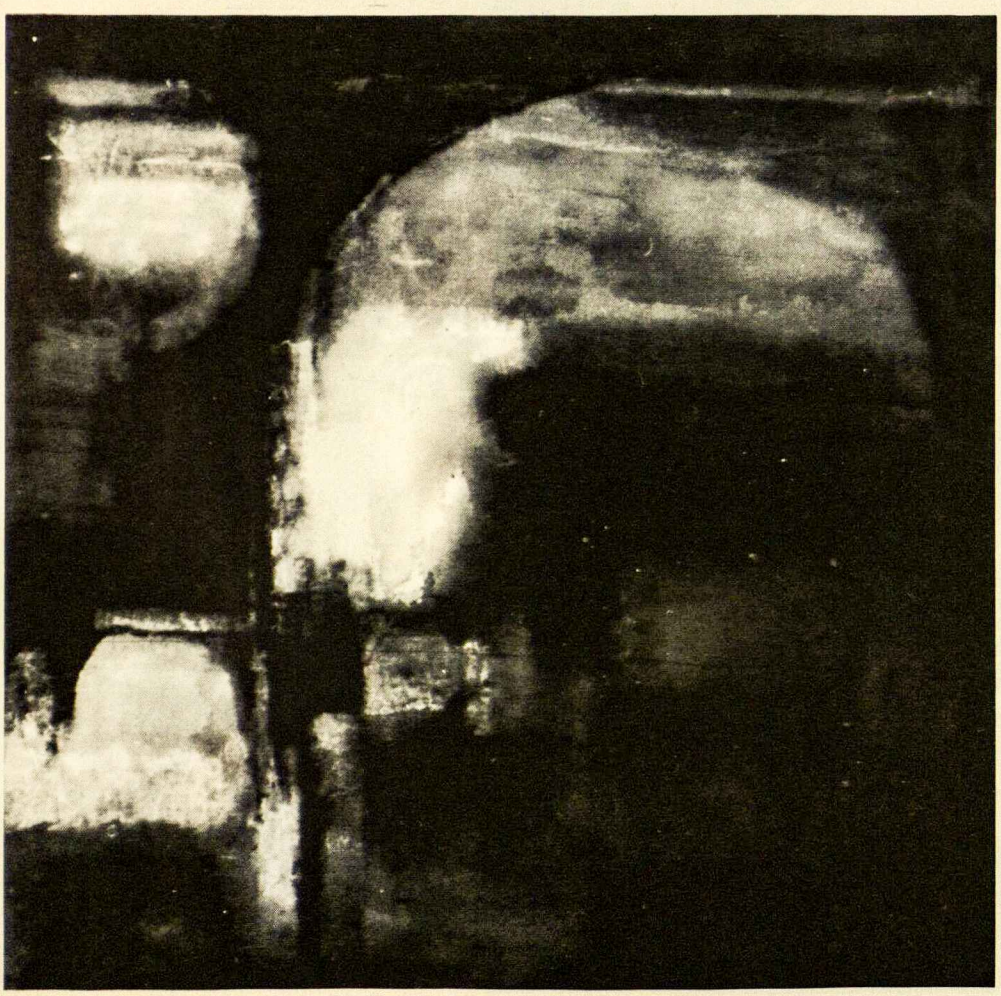

„Menininkas nėra išskirtinis žmogus, bet kiekvienas žmogus yra išskirtinis menininkas“.
A. Coomaraswamy

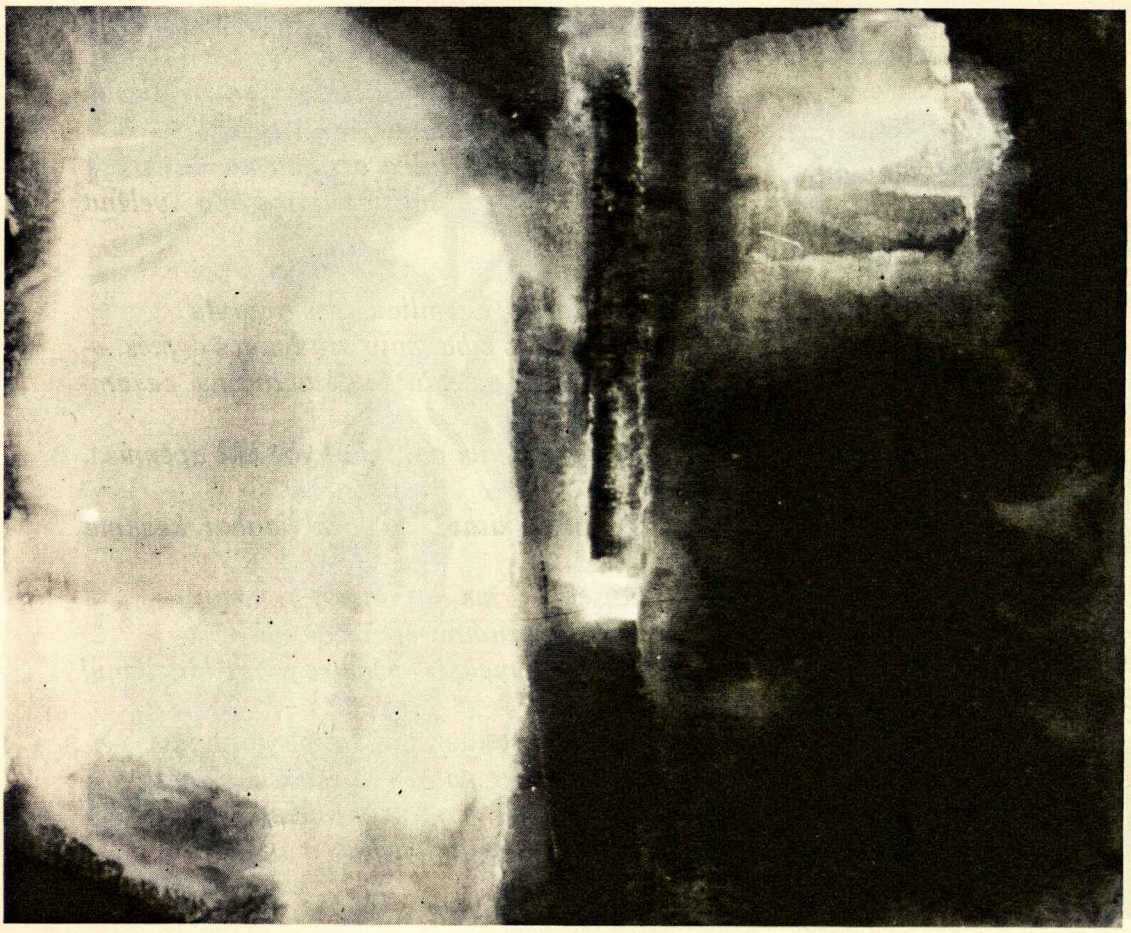

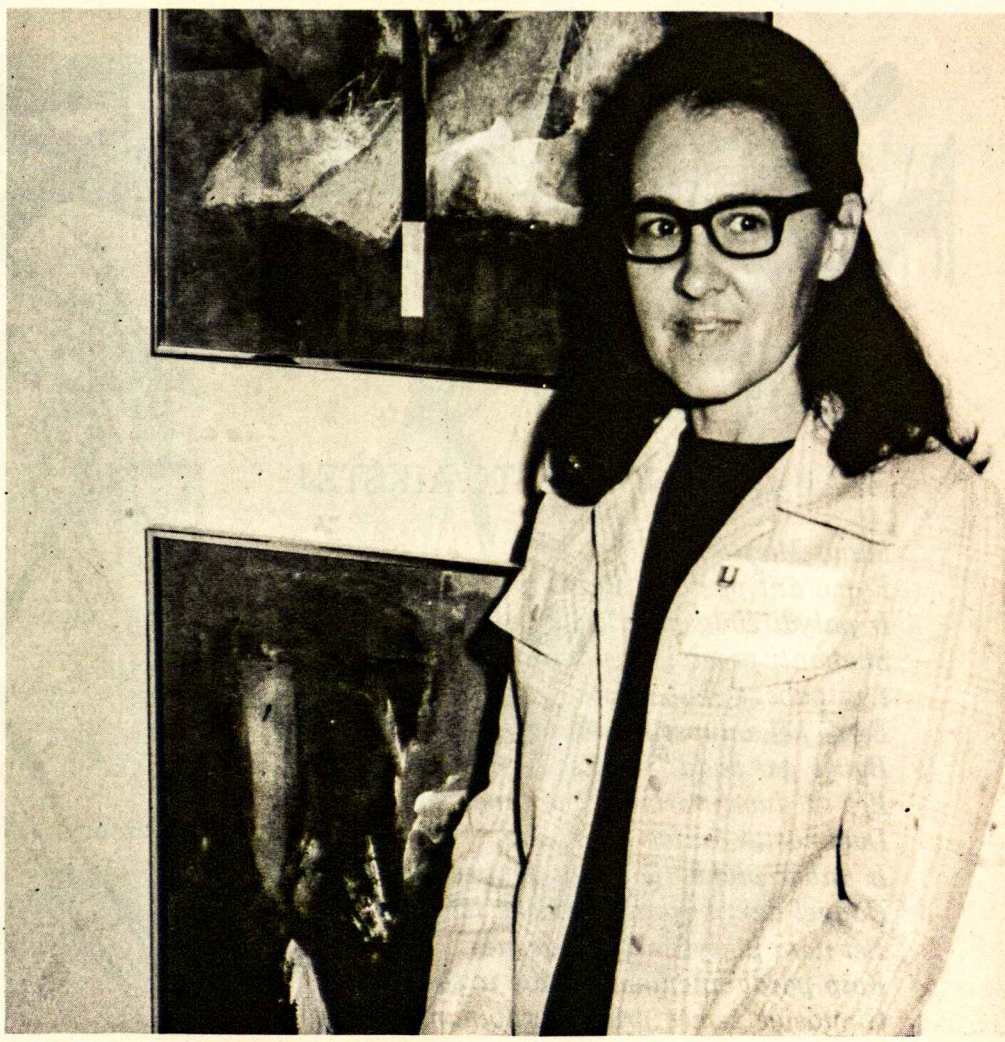

D. Kolbaitė gimė Kaune. Amerikoje baigė Chicagos Universitetą magistro laipsniu iš prancūzų literatūros. Dėstė prancūzų kalbą Northern Illinois Un-te, bei tapė tuo metu. Buvo išvykus Europon gilintis prancūzų kalboj bei dailėj. Sugrįžus kurį laiką dirbo French Cultural Service biure; dabar lanko Chicagos Meno Institutą. Šiais metais dalyvavo Amerikos Lietuvių Moterų Dailininkių bei Loyolos Universiteto Chicagoje grupinėse parodose.

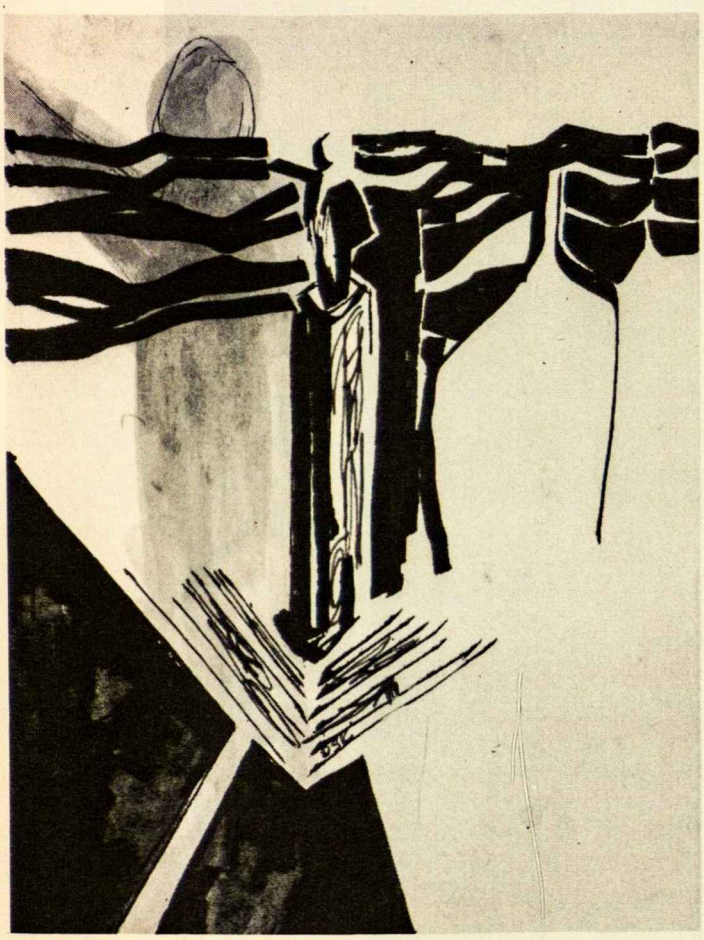

MANO MIESTAS

Regiu aš gedulo calūnais išklotą savo Miestą,
Ir gobia jįjį mauzoliejų slegianti tyla,
Nes šėtono Giltinė į talką atsikviesta
Mirties eitynes ruošia broliams po velėna atversta.

Prie katafalkų iš Kremliaus atskraidytų
Raudonos žvakės žiba, kaip kraujuotos dėmės. —
Trūbočių dūdos spiegia laidotuvininkų pasamdytos,
Lyg šermenų tarnus pati klaikybė būt apėmus...

Betgi ne kam kitam, o vario stabui kasama duobė:
Jis kniūbščias grius ant dugno akmenų. —
Į kapą kris ir kruvina žvaigždė. —
Gadynė baigsis melo ir košmaro prakeiktų dienų!

Sukrus tada pasaulis maršais pergalingais. —
Kalnai siūbuos, ir gatvės miestuose virpės. —
Ir minios drąsiai žengs laimingos,
Nes Laisvė pavergta sparnus ir vėl išties!

Vytautas Alantas

NEGĘSTA MANO MIESTO ŽIBURIAI...

STABAS MANO MIESTO AIKŠTĖJ

Mano Miesto aikštėj
Rymo ant pastolio stabas pastatytas
Ir palydi žvilgsniu rūsčiu ir šaltu
Skubantį praeivį, besidairantį baimingai,
Lyg pabėgt skubėtų nuo rūsčios dalios...
Betgi keliaklūpsčiais stabą garbina pilietis,
Buvęs gal kada lietuvis,
Bet už dubenį sriubos pardavęs savo sielą
Duobkasiui tautos nuožmiam
Ir dabar prekiaująs pats genties dalia...
Daugel dejų kruvinų aptaškė istorijos lapus,
Bet nėra piktybės dar didesnės,
Kaip pardavinėjimas tautos ir savo sielos
Gimtosios žemės priešui kruvinam!

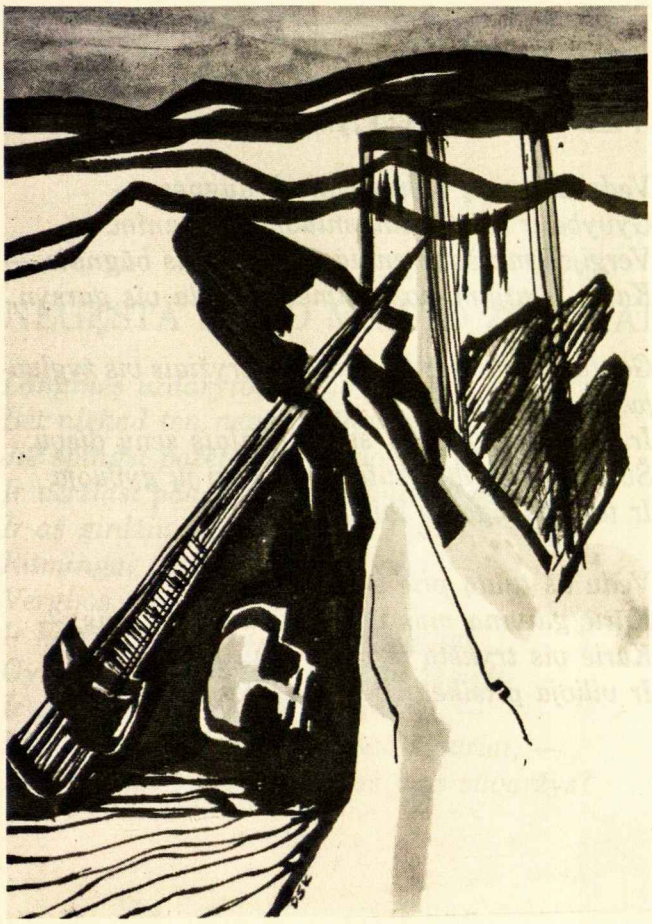

APOKALIPSĖS ŽVĖRIS

Aš dūstu nuo dvidešimtojo amžiaus barbarų, —
Ir ausys man plyšta nuo kauksmo tamsių gaivalų!
Kas išvaduos iš siaučiančio vergijos maro? —
Kas išvalys pasaulį nuo Apokalipsės baisiųjų žvėrių?

Vergus įkinkė jie į savo triumfo vežimą
Ir graso kerštingai kumščio vardu, —
Ir šaukia: — Suteiksim mes jums klaidų išrišimą,
Jei nusigręšit nuo senųjų savo dievų!

O nuo kada melo altoriai pakilo?
Ir nuo kada jūs smurtą paskelbėt viešpačiu savo?
Tada, kai smilkėt Giltinei kraujo kodylą,
Ir miestų gatvės krauju garavo!

Kada už istorijos posūkio nauja gadynė išauš? —
Kada Apokalipsės žvėris bus pažabotas?
Tikiu, kad kardas Teisybės kankyklas sugriaus,
—
Ir vėl žmogus laisvai atsikvėps išvaduotas...

KARSTANEŠIAI

Motoras duzgia dvokiančiais garais,
Ir maršas pakasynų kriokia kaip pašėlęs. —
Procesiją palydi raudona žvaigždė aukštai
Ir Markso ironiškai šypsantis šešėlis.

Dangaus aukštybėj rymo Teisybės sostas. —
Kažin ar dar ne metas nuskriaustuosius guosti?
Galvoja ji mąstydama šaltai.

Dangaus galybės kolei tarias ir galvoja,
Procesija kapuosna eina vis ilgyn. —
Ir budelis durtuvu vis aršiau mojuoja,
Kad jojo baras eitų vis platyn...

Apsiginklavę nuo galvos lig kojų,
Karstanešiai variniais sustingusiais veidais,
Tautų karstus sunkevežimin susikrovę,
Kapuosna lydi kruvinais keliais...

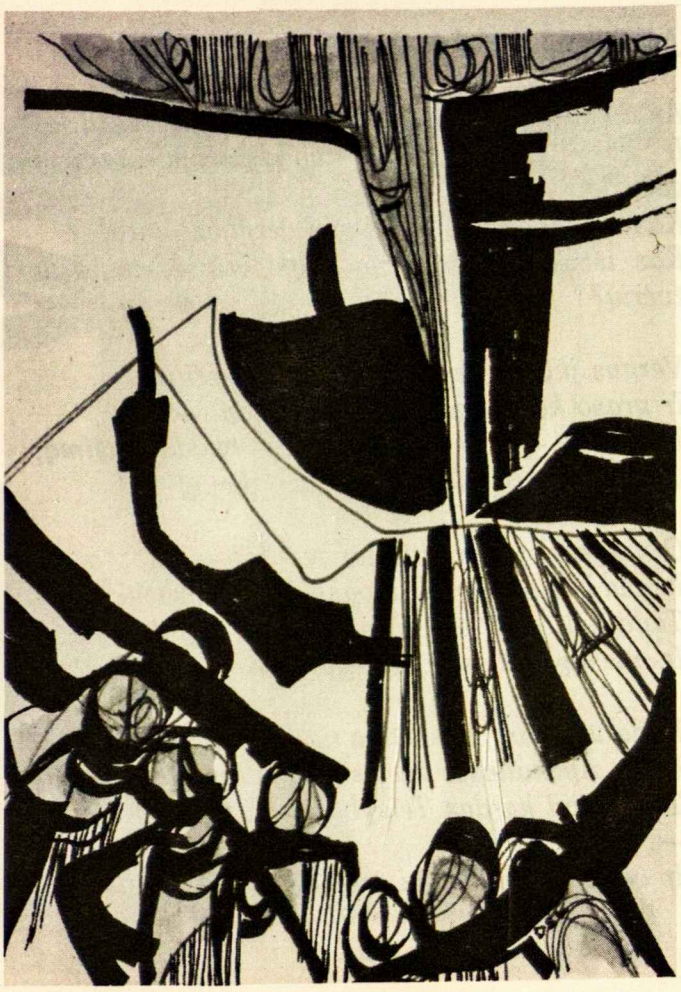

VEDU AŠ TAUTĄ...

Vedu aš tautą pakraščiais bedugnės: —
Gyvybė ir Mirtis žingsniuoja su manim. —
Vergijos maršai trenkia viesulingais būgnais, —
Kartu ir atgimimo psalmės sklinda vis garsyn.

Gentainių minios su iškeltais kryžiais vis žygiuoja. —
Ir vėliavos siūbuoja su pavidalais senų dievų.
Šventos vienybės sutarimas tarp jų gyvuoja
Ir tarpsta ilgesys laisvų dienų.

Vedu aš tautą prie senų šaltinių,
Kurie gaivina mus visus gyvatos sultimis, —
Kurie vis trykšta iš paversmių požeminių
Ir vilioja prisikėlimo nostalgijos aušromis...

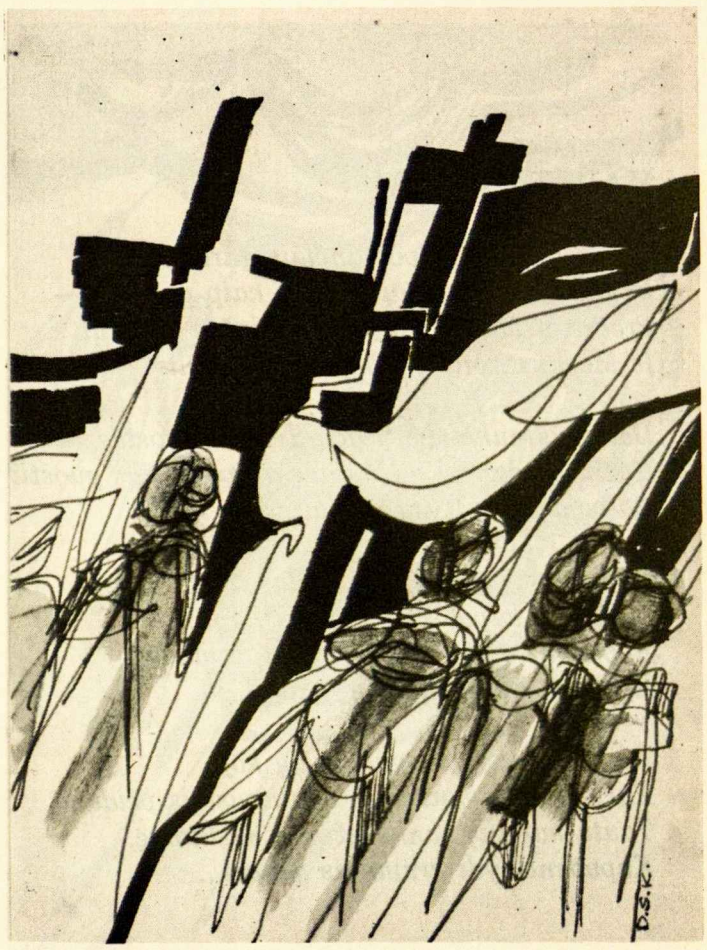

ŽENKLAI IŠ ANAPUS

Audros kauksmų simfonijoj klaikioj
Girdžiu, lyg maršas gedulo skambėtų, —
Lyg skundai nuskriaustųjų atsiaidėtų
Ir šauktųsi pagalbos beviltiškoj kovoj.

Aukštai padangėj įsmeigtas kalavijas grėsmingai svyri,
Ir laša nuo jo sodrūs — pritvinkę kraujo lašai. —
Purvan sumerkę plaukus klūpo pusnuogiai vergai
Ir, širdyse užgniaužę kerštą, siaubingai tyli.

Tačiau jų lūpom kalba Teisybė iš dangaus. —
Audra susilieja su vergų jausmais kerštingais.
Trenksmai perkūno — ženklai iš Anapus pranašingi, —
Aušra aušroja, ir vilties Pavasaris išauš!

Vyt. Alantas

NEGĘSTA MANO MIESTO ŽIBURIAI

Langinės uždarytos mano Mieste,
Bet niekad ten negęsta žiburiai. —
Jie spingsi požemiuos giliuos
Ir veržiasi padangėn čiurlioniškom žarom!
Ir aš girdžiu, kaip karališkoj pily
Ritmingai plazda genties širdis. —
Vergijos atodūsiai palydi ją, —
Ir kerštas šnabžda paslėptas giliai.
Gyvatos audros siaučia mano žemėj,
Ir polėkiai jos legendos surašyti. —
Niekad negęsta mano Miesto žiburiai, —
Ir poveržius į Laisvę — kas juos suvaržys?

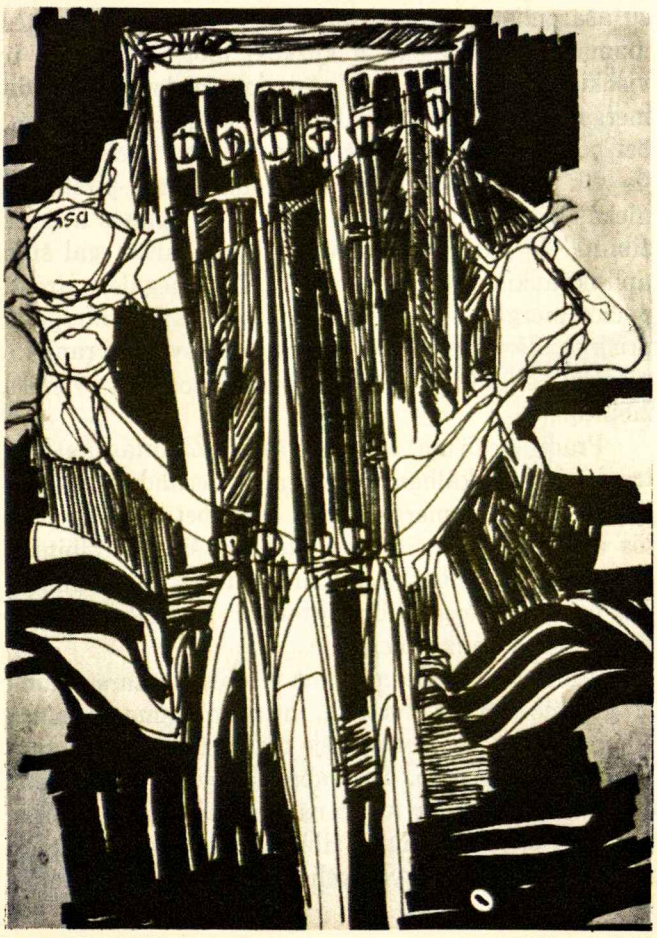

Vienišas žibintas

ARKADIJUS VIENOKŪRAS

Stūgavo ledinis vėjas, pūga šoko savo pasiutusį šokį, o visame tame sūkury gailiai švietė žibintas. Jis stovėjo tarp kelio ir geležinkelio, todėl dažnai matydavo pro šalį praskriejančius traukinius ar praeinančius žmones. Bet dar nei karto nei vienas traukinys ir nei vienas žmogus prie jo nesustojo. Tik kartais koks šuo pribėgęs pakeldavo koją... Ar gi tai malonu? — galvojo žibintas, — kad nors vieną vienintelį kartelį, koks nors žmogus prie manęs sustotų! Kaip tai būtų puiku!...“ Žibintas net nebandė įsivaizduoti, kad tas žmogus jį prašnekintų. Bet ne... Žiema kabinosi į vargšą žibintą savo varvekliniais nagais ir šaipėsi iš jo, ir tyčiojosi. Kas tokiam liūdnam žibintui beįieka daryti? Na, žinoma: tiktai svajoti! Juk visi mes žinom, kad svajonės net saldesnės už saldainius, taigi ir žibintas šitai žinojo. Pati didžiausia žibinto svajonė buvo atsisėsti į greitąjį traukinį ir važiuoti, važiuoti... Gal per visą pasaulį, o gal... Ne, jis pats nežinojo, kur norėtų važiuoti. Tikriausiai tiesiai ir be sustojimų. Žibintas jau įsivaizdavo save sėdintį šiltame vagone prie lango ir dainuojantį dainelę, kurią šiam reikalui jau seniai buvo sukūręs:

Traukinys dunda,
Į tolį lekia,
Pro langą žiūri —
Ten šaltis trata.

Prabėga medžiai,
Laukai apsnigę,
Ir snaigės sukas
Po dangaus plynę.

O traukinys dunda,
Į tolį lekia,
Ir aš svajoju
Supamas ratų!

— Ak, svajonės jūs mano, svajonės... Ranka pasiekiamos, bet niekada neapčiuopiamos, — giliai atsiduso žibintas. — Anksčiau, kai dar nebuvo elektros lempučių, ateidavo gatvės sargas ir įžiebdavo mane, bet tai buvo taip seniai, kad aš net nepamenu kaip seniai...

Bet vieną dieną, tikėsit ar netikėsit, įvyko stebuklas! Žibintas netikėjo savo akimis! Akimis? Gal stiklais? Hm... Vienu žodžiu, netikėjo pačiu savim: priešais jį sustojo greitasis traukinys!! Bet čia dar neviskas: pro langą tiesiai į žibintą žiūrėjo mažytė mergaitė. Ji kažką kalbėjo ir mosavo jam rankute:

— Mama, mama, žiūrėk, koks vienišas žibintas, — su ašaromis akyse šnibždėjo mergaitė. Bet mergaitės mama įsigilinusi skaitė kažkokį moterų žurnalą, ir visokie ten vieniši žibintai jos nedomino. Tada mergaitė pabandė prakalbinti priešais sėdintį poną, bet ponas taip pat skaitė kažkokį vyrų žurnalą, todėl jis tik susierzinęs pagrūmojo mergaitei pirštu. O niekas, niekas nenorėjo pažiūrėti į mergaitės atrastą žibintą! Ir gal čia ne žibintas buvo kaltas, gal šitie aplink jaukiai sėdintys ponai ir ponios negalėjo atrasti pačios mergaitės. — ji gi buvo labai maža... Mergaitė prisispaudė veideliu prie lango ir ėmė švelniai rankute glostyti stiklą, ji įsivaizdavo beglostanti vienišą žibintą...

Pradingo žiema, pradingo šalna! Žibintas matė tik traukinį ir į jį kalbančią mergaitę. Per didelį atstumą jis negirdėjo, ką mergaitė jam sakė, bet matė didelėse jos akyse šviečiančią viso pasaulio šilumą! Žibintas buvo toks laimingas, kad, kai jis atsitokėjo, traukinys jau buvo pradėjęs didinti greitį ir jau tolo kartu su mojuojančia ranka mergaite...

Vaikščioja žiema miestais ir kaimais, žarstydama iš krepšio žėrintį šerkšną, neaplenkdama ir mūsų žibinto, kuris vis dar stovėjo toj pačioj vietoj — tarp kelio ir geležinkelio. Tik dabar jis švietė daug skaisčiau, mat, jis dabar turėjo ne tik svajonę, bet ir prisiminimą. O prisiminimas žibintui buvo daug artimesnis už svajonę, nes įvykį, vėliau tapusį prisiminimu, jis buvo palietęs.

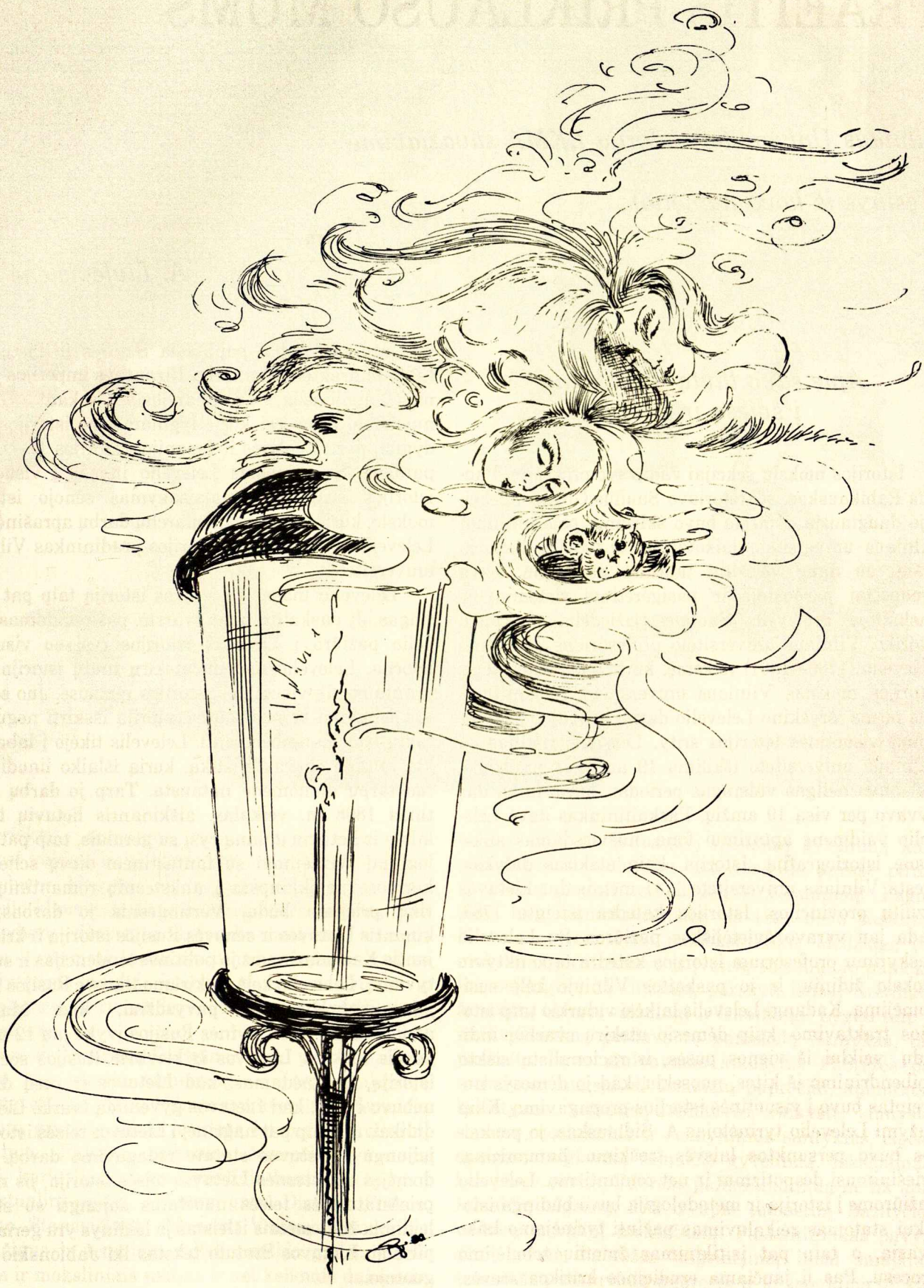

PRAEITIS PRIKLAUSO MUMS

Vilniaus Universiteto istorija LKMA suvažiavime

(Tęsinys iš kovo numerio)

A. Liulevičienė

Apie savo tautą — pakeliui į šviesą ir laisvę

Istorijos mokslų sekcijai vadovavo prof. kun. Paulius Rabikauskas, sekretoriavo Saulius Girnius. Sekcijoje daugiausia dėmesio buvo skiriama pojėzuitiniam Vilniaus universiteto laikotarpiui ir todėl ryškėjo jo ryšiai su daug vėlesniu tautiniu atgimimu. Savo kruopščiai paruoštoje ir pasigėrėtinai sistemingoje paskaitoje prof. dr. Saulius Sužiedėlis nagrinėjo istoriko, Vilniaus universiteto profesoriaus Joachimo Lelevelio (1786—1861) reikšmę, kurio dėka suklestėjęs istorijos mokslas Vilniaus universitete. Paskaitininkas pirma išryškino Lelevelio darbų pobūdį ir jų svarbumą visuotinės istorijos srity. Lelevelis rištinas su Vilniaus universiteto iškilimu 19 amžiaus pradžioje. Tai buvo neilgas vaisingas periodas, kurio įtaka dar gyvavo per visą 19 amžių. Paskaitininkas davė Lelevelio vaidmens aptarimui foną, nušviesdamas ankstesnę istoriografiją. Istorija, kaip atskiras dalykas, įvesta Vilniaus universitete 1741 metais dar Lietuvos jėzuitų provincijos. Istorijos katedra įsteigta 1783, kada jau vyravo švietėjiškos pažiūros. Su Lelevelio paskyrimu profesorium istorijos katedra tapo aktyviu mokslo židiniu, ir jo paskaitos Vilniuje kėlė susidomėjimą. Kadangi Lelevelis laikėsi vidurkio tarp istorijos traktavimo, kaip dėmesio atskirų svarbių individų veiklai iš vienos pusės, ir racionalistų siekto apibendrinimo iš kitos, nuoseklu, kad jo dėmesys nukreiptas buvo į visuotinės istorijos propagavimą. Kaip pažymi Lelevelio tyrinėtojas A. Šidlauskas, jo paskaitos buvo persunktos laisvės troškimu, humanizmu, priešinimusi despotizmui ir net romantizmu. Lelevelio pažiūroms į istoriją ir metodologiją buvo būdinga istorikui statomas reikalavimas pažinti tyrinėjamo laiko dvasią, o taip pat įsitikinimas žmonių tobulėjimo procesu. Pas jį jaučiama erudicinės kritikos srovės, paeinančios iš Goettingeno, įtaka. Istoriko idealas matomas, kaip sugebėjimas sujungti faktų žinojimą su jų filosofiniu aiškinimu. Lelevelis skatino to meto būdingą susidomėjimą liaudimi, neišvengdamas, žinoma, tuometinių sampratų, kurios dabar laikomos klaidingomis. Tarp jų, pvz., geografinė įtaka žmogui, paremta taip labai paplitusia Šiaurės ir Pietų skirtinga charakteristika, arba Bizantijos imperijos laikymas atsilikusia, sustabarėjusia, sekant Gibbon nuomone, arba kai kurie lyginamosios istorijos bandymai, pvz., Lenkijos ir Ispanijos istorijos 17—18 am. paralelė. Svarbiausias Lelevelio įnašas į visuotinės istorijos sritį tai jo atsisakymas senojo istorijos mokslo, kuris tenkinosi monarchų darbų aprašinėjimu. Lelevelis yra naujosios istorijos pradininkas Vilniaus universitete.

Lelevelio įnašas į Lietuvos istoriją taip pat sudėtingas. Jį paskaitininkas svarstė, pasiremdamas Lelevelio pažiūra į Lietuvos istorijos ryšį su visuotine istorija. Lelevelio metodu atskirų tautų istorija tesuprantama tik visuotinės istorijos rėmuose. Juo sekant yra lengviau vienos tautos istoriją išskirti negu visų tautų istorija apibendrinti. Lelevelis tikėjo į labai ryškią tautinę charakteristiką, kurią išlaiko liaudis, kai tuo tarpu diduomenė nutausta. Tarp jo darbų minėtinas 1808 m. veikalas, aiškinantis lietuvių tautos kilmę ir lietuvių galimą ryšį su gerulais, taip pat mitologiniai tyrinėjimai su fantastinėm dievų schemom, kuriuose jis įklimpsta į ankstesnių romantinių istorikų priėjimo būdą. Vertingesnis jo darbas, aiškinantis Lietuvos ir senovės Rusijos istoriją ir kritikuojantis Karamaziną už jo politines tendencijas ir subjektyvumą. Lelevelis kėlė atskirumo tikrovę Rusijos istorijoje, pabrėždamas, pavyzdžiui, kad Maskvos atsiskyrimas nuo kievinės Rusijos įvyko jau 12 amžiuje. Jis aiškino Lietuvos ir kievinės Rusijos socialinę istoriją, įrodinėdamas, kad Lietuvos ir rusų didikai nebuvo lygūs, kad Lietuvos gyvenimą tvarkė Lietuvos didikai. Jis taip pat nagrinėjo Lietuvos teisės istoriją ir įsijungė į Lietuvos statuto redagavimo darbą. Susidomėjęs ankstesnės Lietuvos teisės istorija, jis nutarė priešstatutinės teisės nuostatus sujungti su statuto leidimu. 1841 metais išleistas jo leidinys yra geriausias pirmojo Lietuvos Statuto tekstas iki Jablonskio redaguotojo.

Lelevelio istorinę ir mokslinę veiklą vertinant, matosi, kad ji ne vienalytė, kad jis taip pat darė klaidų. Jo nuopelnai tačiau, kad jo paskaitose buvo skleidžiamos švietėjiškos, liberalios pažiūros Vilniaus universitete, o šios savo ruožtu griovė caro autoritetą. Su Leleveliu istorijos mokslas pakilo. Jo vaidmuo buvo

pionieriškas, griaunant seną istoriografiją, kuri rūpinosi valdovais, ir skatinant dėmesį liaudžiai, o iš čia tebuvo žingsnis iki tautinio atgimimo. Tarp Lelevelio klausytojų buvo ir Simanas Daukantas. Tad atkreipdami dėmesį į Lelevelio reikšmę istorijos studijų vystymesi Lietuvoje ir pripažindami, kad su juo prasideda naujoji istorija, norime neužmiršti ir svetimtaučių, kurie atidavė duoklę mokslui Vilniaus universitete.

Kun. dr. Viktoras Gidžiūnas savo paskaitoje praskleidė itin įdomią asmenybę — Jurgį Ambrozijų Pabrėžą (1771—1849), Vilniaus universiteto žemaičių studentų grupės narį, ir jo įnašą į žemaičių kultūrinį gyvenimą. Pabrėža priklauso žemaičių šviesuolių grupei, kurie 19 amžiaus pradžioje buvo sukėlę gyvą intelektualinį sąjūdį. Jis stovi greta Dionyzo Poškos, Simano Stanevičiaus, Silvestro Valiūno, Daukanto, Valančiaus ir žemaičių sąjūdį papildo gausiais religiniais ir moksliniais raštais ir net keliomis dainomis.

Pabrėža įstojo į VU studijuoti istorijos, anatomijos, botanikos ir „išguldymo šv. Rašto“, bet nebaigęs išėjo į Kosčiuškos sukilimą, o jam nepavykus, įstojo į Varnių kunigų seminariją. Tada jis vikaravo Šiluvoje, Plungėje, Kartenos altarijoje, kol 1816 metais įstojo į pranciškonų vienuolyną Kretingoje. Čia jis įsijungė į mokslinį gyvenimą kaip mokytojas ir vadovėlių autorius. Jis parašė pirmą lietuvišką geografijos vadovėlį — „žemiūraštį“. Pagarsėjęs kaip pamokslininkas, jis 1821 buvo paskirtas Kretingos vienuolyno pamokslininku. Medžiagą pamokslams jis rinkdavo iš įvairių šaltinių. Jo pamokslai, sujungti į 11 rinkinių, parašyti ištisai Kretingos žemaičių tarme, vaizdingi ir iškalbingi. Lygiai taip ir paskaitininkas perdavė tų pamokslų ištraukas, tad paskaita buvo malonumas klausytis. Pabrėžos pamoksluose atsispindi žemaičių papročiai, apimantys krikštynas, vestuves, laidotuves, vaikystę, jaunystę, senatvę, socialinius ir šeimyninius santykius, elgesį, apeigas, taigi visą žemaičio gyvenimą. Iškeldamas, kas juose savita, Pabrėža paliko liudijimą ne tik apie žemaičių elgseną, bet ir apie tuometinį Bažnyčios vadovų moralinį mentalitetą. Paskaitininkas pavyzdžiu paėmė Pabrėžos nagrinėjimą labai smulkiai, žemaitiškų vestuvinių papročių ir jo smerkimą to, kas juose nesiderina su bažnytiškąja morale. Etnografams tai sudaro labai vertingą medžiagą, ypač kadangi šiaurės vakarų žemaičių vestuviniai papročiai labiausiai įsigalėję Kretingos parapijoje.

Pabrėža buvo ir išsimokslinęs liaudies gydytojas. Jis rašė knygeles, kaip apsisaugoti nuo ligų ir jas

LIETUVOS NACIONALINĖ MOKYKLŲ BIBLIOTEKA

gydyti, tyrinėjimo vaistinių medžiagų ypatybes. Jis buvo jautrus sergantiems žmonėms, kaip rodo jo įvadas į vieną medicininį veikalą — jį skiria „brolio žemaitėlio gerovei". Iš jo parašytų 17 medicininių veikalų daugelis rankraščių yra žuvę, kai kurie yra Vilniuje. Nedaug jo darbų lig šiol išleista, tik kai kurie gabalai iš jo botanikos veikalų. Pabrėža, kaip Žemaitijos sielovadovas, pats pasižymėjo šventu gyvenimu, buvo griežtas asketas. Žemaičiai jį laiko savo šventuoju, lanko jo kapą ir ten dar Nepriklausomos Lietuvos laikais pastatyta koplytėlė. Kaip lituanistas, Pabrėža rūpinosi žemaičių kalba, norėjo, kad ji būtų literatūrine. Gera žinia, kad kun. dr. Gidžiūnas žada paskelbti daugiau medžiagos apie Pabrėžą, pavyzdžiui, jo „dvasinio gyvenimo pasiryžimus", o taip pat rašo Pabrėžos biografiją.

Prof. kun. Stasys Yla savo paskaitai parinko temą: tautinių idėjų sankirtis Vilniaus universitete 19 amžiaus pradžioje. Jam rūpėjo šiame laikotarpyje išryškinti lenkinimo proveržą, žemaičių atoveiką ir rusų vykdomą gniuždymą. Universitetas pateko į reformų kryžkelę caro Aleksandro metu, kada į jį pradėta žiūrėti, kaip į mokslo įstaigą, turinčią tarnauti rusų imperijos tikslams ir aptarnauti platų regioną. Aštrus klausimas tapo, kuri kalba jungs profesorius ir studentus. Rusai pasitenkino 1805 metais gavę rusų kalbos katedrą ir lenkų kalbos įvesti nenumatė. Dėstomoji kalba tebebuvo lotynų, stipriai remiama rektoriaus Počobuto. Universitetas tačiau rodė dėmesio ir lietuvių kalbai, įsteigdamas komisiją rinkti žinias apie lietuvių kalbą ir palankiai žvelgdamas į reikalą puoselėti lietuvių kalbą bent vidurinėse mokyklose. Bet po Počobuto universiteto rektorium tapęs Snedeckis savo inauguracinę kalbą jau sakė lenkiškai, nors už tai buvo Počobuto išbartas. Prie poetikos ir retorikos katedros 1811 buvo įvesta lenkų kalba, o po metų ir lenkų literatūros kursas. Snedeckis 1816 pašalino lotynų kalbą ir įvedė lenkų, išskyrus teisių ir medicinos fakultetuose. Jis taip pat ir kanceliarine kalba įvedė lenkų. Šie įvykiai nebuvo pradžia, bet vaisius įsibėgėjusios lenkų akcijos. Kartu buvo vykdomas spaudimas universitetui priklausančiose vidurinėse mokyklose įvairiuose Lietuvos miestuose uždrausti mokiniams kalbėti lietuviškai. Paskirta net cenzoriai, kurie pranešinėjo apie nusižengiančius mokinius. Snedeckio rūpesčiu iš universiteto 1818 pašalintas Joachimas Lelevelis. Lenkų akimis ši Vilniaus universiteto vedama griežta lenkinimo akcija Lietuvos vidurinėse mokyklose buvo logiška, nes po gegužės 3 konstitucijos Lietuvą jie telaikė Lenkijos provincine dalimi, nežiūrint, kad jų konstitucijos nepasirašė nei vienas Lietuvos atstovas. Baimindamiesi, kad caras atskirs Lietuvą nuo Lenkijos, lenkai skubėjo auklėti naują generaciją, jiems pajungtą.

Lenkų akcijai prisiplakti Lietuvą prie Lenkijos pasipriešinimas kilo iš paties Vilniaus universiteto, jų vadovaujamos mokslo įstaigos. Jį vedė žemaičiai, iš kurių minėtinas universiteto sekretorius Šiluvos bajoraitis K. Kantrimas, masonas, prisitaikęs Snedeckiui, bet pasviręs lietuvių pusėn, nors ir su lenkišku atspalviu. Jis įsteigė studentams šalpos draugiją, be to, skatino draugiją pasivadinusią „nenaudėliais", kurioje būrėsi žemaičiai, vilniečiai, savo krašto patriotai, kurių vieni domėjosi lietuvių studijomis, kiti smerkė bajoriškas ydas. Kantrimo užsibrėžtas kitas tikslas — reformuoti lietuvius masonus, perdaug pasidavusius Varšuvai, iššaukė kivirčą tarp lenkų ir lietuvių, kurį su nerimu sekė rusai. Caro apsilankymas Vilniuje 1822 apvylė tuos, kurie laukė, kad jis paskelbs konstitucinę santvarką, o save Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu, kaip kad padaryta Suomijoje. Bergždžiai ir Lelevelis prašė Čartoriskį įvesti Vilniaus universitete lietuvių kalbą, motyvuodamas, kad visuomenei reikalingi pareigūnai, mokantys lietuviškai, o iš mokslinio taško, sena lietuvių kalba reikalinga išsiaiškinti vietas istorijos studijose. Vietoj lietuvių kalbos rusai atsakė arabų kalbos įvedimu. Taip pat pradėtas žiaurus moksleivių persekiojimas vidurinėse mokyklose, o universitete intensyvus rusinimas, vedamas tam paskirto Novoselcovo. Kada po 1831 metų sukilimo universitetas buvo uždarytas ir teologijos fakultetas perkeltas į Petrapilį, paskutinis iš lietuvių Vilniaus universitetą apleido Motiejus Valančius. Petrapilyje jis sutiko Simaną Daukantą. Tad uždaryto universiteto funkciją Lietuvoje tęsė asmenys, kuriuos paruošė Vilniaus universitetas, nes, pavyzdžiui, Valančiaus pastangomis raštingumas Lietuvoje buvo pakeltas procentiškai aukščiau už Rusijos.

Prof. Vitalio Žukausko paskaita „Jėzuitų teatras Vilniaus universitete" nušvietė dar mažai tyrinėtą teatro istorijos sritį. Jėzuitai per kelerius šimtmečius buvo įsteigę Lietuvoje net 29 teatrus. Geriausias iš jų buvo teatras Vilniuje, įsteigtas 1574 metais. Tai buvo mokykliniai teatrai savo paskirtimi, sekant 1546 Messinoje išleistą įsaką jėzuitų kolegijose auklėtiniams mokytis deklamuoti. Visoms jėzuitų kolegijoms buvo 1599 metais galutinai suredaguota ir išsiuntinėta teatro teisė, „ratio studiorum", kuri būdavo toliau papildoma. Naujovėms įvesti buvo reikalingi dispensai, bet Lietuvoje ir Lenkijoje, kaip užalpiniuose centruose, juos gauti buvo lengviau. Šiaip jėzuitų teatro veiklą prižiūrėjo pats ordino generolas per savo vizitatorius. Vienkartinius dispensus galėdavo duoti ir provinciolas, o nuostatus vykdyti buvo pavesta rektoriui. Tiesiogiai teatro pastatymus tvarkė poetikos ir retorikos katedra.

Teatro vaidmuo buvo aiškiai didaktinis. Jis turėjo tarnauti Dievui ir žmogaus išganymui, todėl moralizuojanti ir religinė tendencija vaidinimuose buvo labai stipri. Pavyzdžiui, buvo patarta iš vaidinimų išmesti mitologinius personažus, arba juos tik pozityviai vaizduoti. Kai kurie pastatymai ir aplamai teatro veikla susilaukdavo ir kritikos: esą, dialogai netinkamai atliekami, profesoriai tingūs, kartoja tuos pačius vaidinimus. Kai vieni vaidinimai tebuvo daugiau mokslinio lavinimo pratybos, kiti buvo viešieji spektakliai, statomi vietine kalba, naudojant kostiumus, vaizduojant ir moteris. Vienas tokių buvo pastatytas Vilniaus katedroje. Tokie vieši vaidinimai buvo labai mėgiami ir jie kėlė jėzuitų vardą kultūros srityje. Tuo tarpu savo siužetais, imtais iš šventosios istorijos,

jie ugdė žiūrovų religinį supratimą.

Spektakliai buvo statomi taip pat ir vizituojantiems karaliaus dignitoriams. Netrukus jie išsivystė į tikruosius vaidinimus. Jau 16 amžiuje buvo įvesti įtarpai vietine kalba, kad supažindintų su vaidinimo turiniu žiūrovus, nemokančius lotyniškai. Lietuvos-Lenkijos provincijai buvo keliskart suteiktas leidimas įsivesti tokius įtarpus, bet ilgainiui to nepaisyta, ir nuo 1567 lotynų kalba buvo privaloma visuose spektakliuose. Pasirodymuose taip pat buvo naudojamos graikų ir hebrajų kalbos. Į vaidinimus pradėta kviesti mecenatus ir bajoriją. Spektakliai vykdavo įvairiose vietose — mėgiamos buvo gatvės priešais bažnyčias ir turgavietes. Spektakliams paskirta nuolatinės datos, pvz., liepos 31 — šv. Ignaco šventė, arba karnavalo laikotarpis. Švenčių metu taip pat buvo atliekama deklamacijos ir vaidinimai-dialogai, dažnai graikų kalba, bet kai kuriom progom ir vietine kalba. Šešioliktam šimtmety buvo atlikti net 123 dialogai. Jų populiarumą didino garsios jėzuitų praktikuotos procesijos, įnešusios daugiau vaidybinio elemento. Prie atskirų bažnyčių vykdavo atskiri dialogai religinėm temom, pvz., Jono Rukevičiaus „Mors Jesu Christi" prie šv. Nikodemo bažnyčios. Kai kurie dialogai buvo panegirikos, pvz., pagerbti karalių Steponą Batorą. Pirmas jėzuitų kolegijos vaidinimas „Hercules" įvyko 1570 metais; savo pedagoginiu turiniu jis skatino mokinius į mokslą. Minėtina ir šv. Kazimiero garbei suruošta procesija, kurią vienas profesorius Vilniuje aprašė kaip iškilmingiausią, kokia yra buvusi. Jėzuitų teatro veiklą susumuodamas, prof. Žukauskas ją aptarė kaip svarbią ypač dėl to, kad ji supažindino mūsų žmones su kultūriniu gyvenimu už Lietuvos ribų, su antikine kultūra, su Vakarų dvasine tradicija.

Kaip gyvasis žodis skverbiasi pro retoriką

Literatūros sekcijos posėdžiui pirmininkavo prof. dr. Birutė Ciplijauskaitė. Dr. Stasys Goštautas skaitė paskaitą apie Vilniaus universiteto įkūrimo metu Vilniuje besireiškusį ispaną Petrą Roizijų, labiau pagarsėjusi kaip teisininką, bet buvusį ir literatą. Roizijus, romėnų ir kanonų teisės žinovas, dėstė Krokuvos universitete, bet su Žygimanto Augusto dvaru atsikėlė į Vilnių ir čia dar prieš jėzuitų kolegijos įsteigimą vedė mokyklėlę. Kaip karaliaus tribunolo teisėjas ir patarėjas, jis puoselėjo Lietuvoje romėnų teisę ir priešinosi, jo manymu, barbariškai vokiečių teisei. Išli-

kusios penkios jo knygos teisės klausimais. Iš šių veikalų matosi, kaip reiškėsi socialiniai santykiai Lietuvoje: pvz., Roizijus skiria nusikaltimą nuo pasikėsinimo, tuo pasirodydamas, kaip modernus humanistas, ir kreipia dėmesį į nusikaltimą lydinčias aplinkybes. Taip pat jis atidus moterų ir nesantuokinių vaikų reikalams. Dėl Roizijaus įtakos nusikaltėliams buvo švelninamos bausmės. Iš jo įvykdytų sprendimų galima daryti išvadą, kad humanizmas Lietuvą pasiekė anksčiau negu kaimynus. Antroje Lietuvos statuto laidoje matosi Roizijaus įtaka, kur teisė labiau derinama prie romėnų teisės, tačiau trečiojoj statuto redakcijoj, tuoj po Liublino unijos, ši linkmė nustelbta, kadangi Lietuvos ponai baiminosi, kad romėnų teisė bus pavojinga jų privilegijoms.

Roizijaus kaip literato kūrybą sudaro užsibrėžtas epinės poemos, parašytos hegzametru, apie teisę projektas, kurio likę pora šimtų eilių. Jis pats išspausdino 15 mažų poezijos knygučių. Krokuvoje 1900 metais išleista visa jo nespausdinta poezija. Roizijus rašė ir istorijos srity, be to, yra davęs aprašymų iš Lietuvos ponų gyvenimo ir apie patį Vilniaus miestą. Roizijaus formuojanti įtaka Lietuvoje veikusiai teisei buvo plačiai ir įdomiai paskaitoje nušviesta. Gal tik tai pradinis paskaitininko teigimas, kad Roizijus reikšmingas, kaip vienas iš jėzuitų akademijos steigėjų, tačiau reikalingas kvalifikavimo. Kiek žinoma, Roizijus kovojo dėl Šv. Jono bažnyčios su akademiją steigiančiais jėzuitais, tad būtų buvę įdomu išgirsti, kokį iš tikrųjų vaidmenį jis suvaidino Vilniaus universitetą steigiant.

Antrąją paskaitą „Stiliaus užuominos Slavočinskio giesmyne“ skaitė prof. dr. Viktorija Skrupskelytė, pateikdama Slavočinskio 1646 jėzuitų spaustuvėje Vilniuje išspausdinto giesmyno stiliaus analizę. Bet prieš tai ji iškėlė ir įdomiai peržvelgė esminius literatūros istorijos klausimus apie šį ankstyvą lietuvišką tekstą: kas iš tikrųjų giesmyno autorius, kokią medžiagą jis naudojo savo vertimams ir kiek savo vertimuose nutolo nuo originalo. Paskutinysis klausimas kaip tik ir įvedė į giesmyno stiliaus tyrinėjimą, padėdamas atstatyti, kokie teksto bruožai priskirtini originalui, o kurie jau vertėjui. Paskaitininkė nurodė keturis bruožus giesmių rinkiny ypač patraukiančius dėmesį: kalbos emocingumą, jos vaizdingumą, poetinę sintaksę ir eilėdarą. Kad nagrinėjimas būtų tikslesnis, ji palygino Slavočinskio kai kurių giesmių versijas su ankstesnėm Bretkūno. Slavočinskio vertimai poetiškesni už Bretkūno, ir jis daugiau dėmesio skiriąs eilėdarai. Didesnis Slavočinskio giesmių emocingumas pasiekiamas skiriant didelį dėmesį leksikai. Ypač būdvardžių gausa ir jų efektyvus panaudojimas emociją pratęsia, pvz., prašyme išgirsti „balsą verksmingą“. Šį emocingumą tenka suprasti ne kaip paties

kūrėjo jautrumą, bet kaip retorinę priemonę tikinčiajam paveikti. Ta prasme Slavočinskio giesmyne tiesiama paralelė tarp poezijos ir pamaldumo, nes pastebima ir čia tų laikų poezijoje prigyjanti ignaciško pamaldumo įtaka: poetinėje kūryboje pasitelkiama šv. Ignaco išskirti trys mąstymo būdai — vaizdinis, analitinis ir emocinis.

Literatūrinė giesmių vertė ryškėja, dėmesį atkreipus į jų vaizdingumą, pasiekiamą žodžių parinkimu. Vaizdai vietomis dinamiški dėliai parinktų veiksmažodžių, vietomis statiški — veiksmas sustabdomas, kad liktų paveikslas. Ir vieni ir kiti vaizdai tampa meniški, kai išlaikomas jų plastiškumas. Taip, pavyzdžiui, dažnai kuris nors posmas vystomas pluoštais — abstrakčių žodžių bangą seka konkretūs vaizdai. Vaizdingumui pasitarnauja ir Slavočinskio praktikuojamas žodžių ir sąvokų sulietuvinimas: taip, pavyzdžiui, „dykumą" jis verčia lietuviui artimesne „giria", pelikaną padaro „girios paukščiu", „domus" vadina dvaru, o „pauper" mužikėliu. Tačiau bendrai paėmus jo tekstas nėra itin lietuviškas, o labiau universalus. Vaizdingumą kuria dvejopos pastangos. Iš vienos pusės kreipiamasi į realistinę plotmę, pasitelkiama šnekamoji kalba, su žmogaus buitimi surištų dalykų ir net apyvartos daiktų pavadinimai: Verbų sekmadienį žengia „asilėlis", Betliejuje piemenėliai deda „duonos bakanėlį, sūrelius į tarbelę". Iš kitos pusės nusikreipiama nuo realistinės plotmės, detalės kartais perkeliamos į aukštesnę plotmę: visa žemė išplečiama į „žemės platybes", visa jūra į „marių gilybę". Toliau vaizdingumas pasiekiamas per sintaktinį sugrupavimą: „liežuvis jo dygus — kalavijui lygus" — čia nubraukiamas veiksmažodis, svarbieji elementai priešpastatomi. Sintaksė, daugiau negu žodynas, priklauso labiau nuo vertėjo negu nuo originalo. Slavočinskiui būdinga sintaktinis priešingybių išbalansavimas, harmonijos įvedimas. Tokiu būdu Dievo ir žmogaus dialogas juntamas ir stilistinėje plotmėje. Iš to kyla pozityvus, optimistiškas Dievo ir žmogaus santykio traktavimas, nes priešingi poliai yra išbalansuojami ir sintaktiškai, ir leksika, ir rimu.

Eilėdaros atžvilgiu Slavočinskio giesmynas, žymiojo lituanisto Jurgio Lebedžio nuomone, yra šuolis į priekį lietuvių poezijoje. Iš eilėdaros matyti, kad giesmyno poetiškumas nėra spontaniškas ir nėra iš liaudies išaugęs. Bet jame savitai jungiasi retorikos formulės, ugdytos universiteto, ir aiškūs kai kurie liaudiški tonai. Giesmynas atsirado protestantizmo ir katalikybės rungtyniavimo metu, jis užpildė spragą, nes iki tol beveik neturėta spausdintų lietuviškų giesmių. Be abejo, jis yra ryškiai moralinis, didaktinis, religinis. Bet ar nenuostabu, klausė paskaitininkė, kad giesmynas, kurio paskirtis yra religinė, tiek dėmesio teikė formai. Autoriaus sąmonėje poezija ir religija ėjo kartu, panašiai, kaip jėzuitai būdingai rišo teologiją ir retoriką. Į Slavočinskio giesmyną galime žvelgti kaip į mazgą, kur susikryžiuoja religija, retorika ir lietuvių poetinės formos.

Dr. Violeta Kelertienė kalbėjo apie lituanistikos studijas Vilniaus universitete šiuo metu iš savo pačios profesinės ir asmeninės patirties. Ji nušvietė būdus ir reikalingus nugalėti sunkumus, norint tapti lituanistikos studijų specialistu. Norinčių lituanistiką studijuoti dažnai dėl patriotinių motyvų yra daug, o priimama tik vienas iš septynių prašančių. Vėliau tolimesnėms studijoms priimami tik gabiausi ir tik atsižvelgiant į pačios katedros tuometinius reikalavimus. Lituanistikos katedra kartais priima į metus vieną naują studentą, kartais nei vieno. Katedroje veikia įpėdinių sistema, ir tokiu būdu vyksta katedros užsikonservavimas, nes profesoriai auklėja įpėdinius tais pačiais metodais, kaip ir jie patys buvo ruošiami. Nuo 1975 visos disertacijos turi būti rašomos rusų kalba ir ginamos Maskvoje. Paskutiniu metu tas privaloma ir lituanistams, tad disertantai savo disertacijas verčia į rusų kalbą patys. Tik pagal specialų prašymą leidžiama disertacija palikti lietuvių kalba, pvz., jeigu ji yra iš lietuvių stilistikos. Tai atsiliepia neigiamai į mokslinių sąvokų kūrimąsi ir gyvastingą vystymąsi.

Paskaitininkė nurodė, kaip klasifikuojama lietuvių literatūros istorija. Pagal marksizmo principus, ji dalinama į tris pagrindinius tarpsnius: feodalizmo (iki baudžiavos panaikinimo), kapitalizmo (iki 1940) ir socializmo (po 1940). Atskirų rašytojų vertinimui yra svarbu, kur rašytojas gimęs, iš kokio luomo kilęs: kuo žemesnė kilmė, tuo labiau parodo, kad jis pergyvenęs ir pavaizdavęs klasių kovą. Į literatūrą žiūrima ne kaip į žmogaus dvasinio gyvenimo išraišką, bet kaip į įrodymą beveik gamtinio istorijos dėsningumo, kurio valdomi individai atlieka savo paskirtis ir pražūva. Oficialiai laikomasi socialinio realizmo, kaip vienintelio priimtino literatūroje metodo, bet praktikoje į jį sutelpa ir kiek daugiau krypčių.

Trumpai aptardama lietuvių literatūros tarybinę kritiką, išaugintą beveik išimtinai Vilniaus universiteto auklėtinių, paskaitininkė pabrėžė jos platumą ir brandumą. Prie tematikos prieinama plačiu požiūriu, tiksliai apibūdinant naudojamus siužetus ir nurodant, kas juose įvesta naujo. Istorinio dėsningumo kaip mokslinės prielaidos prisiėmimas, leidžia literatūros kritikams geriau įžvelgti atskirų žanrų vystymąsi ir bandyti nubrėžti jo dėsningumą. Jiems pažįstami rusų ir čekų formalistai, ir todėl jie rikiuojasi su svarbiaisiais mūsų laikų mąstysenos kritikais. Jie seniai pasisavinę ir naudoja naujas kritikos sąvokas, yra išvystę rafinuotą meta-kalbą ir ypač daug dėmesio skiria formaliems literatūrinių kūrinių aspektams, pvz., propocijai tarp autoriaus ir veikėjo kalbos prozoje. Kritikai savo darbo duomenis stengiasi pateikti monografijom ir apžvalgom, kurios labai populiarios. Darbuose ryški tendencija apibendrinti, apibrėžti.

Lituanistikos katedrai trukdo medžiagos iš Vakarų neprieinamumas, o turima mokslinė literatūra daugeliu atveju yra pasenusi. Priežastis yra, kad Vilniaus universiteto bibliotekai neduodama lėšų tiesiogiai pirkti leidinius iš užsienio. Įsigyti jų tegalima mainais ar dovanų keliu. Lietuvių literatūros katedros perspektyvos labai priklauso nuo jos vedėjų. Jų orientacija nulemia, kokios bus rašomos disertacijos tuo laikotarpiu. Kaip pavyzdys laikytina Jurgio Lebedžio,

buvusio katedros vedėjo, įnašas į ankstyvosios lietuvių literatūros tyrinėjimą ir per jį subrendę rimti lituanistai. Pabaigoje dr. Kelertienė atsakė į klausimus apie savo pačios patirtį, nuvykus rinkti mokslinės medžiagos Vilniaus universiteto bibliotekoje, kur jai teko labai ilgai laukti reikiamų leidimų, ir apie rusų kalbos paralelinį statusą universitete. Gaila, kad pranešimo rėmai neleido jai išsamiau pasidalinti su klausytojais savo žiniomis apie dabartinio lietuvių literatūros mokslo apimtį, sąrangą ir klestinčią literatūros kritiką, ne vien tik apie jos giliau pažįstamas ir tyrinėjamas sritis įdomiai teužsiminti. LKMA suvažiavimas būtų buvęs praturtintas turinio atžvilgiu, jeigu būtų buvę įmanoma paskaitą minėta linkme praplėsti.

„Hinc itur ad astra"

Gamtos ir matematikos sekcijoje dr. Antanas Girnius skaitė paskaitą apie Vilniaus universiteto iškilųjį astronomą ir geodezininką Martyną Počobutą (1728—1810). Jo dėka jėzuito Tomo Žebrausko įkurta observatorija Vilniuje iškelta į tarptautines aukštumas. (Ant jos sienos lotyniškai parašyta: „Šis namas yra Uranijos: eikit šalin, niekingi rūpesčiai! Čia paniekinama menka Žemė: iš čia kylama į žvaigždes".). Gimęs bajorų šeimoje, Počobutas pirmąjį mokslą ėjo Gardino jėzuitų mokykloje. Nepaisydamas tėvo priešinimosi, jis septyniolikos metų įstojo į jėzuitus. 1754 jis pasiunčiamas į Prahą studijuoti graikų kalbos ir matematikos, o 1771 į Marseilles tolimesnėms fizikos ir matematikos studijoms. Grįžęs į Vilnių, dirbo ir rūpinosi astronomijos observatorija. Jai reikalingiems instrumentams pirkti jis ieškojo mecenatų ir keliavo į Angliją instrumentų užsakyti. Šalia astronomijos observatorijos perstatymo, Počobutas veikė kaip geodezininkas ir kartografas. Jis yra nustatęs geografines koordinates Vilniui ir keliom kitom Lietuvos vietom.

Taip pat paminėtini jo padaryti mokslinių veikalų vertimai, tarp jų Clairaut „Geometrija". Edukacinė komisija 1780 metais jį paskyrė universiteto rektorium ir tas pareigas jis ėjo devyniolika metų. Jis atsispyrė, kad Vilniaus universitetas nebūtų paverstas provincijos mokykla, kaip norėjo lenkai, bet taptų pavadintas Schola Princeps Magni Ducati Lithuaniae. Počobutas daug keliavo po užsienį moksliniais reikalais, palaikė gyvus ryšius su kitų kraštų mokslininkais ir jų tarp turėjo įsigijęs vardą, pvz., buvo išrinktas Londono Karališkosios mokslo draugijos nariu. Počobutas jungė lietuvišką užsispyrimą su lenkiška diplomatija, ir abiem būdo savybėm jis tarnavo Vilniaus universiteto akademiniam lygiui iškelti.

Prof. dr. Arūnas Liulevičius kalbėjo apie matematiką Vilniaus universitete, 1579—1832. Matematika jau buvo dėstoma jėzuitų kolegijoje nuo 1570 metų. Vilniaus universitete matematikos katedra veikė kaip viena iš filosofijos fakulteto dalių, ir jos pirmuoju matematikos profesoriumi buvo škotas Jacob Bosgrave, vėliau Anglijoje suimtas, kaip sąmokslininkas prieš karalienę Elžbietą ir nuteistas mirti, bet Stepono Batoro laišku išgelbėtas (taip iki šiol manyta — tačiau prof. P. Rabikauskas radęs duomenų, kurie Bosgrave rodo buvusį kaip tik Elžbietos agentu). Matematikos kursų turinys ankstyvajame laikotarpy apėmė aritmetiką, elementariąją plokštumos ir erdvės geometriją, sferinę geometriją ir trigonometriją, arba bent jų pradmenis, kurie buvo reikalingi astronomijai. Astronomija tuo metu sudarė matematikos šaką, kartu su aritmetika, muzika ir geometrija.

Paskaitoje buvo apibūdinti svarbieji matematikos dėstytojai ir iškilūs akademijos auklėtiniai, kaip, pvz., Oswald Krueger (1590—1665), kuris parūpino Vilniui teleskopą ir skatino akademiją spausdinti matematikos ir gamtos mokslo knygas, o svarbiausia išugdė daug gabių ir veiklių mokinių, sprendusių aktualiausias to meto optikos, astronomijos, mechanikos ir balistikos problemas. Kita iškili asmenybė — jėzuitas Tomas Žebrauskas, nuo 1752 matematikos profesorius, kuris atspindi aštuonioliktojo šimtmečio vidury pagyvėjusią mokslinę veiklą. Jo priimamųjų egzaminų programa leidžia susidaryti vaizdą apie matematikos lygį Akademijoje — ji apėmė ne tik elementariosios matematikos, bet ir analitinės geometrijos bei matematinės analizės elementus. Kaip žinoma, Žebrausko rūpesčiu 1753 metais įsteigta astronomijos observatorija. Tolimesnis matematinių mokslų augimas ir tobulėjimas universitete, pagal lenkų istorikus M. Balinski ir J. Bielinski, sietinas su dviejų prancūzų jėzuitų veikla — Jean Rossignol ir Jean Fleuret, kurių dėka Vilniaus universitetas net ėmė lenkti Krokuvos Akademiją — Jogailos universitetą. Vilniaus universitete jie trumpai tedirbo, nes buvo paskirti misionieriais į Kiniją. Tuo tarpu Zigmas Žemaitis labiau vertina Pranciškaus Norvaišos ir Jokūbo Nakcijonavičiaus įnašą — pastarojo veikalas „Praelectiones" pralenkė reikšme Rossignol „Trigonometrija", o Norvaiša tapo žymiausiu Vilniaus universiteto matematikos profesorium. Gimęs Ukmergės apskrity, Norvaiša gerai mokėjo lietuviškai ir rūpestingai ugdė vietinius matematikus lietuvius. Jis taip pat buvo išsiųstas kelionei į Angliją susipažinti su naująja moksline technika ir pirkti astronomijos prietaisų projektuojamai Gardino observatorijai. Norvaiša labiausiai žavėjosi Isaac Newton darbu ir save laikė jo kūrybos dėstytoju ir aiškintoju, bet iš tikrųjų jis taip pat pažino ir sekė plačią to meto matematikos literatūrą, kaip matyti iš jo kursų prospektų.

Toliau matematikos mokslų raida buvo įtakojama Tado Kundzičiaus (1747—1829), kuris labiausiai domėjosi mechanika; Mykolo Tomašausko (m. 1813), per intrigas paskirto ir, atrodo, paskaitų nei neskaičiusio, bet užtat Tado Kosciuškos sukilime dalyvavusio; Tomo Žičkio, Norvaišos mokinio, išplėtusio trigonometrijos dėstymą ir įvedusio „praktinę geometriją", apimančią geodezinių prietaisų naudojimą, topografiją ir kartografiją. Kitas Norvaišos mokinys, Zakarijas Niemčevskis, mokslus gilino Paryžiuje ir grįžęs Lietuvon paskirtas matematinės analizės dėstytoju, kurią dėstė pagal Lacroix diferencialinio ir integralinio skaičiavimo vadovėlį. Grynąją matematiką nuo

1821 dėstė Juozapas Tvardovskis, netrukus tapęs universiteto rektorium. Jo vieton išrinktas Antanas Virvičius, kuris grynosios matematikos katedrą užėmė iki 1831 ir taip pat vertė bei ruošė matematikos vadovėlius ir uždavinynus apskrities mokykloms. Taikomosios matematikos katedrą 1822—1831 užėmė universiteto auklėtinis iš Naugarduko kilęs Mykolas Polinskis, kuris taip pat buvo išsiųstas matematikos studijuoti į Paryžių.

Iš paskaitos pateiktų duomenų matyti, kad Vilniaus universiteto matematikai per visą minėtą laikotarpį palaikė tamprius ryšius su Vakarų Europos, o ypač Prancūzijos matematikais. Rusai Vilniaus universitetą uždarė kaip tik tuo metu, kada Vakaruose matematika suklestėjo, duodama pagrindus ir atverdama kryptis, kurios dar ir mūsų dienomis vaisingai tyrinėjamos. Vilniuje tuo tarpu matematinė tradicija tapo nutraukta. Kaip sunku ją prigydyti, rodo tolimesnė mūsų mokslo istorija. O ji galėjo ir kitaip atrodyti, jei Vilniaus universitetas be trukdymų būtų galėjęs veikti visą devynioliktąjį šimtmetį.

Ieškant Vilniaus dvasios mūre ir akmeny

Architektūros ir meno sekcijoje ypač įdomią paskaitą, „Keturių Vilniaus universiteto profesorių darbai", skaitė prof. Algis Tamašauskas, ją pailiustruodamas Vilniaus architektūros ir miesto vaizdų skaidrėmis. Pirmasis iš šių keturių Vilniaus architektų buvo Martynas Knakfusas, Edukacinės Komisijos paskirtas praktinės architektūros profesorium. Jis ne tik sukūrė priestatą prie observatorijos rūmų, bet taip pat suprojektavo Šv. Baltramiejaus bažnyčią ir pradėjo Verkių rūmų projektą. Mūsų akims jo klasicizmas gan sausas ir nedrąsus, nors, sprendžiant iš jam patikėtų darbų svarbos, jis turėjo būti įtakingas architektas. Iš tikrųjų jis ir buvo savo bendralaikių vertinamas kaip neeilinis. Istorinėje perspektyvoje jam tenka didesnė garbė kaip Stuokos-Gucevičiaus mokytojui.

Laurynas Stuoka-Gucevičius, iškiliausias Vilniaus architektas, architektūros profesoriaus kėdę perėmė 1793. Studijuodamas Romoje ir Paryžiuje, jis jau buvo susidūręs su neoklasicizmu, kurį jis pats suprato, kaip racionalios struktūrinės dvasios ieškojimą statyboje. Čia jo darbui padėjo faktas, kad Lietuvoje barokas niekad nebuvo pasiekęs architektūrinio perdėjimo stadijos kaip kitur Europoje. Prof. Tamašauskas detaliai aiškino skaidrėse rodomus svarbiuosius Stuokos darbus: Verkių rūmus (kuriuos jis baigė statyti), Vilniaus miesto rotušę, kuriai perstatyti jis laimėjo konkursą, ir pagrįstai daugiausia garbės Stuokai nešančią — Vilniaus katedrą. Paskaitininkas parodė, kaip Stuoka, ją remontuodamas, sprendė nelengvus uždavinius: sekti gotikinį sienų planą, inkorporuoti koplyčias, išlaikyti nepaliestą šv. Kazimiero koplyčią. Visa tai Stuoka įvykdė, įkūnydamas

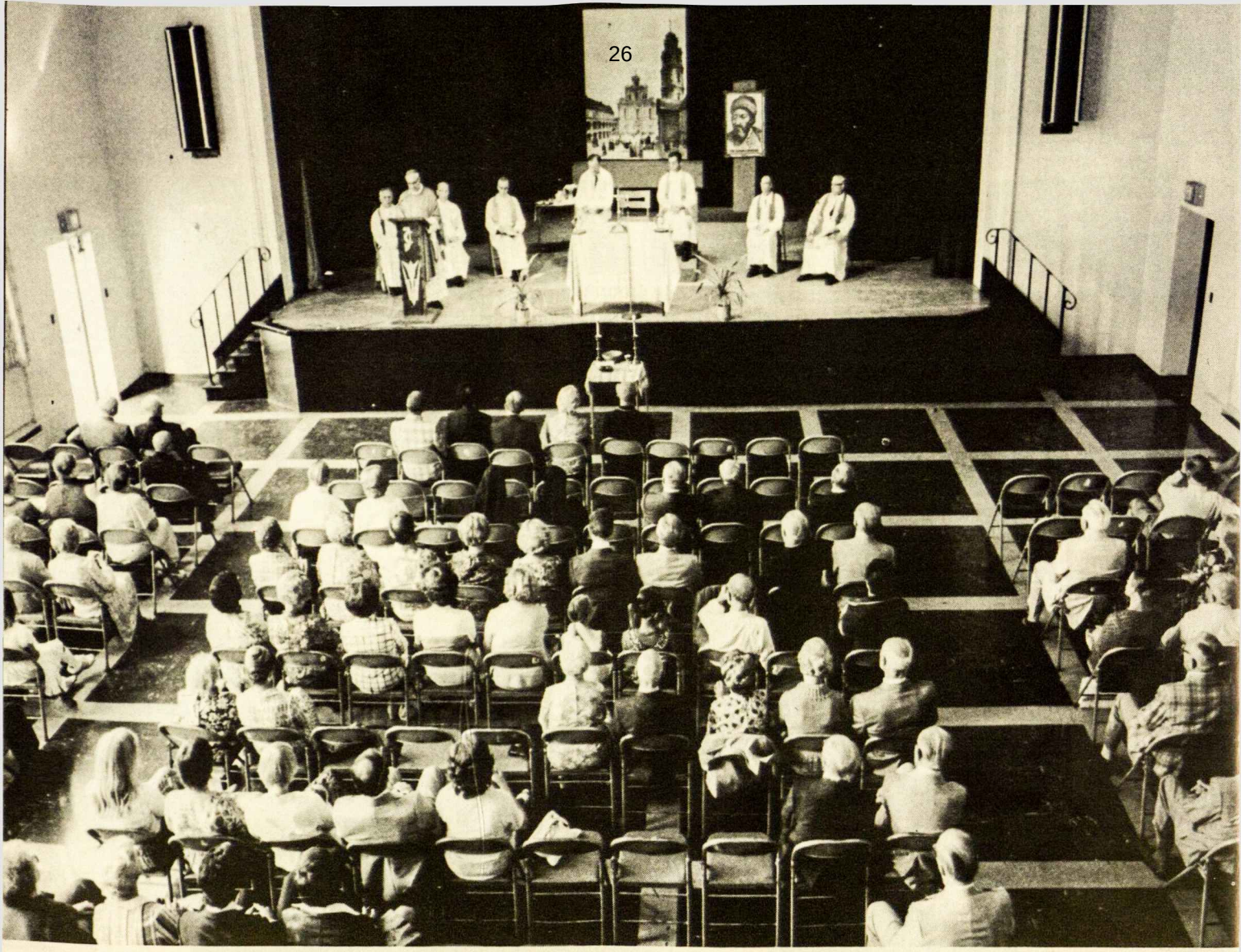

neoklasicizmo principą — kad būtų vienetas, bet kad jo atskiros dalys būtų lengvai išskaitomos. Kaip profesorius, jis dėstė civilinę ir karinę architektūrą ir yra dviejų traktatų autorius. Už dalyvavimą Kosciuškos sukilime jis buvo iš universiteto pašalintas. Jis mirė jaunas, ir katedra liko neužbaigta.

Po Stuokos katedros statybos darbus perėmė Mykolas Šulcas. Didžiulės šventųjų Elenos, Stanislovo ir Kazimiero statulos katedros prieky yra jo pastatytos, bet iš tikrųjų jos perdidelės ir falsifikavo katedros proporcijas. Jis taip pat pastatė universiteto anatomikumą. Vertingiausias jo darbas yra universiteto aula ir kolonų salė. Deja, Šulcas buvo geresnis teoretikas negu praktiškas vykdytojas. Jo suprojektuotas paviljonas caro Aleksandro vizitui Vilniuje baigėsi pražūtingai, o jis pats nusiskandino Neryje. Ketvirtoji svarbi asmenybė Vilniaus architektūroje yra K. Pacašinskis, kuris užbaigė universiteto kolonų salės statybą ir atremontavo Šv. Jono bažnyčią. Jis buvo oficialus universiteto architektas. Šie keturi Vilniaus architektai sugebėjo pasukti Vilniaus miesto išvaizdą ir charakterį į neoklasicizmą. Paskaitininkas pastebėjo, kad, nors jų įtaka didelė ir išskaitoma iš jų monumentalių darbų, mūsų pažinimas jų kaip architektų dar tik prasideda, nes laukiama prieiti prie daugiau istorinės medžiagos jų įtakai geriau įvertinti. Tuo labiau džiugu, kad prof. Tamašausko paskaita buvo didelis žingsnis ta linkme.

Dailininkas Adolfas Valeška kalbėjo apie meno vystymąsi Vilniaus mieste, pasirinkdamas sklaidyti ne jo chronologinę raidą, bet atskleisti kai kurias būdingesnes detales. Paskaitininkas teigė Lietuvos vaizdinio meno artimumą italų ir prancūzų menui, ne germanų ar slavų. Jo nuomone, šis artimumas kyla iš to, kad italų vaizdinis menas atitinka mūsų tautinį charakterį. Taip pat Lietuvos meno istorijoje apstu kultūrinių kontaktų su Italija, ypač stipriai Reformacijos metu menas vartotas kaip stabdis protestantizmui. Kada Šiaurės Europoje bažnytinis menas buvo naikinamas, pas mus iškyla Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje kaip jo šedevras. Bet ne vien itališkas įtakas atspindi to meto bažnytinis menas Lietuvoje. Jis taip pat rodo ir lietuvišką palinkimą mene matyti vyksmą. Antras paskaitininko iškeltas Vilniaus meniškumo bruožas tai senojo Vilniaus miesto planas, jo gatvelių išvingiavimas, kuris yra tuo pačiu metu strateginis ir estetinis. Čia, taip parodė paskaitininkas, tikrai kiekvienas stebėjimo punktas yra užpildytas architektūriniais objektais. Toliau buvo palyginta Lenkijoje besivaržančios pietinė ir šiaurinė meno kryptys — romėnų klasika ir anglosaksų bei germanų romantika, ir nurodyta, kad lietuviai meninę kultūrą sėmėsi ne vien iš lenkų, bet ir iš šiaurės Vokietijos, Čekijos, ypač tiesiai iš Italijos, o vėliau dar ir iš Prancūzijos bei Ispanijos. Buvo pabrėžta, kad katalikų tikyba Lietuvoje tapo tautybės ramsčiu, tuo nejučio-

mis patvirtinant kiek ankstesnėje profesoriaus Antano Maceinos paskaitoje duotą religijos ir tautos dialektikos analizę.

Ar universitetas lietuviškas ir savo pradžioje?

Paskutinę studijinę suvažiavimo paskaitą skaitė prof. kun. Paulius Rabikauskas baigiamojo iškilmingojo posėdžiu metu: „Lietuviškumo apraiškos Vilniaus akademijoje". Įžangoje paskaitininkas įspėjo nenuvertinti Vilniaus universiteto reikšmės lietuvių kultūrai visose srityse. Kaip pavyzdį siūlų vedančių atgal prie Vilniaus universiteto, kaip mūsų kultūrinių išraiškų šaltinio, jis nurodė LKMA — ji yra pakaitalas planuoto Lietuvoje steigti katalikiškojo universiteto, kuris savo ruožtu tęstų Dvasinės Akademijos Petrapilyje darbą, o ši buvo liekana Vilniaus universiteto teologijos fakulteto.

Paskaitoje prof. Rabikauskas atskleidė savo vykdomus Vilniaus universiteto tyrinėjimus jo pirmaisiais dviem šimtmečiais, norėdamas geriau įvertinti ir pasverti jo pirmykštį lietuviškumą. Pastangas sunkina klausimas, kokia prasme galima kalbėti apie lietuviškumą tuo metu. Šitos rūšies svarstymuose svarbu išvengti išankstinių kraštutinių nusistatymų, laikant Vilniaus universitetą tik lenkinimo jėga arba laikant jame svarbiu tik tai, kas lietuviška. Paskaita gvildeno keturis su lietuviškumu surištus Vilniaus universiteto aspektus: jo įsteigimą, lietuvių skaičių jame, rūpestį Lietuvos klausimais ir lietuvių kalbos statusą. Pirma, jau pats Vilniaus universiteto įsteigimo motyvas buvo, kad jis tarnautų Lietuvos, ne Lenkijos interesams. Svarbiausia priežastis, kodėl universitetas įsteigtas Vilniuje, buvo noras didžiosios kunigaikštystės sostinėje turėti savo universitetą, kurio tikrasis fundatorius ir prašytojas buvo vyskupas Valerijonas Protasevičius. Vyskupas Protasevičius savo kreipimąsi į popiežių 1576 metais būti atleistam nuo mokesčių Krokuvos universitetui motyvuoja tuo, kad jis turi išlaikyti savo įsteigtą Vilniuje kolegiją, kuri esanti taip reikalinga lietuviams, kaip Krokuva lenkams. Netikslu ir kovą su protestantizmu laikyti pagrindine priežastim, kodėl įsteigtas Vilniaus universitetas, nes tam tinkamesnė vieta būtų buvusi kitur, pavyzdžiui Braunsburge. Todėl ir jėzuitų įkurdinimo Vilniuje nevalia sutapdinti su universiteto įsteigimu. Tarp kitko, Vilniaus universiteto įsteigimo priskyrimas jėzuitams ir karaliui, o ne vietiniam vyskupui, yra patogesnis tarybiniams istorikams, nes tada jiems atpuola reikalas aiškinti, kaip tamsi reakcinė bažnyčia galėjo krašto kultūros istorijai turėti tiek lemiamos įtakos.

Antrasis klausimas yra kokia buvo lietuvių proporcija studentų ir mokomojo personalo tarpe pirmaisiais šimtmečiais. Nors matrikuliacijos knygų nėra išlikę, bet iš duomenų registracijos knygose spręsti, kad trečdalis studentų būta lietuvių ir žemaičių. Klaidinga pažiūra, kad universitete mokėsi tik bajorai ir didikai, nes Vilniaus universitete mokslas buvo nemokamas, ir galimybę mokytis turėjo ir neturtingieji ir iš kaimo kilę jaunuoliai. Apie pusė studentų ir buvo miestiečiai arba iš kaimo. Du trečdaliai studentų buvo iš rytinių sričių — gudų, prūsų, Estijos, Latvijos. Lenkų studentų, ne mozūrų, tebuvo vienas kitas. Lenkai ir lietuviai jėzuitai vieni pas kitus nestudijavo. Kadangi Lietuvos jėzuitų provincijos katalogų didžioji dalis išlikusi, tai matyti, kad kas trečias rektorius buvo lietuvis arba žemaitis. Lietuviai kunigai 17 amžiaus viduryje akademijoje sudarė 30—40 nuošimčių.

Trečia, lietuviškų problemų sąmonė buvo neabejotinai gyva universitete. Kaip iš laiškų į Romą matyti, jėzuitai pabrėžė reikalą paruošti lietuvių kunigų pastoracijai, nusiskųsdami tikėjimo dalykų ignorancija liaudies tarpe. Jie ypač stengėsi iškelti apverktiną lietuvių padėtį Vilniaus vyskupijoje, kur dėl lenkų užmačių lietuviams trūksta lėšų tęsti mokslą. Šitais tikslais, pavyzdžiui, anglas jėzuitas tėvas Adomas Brock pakartotinai rašęs į Romą, pabrėždamas, kad reikia paruošti lietuvių ir vokiečių teologijos specialistų, siūlydamas, kad rektoriaus patarėjų būtų paskirta ir lietuvių, prašydamas priimti daugiau lietuvių į seminariją, argumentuodamas, kad prūsų nereikia atskirti nuo lietuvių provincijos. Iš jo laiškų matyti, kokios problemos vargino nei 20 metų nesulaukusią jėzuitų provinciją. Kada 1598 buvo paskirtas Lietuvai provinciolas, jam buvo pavesta rūpintis Mozūrija, Prūsais ir Varšuvos jėzuitų namais. Šį sprendimą, kuris tautiniu atžvilgiu vėliau pasirodė nepalankus, nulėmė atskirų provincijų išsilaikymo išskaičiavimai — noras, kad Lietuvos jėzuitai turėtų prieauglio. O tai savo keliu prisidėjo prie Vilniaus universiteto pozityvios raidos, nes kitaip jis galėjo anksti žlugti.

Ketvirtas klausimas liečia paties tyrinėjamo lietuviškumo turinį. Tautinės prošvaistės 17 amžiaus vidury įima lietuvių kalbos mokėjimą. Lietuvos provincijoje 1761 metais buvo 162 lietuviai, iš kurių 85 mokėjo lietuviškai, ir 62 žemaičiai, visi mokėję žemaitiškai. Didėjant lietuvių įstojančių į jėzuitus skaičiui, mažėjo mokančių lietuviškai, nes jau buvo prasidėjęs rytinių Lietuvos sričių nutautėjimas — iš ten kilusieji rašėsi lietuviais, bet nemokėjo kalbos. Tuo tarpu iš Žemaitijos ir iš Vakarų Aukštaitijos atėjo daug daugiau mokančių lietuviškai negu iki šiol manyta. Taip pat, ne vien iš namų buvo atsinešama lietuvių kalba. Jos buvo išmokstama ir bestudijuojant. Yra žinių, kad jėzuitų namuose buvo norėta vietinės kalbos vartojimą sustiprinti, tačiau sumanymas nepriimtas, ir palikta lotynų kalba. Lietuviams tai atsiliepė teigiamai, nes buvo prilaikytas lenkų kalbos dominavimas. Buvo specialių lietuvių kalbos lavinimosi būrelių, kurių vienas veikė ir Vilniaus universitete. Pasiekti lietuvių kalba vaisiai buvo pradėtos prie universiteto leisti ankstyvos lietuviškos knygos: katekizmai, giesmynai, žodynas, gramatika. Pagrįstas mūsų didžiavimasis praeityje labai sunkiais laikais nuveiktais darbais įpareigoja mus pačius būti atvirais savo laiko dvasiai, ieškoti tiesos ir siekti laimės — charakteringai jėzuitiška mintim savo įdomią paskaitą baigė prof. Rabikauskas.

„Lietuvos senos giminės pražuvime sveikos liko“

LKMA suvažiavimas buvo turtingas ir meniniais renginiais. Pirmosios suvažiavimo dienos vakare poeto Kazio Bradūno rūpesčiu suruošta Vilniaus poezijos ir muzikos vakaronė. Jaunimo Centro kavinėje, kurios sienas puošė Vilniaus grafika, perduota Vilniaus universiteto profesorių ir studentų kūryba. Ją pasikeisdami skaitė Arūnas Pemkus, Vita Musonytė ir poetas Kazys Bradūnas. Pradėta ištraukomis apie gimtąją kalbą iš Mikalojaus Daukšos Postilės ir poetiška vieno pamokslo pradžia iš Konstantino Sirvydo Punktų sakymų, kurie buvo 1629 metais atmušti Vilniaus spaustuvėje — šiame tekste žmonių pilnas vargų gyvenimas lyginamas su karčiom, besiblaškančiom mariom, kur didžios žuvys ryja kitas. Padeklamuota Jono Chadzinskio sveikinimas Vladislovui Vazai, 1648 atspausdintas „Lukiškių pavasaryje“. Su šiuo posmeliu, kaip pastebėjo K. Bradūnas, prasideda tikroji pasaulietinė mūsų lyrika, nes tai barokinės poezijos šedevras, kurio įvaizdžiai būdingi mūsų kalbai. Iš Vilniaus universiteto auklėtinio Saliamono Slavočinskio giesmyno paskaityta giesmė apie vestuves Galilėjos Kanoje su džiaugsmingai atsikartojančiu refrenu: „Ei vyno, tokio vyno, negėrėm dar šiandieną Kanoj Galilėjos“. Iš juostelės perduota Jurgio ir Elenutės Bradūnų įdainuota senovės liaudies daina, prašanti sūnelį nujoti į Vilnių ir nupirkti tris triūbas: viena sujudins visą Vilniaus miestą, antra pravirkdys tėvą ir močią, trečioji pabudins visą pasaulį.

Julija Švabaitė-Gylienė, Vilniaus universitetą lankiusi, paskaitė tris eilėraščius iš savo Vilniaus ciklo: Prie Šv. Onos bažnyčios, Arsenalas ir Prie Vilniaus universiteto. Pauliaus Jurkaus novelę „Žvaigždė“, mininčią tas dienas, kai Vilniaus universitetas didžiavosi savo naująja observatorija ir ten švaistėsi vaivada Jurgis Radvila, paskaitė K. Bradūnas. Buvo pagrotas iš plokštelės kompozitoriaus kunigaikščio Radvilos sukurtas polonezas, grojamas šių dienų Vilniaus koncertinio ansamblio. Apie lietuviško užsidegimo pilną Daukanto, Valančiaus ir Stanevičiaus epochą, dar prieš spaudos draudimą, liudija A. Pemkaus paskaityta Stanevičiaus „Šlovė žemaičių“. Liepdamas pasauliui veizėti, „kas ten šiaurėj atsitiko: Lietuvos senos giminės pražuvime sveikos liko“, poetas kalba tarytum už mus visus — šios 400 metų sukakties minėjimu norinčius pasakyti tą patį. Paskaityta Vilniuje pasilikusios ir jame įaugusios Janinos Degutytės, vienos iš svarbiausių nūdienių lietuvių poetų, poezija apie Vilnių. Perduotas vienos Vilniaus universiteto studentės eilėraštis apie savąjį universitetą, atspausdintas pogrindiniame leidiny Alma Mater. Iš Mykolaičio-Putino romano „Sukilėliai“, kurio potekstė susisiekia su mūsų dienų analogijom, paskaityta sukilėlio kunigo Išoros sušaudymo scena Vilniuje. Vakaronė baigta dviem iš Kazio Bradūno vilnietiškų sonetų, sukurtų vokiečių okupacijos metais, kai jis buvo studentas Vilniaus universitete: „Vilniaus universiteto kieme“ ir „Vilniaus varpai“, kurie nepaliauja tegul skambėję milijonų širdy,

tuo labiau, kad jie Vilniuje nutildyti.

Antrosios suvažiavimo dienos vakare pastatyta viduramžių misterija „Nimmegeno Marytė“ apie mergaitę parsidavusią velniui, jos atgailą ir grįžimą į dorą kelią. Tai 15 šimtmečio nežinomo olando rašytojo veikalas, lietuvių kalbon išverstas kun. Vytauto Bagdanavičiaus. Religinio ir didaktinio pobūdžio veikalas pasirinktas didžia dalim dėl to, kad misterijos buvo vaidinamos senajame Vilniaus universitete jėzuitų vedamo teatro. Būdingos viduramžinės misterijos pastatymas pratęsė suvažiavimą gaubusią nuotaiką: kad paliečiame tą savo praeitį, kurioje yra versmės ir šiandieninių dvasinių tradicijų. Rečitatyvinį veikalo pastatymą paruošė scenai Anatolijus Kairys, o režisūrą — Živilė Numgaudaitė. Jame dalyvavo: Živilė Numgaudaitė, Liucija Buivydaitė-Ambrozini, Jonas Jasaitis, Daiva Markelytė, Vilius Dundzila, Apolinaras Bagdonas, Guoda Antanaitytė, Jonas Paštukas, Mykolas Petraitis ir Juozas Kapačinskas.

Muzika užbaigė LKMA suvažiavimą ir Vilniaus universiteto sukakties minėjimo iškilmes. Chicagos Lietuvių Styginis Ansamblis, vadovaujamas Fausto Strolios, grojo baroko, klasikinius ir lietuvių kompozitorių kūrinius, tarp jų ir paskutiniojo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kanclerio Mykolo Oginskio polonezą. Pabaigoje sugrotas Lietuvos himnas. Koncertas pradžiugino klausytojus. Suvažiavimo pabaigtuvių vakarienėje meninę programą atliko solistė Dana Stankaitytė, Alvydas Vasaitis ir aktorius Vitalis Žukauskas.

Suvažiavimo metu M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo Centre, buvo suruošta pomirtinė apžvalginė dailininko Telesforo Valiaus grafikos darbų paroda, įglausta į LKMA suvažiavimo programą. Parodą atidarė kun. Jonas Borevičius ir dailininkas Adolfas Valeška, kuris apibūdino dailininką Valių kaip lietuvių grafikos pirmūną, o Valiaus kūrybą kaip artimą žemaičių liaudies menui. Kun. V. Bagdanavičius nurodė du dailininko Valiaus kūrybos bruožus: religinio jausmo gilumą ir tiesai tarnavimo sąmonę, kuriuos galima laikyti įkvėpimu Akademijos veiklai. Parodoje stebėtoją ypač pagaudavo Valiaus didieji ciklai: „Samogitia“ ir „Paskutinis rytas“ — dailininko išsakytas ir sukurtas ryšys su savo gimtąja Žemaitija ir atsisveikinimas su savo gimtuoju kraštu.

Be to, suvažiavimo dienomis Jaunimo Centre vyko LKMA leidinių paroda, kurią suruošė ir jai vadovavo Alicija Rūgytė. Ten pat buvo eksponuojami ir su Vilniaus universiteto istorija surišti leidiniai. Suvažiavimo organizatoriai, Chicagos LKMA židinys, dar prieš suvažiavimą buvo paruošę ir išleidę anglų kalba dailininko Petro Aleksos meniškai apipavidalintą brošiūrą: „University of Vilnius — Four Hundred Years“, kuri kartu su „Lituanus“ žurnalu išsiuntinėta po pasaulį. Taip pat ir suvažiavimo darbotvarkė, dalinama dalyviams, pateikta puošnaus leidinėlio formoje: „Vilniaus Universiteto Keturių Šimtų Metų Sukaktuvės. Keletas Pagrindinių Žinių apie Vilniaus Universitetą“. Jame įdėta trumpa Vilniaus universiteto chronologija, paskutinis vyskupo Protasevičiaus laiškas popiežiui Grigaliui XIII, ištraukos iš prof. Rabikausko ankstyvąją Vilniaus universiteto istoriją tyrinėjančių raštų, kun. S. Ylos carinio laikotarpio Vilniaus universitete tyrinėjimo, R. Plečkaičio knygos „Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje“ (Vilnius, 1975) ir kun. V. Bagdanavičiaus svarstymų apie Vilniaus universiteto įtaką lietuviškajai krikščionybei.

Padėti tėvynėje esantiems

Sekmadienį, rugsėjo 2, didžiojoje Jaunimo Centro salėje šv. Mišias aukojo vysk. V. Brizgys, kun. Pr. Račiūnas, LKMA pirmininkas kun. prof. A. Liuima, lietuvių jėzuitų provinciolas kun. L. Zaremba, Šv. Kazimiero lietuvių kolegijos Romoje rektorius prel. L. Tulaba, Vatikano valstybės sekretoriato vice-sekretorius prel. A. Bačkis, „Tėviškės Žiburių“ savaitraščio Kanadoje redaktorius kun. dr. Pr. Gaida ir istorikas kun. dr. V. Gidžiūnas. Savo pamoksle vysk. Brizgys gyrė mokslą kaip žmonių proto darbo vaisių ir kėlė reikalą mokslui labiausiai rūpintis žmogaus kilnumu, kurį užtikrina paties Dievo artumas žmogui.

Baigiamoje iškilmingoje akademijoje kalbėjo LKMA garbės narys Lietuvos atstovas Washingtone Stasys Bačkis. Priminęs, kad LKMA greit švęs 25 metų atsikūrimo išeivijoje sukaktį, kalbėtojas skatino LKMA imtis uždavinio taip pat ir tarptautinėje plotmėje rodyti lietuviškąją krikščionybės formą, o pasauliui nuolat priminti, dėl ko ir kaip mūsų tėvynėje ir kitur Sovietų Sąjungoje lietuviai kovoja už žmogaus teises, tikėjimą, žmogaus orumą, reikalaudami, kad Sovietų Sąjunga vykdytų savo pasirašytus pasižadėjimus. Tas pasauliui primins ir prieš kokius pavojus jis pats stovi. Kitas LKMA uždavinys yra padėti išlaikyti mūsų tautinę kultūrą išeivijoje ir tęsti krikščionišką kultūrinę veiklą. Tikintysis negali pasitenkinti vadinamu tikėjimo praktikavimu, bet jis turi reikštis savo tikėjimu visose kultūros srityse, visam gyvenime. Trečia, reikalinga jautriai reaguoti į klausimus, liečiančius Vilniaus universiteto veiklą dabartyje. Nors didžiuojamasi, kad Vilnius baltistikos mokslų centras ir garsus savo žymiais matematikais ir fizikais, vis dėlto mes turime atkreipti kitų dėmesį, kad svetimųjų valdžia varžo jo mokslininkams reikštis, ribodama jų kontaktus su užsieniu, jiems neleisdama įsigyti ir naudotis moderniomis technologijos priemonėmis taip, kad Vilniaus universitetas tikrai galėtų spinduliuoti pasaulyje, kaip svarbiausias lietuvių mokslo židinys. Kaip tėvynėje esantiems padėti — vienas svarbiųjų mūsų rūpesčių, pabrėžė St. Bačkis.

Pakviestas tarti žodį svečias, Loyola universiteto Chicagoje prezidentas, kun. Raymond C. Baumhard sveikino suvažiavimo dalyvius ir visus lietuvius Lojolos universiteto ir jėzuitų ordino vardu. Jis pastebėjo, kad Loyola universitetui tik 110 metų greta Vilniaus 400. Bet ne tiek Vilniaus universiteto amžius čia švenčiamas, kalbėjo jis, kiek jo reikšmė toje intelektualinėje estafetėje, kurioje minties gyvenimo deglas perduodamas iš kartos į kartą, ir Vilniaus universiteto ypatingas vaidmuo lietuvių tautos istorijoje. Jis pasidžiaugė, kad Loyolos universitete ir šiuo metu mokosi

gabių lietuvių jaunuolių. Bažnyčia remiasi ne vien savo teologais, bet visais savo intelektualais; jai gyvybiškai reikalingi ir lietuviškosios tradicijos atstovai. Tėvas Baumhard užtikrino lietuvius, kad jų broliai Bažnyčioje juos remia, ir linkėjo tautos kryžkeliuose nenusiminti, bet ir toliau dalyvauti mokslo žmonių brolystėje.

Suvažiavimas pasveikino LKMA garbės narį prof. Juozą Eretą Šveicarijoje. Taip pat padėkojo kun. K. Kuzminskui už vykdomą Lietuvių Katalikų Bažnyčios Kronikos leidimą svetimomis kalbomis. Gauta eilė sveikinimų suvažiavimui. Baigiamajame žodyje LKMA pirmininkas prof. kun. A. Liuima dėkojo visiems, kurių rūpesčiu, darbu ir lėšomis suvažiavimas galėjo įvykti.

Dievas apdovanojo mus

Suvažiavimo organizacija taip pat buvo sklandi, ir čia LKMA Chicagos židinio valdybos, ypač jos pirmininko kun. Vyt. Bagdanavičiaus, nuopelnas. Tikrai didelę naštą nešė vaišių ir registracijos komisija: Matilda Marcinkienė, Pranė Masilionienė, dr. O. Mironaitė, Jolanda Kerelienė, Emilija Trimakienė, S. Adomavičiūtė, V. Orentienė, B. Kožicienė, nenuilstamai ir maloniai kasdieną priėmusios ir vaišinusios dalyvius.

Iš taisytinų suvažiavimo pusių būtų galima užsiminti trejetas dalykų. Viena, negerai, kad kai kurie paskaitininkai buvo priversti trumpinti savo kruopščiai paruoštas, toliau klausytis masinančias paskaitas tam, kad jų sekcijos posėdis sutilptų visas numatytam laiko tarpe. Be abejo, paskaitų gausa suvažiavime buvo ir jo vilionė, ir jo stiprybė, bet tada jis reikalavo ypač rūpestingo laiko paskirstymo. Kitu atveju, daroma skriauda paskaitininkui, nes vienąsyk jau paruošta paskaita ne balionas, ji nesiduoda lengvai nei ištempiama, nei suspaudžiama, o sukarpyta nustoja dalies savo elegancijos ir įtaigumo. Antra, vertėtų kreipti šiek tiek dėmesio ir į suvažiavimo etiketą — pagalvoti, koks tokio pobūdžio žmonių susibūrimui būtų tinkamiausias. Ne vienu atveju sekcijų vadovai klausytojams pristatė paskaitininkus kaip asmenis „kurių nėra reikalo pristatyti“. Bet didieji mūsų renginiai yra savito pobūdžio — susirenkame į juos iš įvairių profesijų ir pasaulio kraštų. Nenuostabu, kad vienos mokslo šakos garsenybė kitam yra pirmąkart girdimas asmuo. Kada visuomenė į tokius renginius kviečiama ir net graudenama dalyvauti, mandagumas reikalautų, kad ir rengėjai atsimintų, jog čia nebe privataus klubo susirinkimas ir kad jie klausytojus kuo ryškiau supažindintų su mūsų mokslininkais ir menininkais: kur paskaitininkas reiškiasi, ką parašęs, sukūręs, įvykdęs, svarbiausia, kokius žmogaus gyvenimo ir mūsų tautos klausimus jis svarsto ir kelia. Ypač tai reikalinga išgirsti priaugančiai jaunajai kartai. Jaunieji į šiuos renginius kaip tik ateina vedami noro arčiau susipažinti su lietuviškąja kultūra. Jie neturėtų susidaryti įspūdžio, kad ir klaidingai, kad čia vyskta uždaras jiems nepažįstamų vyresniųjų savitarpio pokalbis. Atvirkščiai, jie turėtų aiškiai pajausti, kad čia yra simbolinis kvietimas ir skatinimas jiems patiems jungtis į mokslo ir dvasios gyvenimo estafetę, kaip buvo tėvo Baumhard vaizdžiai pasakyta. Trečia, kalbant apie jaunimą, nesmagu, kad Studentų Ateitininkų Sąjungos 1979 vasaros stovykla sutapo su LKMA suvažiavimo datomis, o juk studentams labiausiai galėjo būti įdomi ir prasminga ši galbūt nepakartojama proga Vilniaus universitetą pažinti iš koncentruotos akademinės perspektyvos. Ar vyresnieji, o svarbiausia rengėjai vis laukdami, kad jaunimas savaime būtų susipratęs, nepaaiškino, ar sąjungos valdyba šita proga nesidomėjo — neaišku. Atrodo, buvo tartasi, bet liko nesusitarta. „Praradėjai“ šiuo atveju, deja, tikrai buvo nedalyvavusieji studentai.

Atsisveikindamas dalyvius uždaromajame posėdy LKMA pirmininkas prof. kun. A. Liuima išreiškė viltį, kad, ūgterėję dvasia šio suvažiavimo metu, ir toliau būsime jo gaivinami: neabejotinai Dievas apdovanoja mus. Šiais kun. Liuimos žodžiais galbūt geriausiai išsakytas suvažiavimo pasisekimas. Tris dienas vaikščiojom po keturis šimtmečius, sėmėmės iš savo praeities pilnom rieškučiom. Daug kas buvo skirtingai nušviesta, giliau užgriebta, daug kas buvo visiška naujiena, bet visa pynėsi į vieną bendrą pergyvenimą — į jausmą, kad liečiame tai, kas mūsų. Savo krašto, savo žmonių praeitis dabar mūsų turtas. Ne tik turtas, bet ir kelrodis. Kokia šakota, kokia turtinga, kokia paini ir beviltiška yra buvusi ta praeitis, o vis dėlto nuolat kreipianti akis į ateitį, kaip kun. Rubšio paskaitoje sakyta, toliau vedant pokalbį su Dievu.

Žvelgiant į artimąją ateitį, suvažiavimas, atrodo, davė gan aiškias kai kurias gaires tolimesniam Vilniaus universiteto supratimui ir įvertinimui. Buvo dokumentuotas tiesiogiai ir ypač daug netiesiogiai Vilniaus universiteto lietuviškumas per 400 metų — salygotas visokių istorinių aplinkybių, bet neabejotinas. Dar vis sutinkamas paprotys kuklintis prieš kitas tautybes Vilniaus universiteto istoriją svarstant, drovėjimasis jį „savintis“, kad neapsilenkti su istorine tiesa, pasirodo neturi nulemiančio istorinio pagrindo. Toliau buvo vaizdžiai pailiustruotas ir vėl daugiausia net netiesiogiai Vilniaus universiteto ryšys su Vakarų dvasinėm tradicijom ir jo nuolatiniai gyvi kontaktai su užsienio mokslo įstaigomis ir mokslininkais — iki dabartinio, sovietinio laikmečio. Kad Vilniaus universiteto šaknys yra Vakarų kultūros pasauly, ironiškai patvirtina ir dabartinė jam teikiama garbė, kad jis seniausias universitetas visoje Sovietų Sąjungos teritorijoje. Tačiau, kaip nuostolinga pačiam Vilniaus universitetui, jo profesūrai ir studentams šis jo dabartinis atitvėrimas nuo mokslininkams gyvybiškai reikalingų kontaktų su kitais savo sričių žinovais Vakaruose pilnai išryškės tik ateityje. Galop suvažiavimas parodė, kad būtina ir toliau vesti aktyvų, gyvą dialogą su savo praeitim, nes, kaip Vilniaus universiteto istoriją ir jo reikšmę interpretuosime dabar, dalinai nulems jo būklė ateity. O tam padeda sugebėjimas į savo tautinę tradiciją kartais pasižiūrėti iš šimtmečių perspektyvos. Šitoks žvilgsnis guodžia ir žadina viltį.

Atžalos

Rimas Lukošiūnas yra Prano Dielininkaičio kuopos narys ir lanko Mergelės Marijos Gimimo parapijos Chicagoje mokyklos penktąjį skyrių.

LAIŠKAS IŠ OKUPUOTOS LIETUVOS IR ATSILIEPIMAI IŠ LEMONTO

Jaunuolis, ką tik baigęs vidurinę mokyklą okupuotoj Lietuvoj, parašė atvirą laišką, kuris buvo atspausdintas pogrindžio „Aušros“ leidinio dvyliktajame numeryje. Ištraukos iš to laiško (atspausdintos žemiau) buvo perskaitytos Chicagos priemiesčių Stulginskio moksleivių ateitininkų kuopos susirinkime Ateitininkų namuose, Lemonte, Ill. (JAV). Laiško mintys susilaukė žemiau spausdinamų dviejų laiškų ir visos eilės komentarų iš kuopos narių.

Esu moksleivis, šiemet baigęs vidurinę mokyklą. Prieš „išeidamas į gyvenimą“, noriu pasidalinti su visais, kas susikaupę manyje per dešimt mokymosi metų, pasidalinti savo tikėjimu ir neviltimi. Tebūnie šio laiško adresas: „visiems geros valios žmonėms“. Taip, aš esu klystantis, kaip daugelis, bet kreipiuos į Jus, žmones, o ypač į savo bendraamžius — į Lietuvos jaunimą, prašydamas savarankiškai apmąstyti šį laišką.

Mes „išeiname į gyvenimą“... Reikia pasakyti, kad iš gyvenimo, kaip jis suprantamas mūsuose, jau nieko nesitikiu. Kiekviename žingsnyje — melas, veidmainystė, apsimetimas ir išsigimimas. Tokį gyvenimą pažinau per tuos mokykloje praleistus metus. Jaunuoliai, argi Jūs to nematote!? „Kalbi, kaip iš rašto“, — atsakytumėte daugelis, nes Jūs atpratinti matyti ir mąstyti patys. Už jus mato ir mąsto generalinis sekretorius, TSKP ir VLKJS. Juokingas biurokratizmas, netolerancija, fanatizmas — net smulkmenose.

Lietuvos jaunime, ar Tau jau įkalė, kad tautos nacionalinio išsivadavimo judėjimas tai — „klasių kova“, ar tu jau įtikintas, kad Lietuvos partizanai — buožės, banditai ir žvėrys?

Plakatai skelbia, kad tarnyba šlovingosios tarybinės armijos eilėse — garbinga kiekvieno piliečio pareiga. Ar galiu aš laikyti garbinga šią „pareigą“, jei, pagal mano įsitikinimus, TSRS — mano Tėvynės okupantė? Kokią teisę turi TSRS to iš mūsų reikalauti? Ar galima mylėti Tėvynę, remiant jos užgrobėją? Ar gali žmogus remti valstybę, kuri, nekaltai iššudžiusi milijonus savo piliečių, bando išsiteisinti vieno asmens „klaidomis“. O gal Jums, jaunuoliai, žodis „sąžinė“ beprasmis?

Aš — tikintis. Visur girdime kalbant apie sąžinės laisvę, o tikrovėje — buka, nesąžininga, brutali, ateistinė propaganda, žeminanti tikintįjį dar mokyklos suole. Kasdien kalbama apie lygias piliečių teises. Bet juk čia pat mokyklos suole tikintis laikomas antraeiliu — „neatsikračiusiu prietarų“, „močiutės pasakų“. Mano nelygiateisiškumą įtvirtina pati konstitucija, suteikdama antireliginės propagandos laisvę ir nesuteikdama religinės propagandos laisvės. Sakykite — tamsybiškumo skleidimas mūsuose draudžiamas. Bet kur tarpvalstybinis Helsinkio susitarimu patvirtintas kriterijus, kuriuo nusakoma, kas yra tamsybiškumas, kas ne? Aš esu krikščionis ir laikau savo įsitikinimus pačiais pažangiausiais, šviesiausiais. Taip žemėje mąsto apie milijardas žmonių. Didelis procentas gyventojų taip įsitikinę ir mūsų tėvynėje. Jeigu draugas Brežnevas mano kitaip, mes galim diskutuoti, bet niekas neturi teisės laikyti antraeiliais krikščioniškųjų įsitikinimų piliečių. O kaip iš tikro yra? Religija pas mus palenktas medis, kurį visos ožkos graužia, bet tik po šiuo medžiu randa prieglobsčio mūsų tėvynė, ir tik čia asmeniškai mano viltis.

„Išeidamas į gyvenimą?“

Džiaugiuosi, mielas broli, kad turėjai gana drąsos, pasiryžimo ir vilties, žinodamas (o gal nežinodamas?), kad tavo laiškas pasieks mus.

Sunku man (ir turbūt draugams) suprasti, kaip „tikrai“ yra. Keičiasi mūsų pasaulis — žmonės — draugai, aplinka — net ir tikėjimas. (Kartais baisu).

Viskas pasidaro aiškiau, kai pro tavo akis ir per tavo laišką pradedama matyt, kad žmogui tikrai reikia išsireikšti, būti kitų suprastam.

Žmogus negali būti „uždraustas“ ar „užrakintas“. Kai kitas sako „Ne, negali“, tai kitą kartą norisi daugiau pasisemti iš gyvenimo. Labai svarbu žmogui mokėt kaip nors išsireikšt — ar tai bebūtų per laišką, per rašinį, per meną; reikia „išeiti į gyvenimą“.

Man taip pat sunku rašyt — pasakyt, ką „tikrai“ galvoju ar jaučiu, todėl prašau laišką skaitančius atleisti už trūkumus.

Daina Kamantaitė

Tu nesi antraeilis, bet pirmaeilis

Mielas Broli Kristuje,

Kaip ir Tu, taip ir aš susikaupiu ir dažnai pagalvoju apie savo tikėjimą, pasitikėjimą tikėjime ir Viltį. Visos mintys susiriša ir tampu ekstatiškai laimingas, giliau susimąstęs ir daugiau tikintis. Neapleisk Vilties, neklysk apgaulingo pasaulio keliais. Tas pasaulis ir pas mus gyvuoja. Gaila taip sakyti, bet teisybė. Aš ir neatsisakysiu Vilties ir seksiu tikėjimą, kuris yra Jėzaus Kristaus nurodytas kelias. Atsimink, mes Kristaus neieškome ir nerandame. Jis mus kviečia, pritraukia ir veda.

Aš, kaip ir Tu, sekdamas Kristų, matau daug bloga savo valstybėje. Protas ir šv. Dvasia atveria mano akis ir man rodo. Aš tarnauju žmonėms, ne partijai ar organizacijai. Šis apgailėtinas pasaulis kilo iš tarnybos organizacijai, ne žmonėms. Šios organizacijos, gal turinčios gerus idealus, nueina niekais ir su blogais vadais. Ateizmas neturi gerų idealų, bet gerus vadus ir vis tiek nueina niekais. Tai Dievo įrodymas mums, pasakantis tikrą tiesą apie organizacijas, valstybes ir tarnybą.

Tu nesi antraeilis, bet pirmaeilis. Kristus sakė, kad paskutinieji bus pirmieji. Tu irgi būsi, net dvasiškai esi pirmasis. Tu esi tas medis, po kuriuo tėvynė apsisaugoja. Tu išlaikai lietuviškumą, medis apsaugo tėvynę. Viltis kyla iš švento tikėjimo, Kristaus kvietimo, kuris nugali apgaulingą pasaulį, klystančias organizacijas ir klystančius pirmūnus.

Broli krikščioni, pasitikėk mūsų bendra Viltimi — Kristumi, susikaupk Jame, tarnauk žmonėms, nepaskęsk valstybės blogybėse, neklausyk ateistų ir būk tas palenktas medis — tėvynės globstis ir Vilties įnagis.

Tavo artimas draugas Kristuje
Vilius Dundzila

Ryžtingieji išsiskyrė iš nedrąsių

Petkus nepripažįsta, kad rusai viską lietuviams nutaria. Petkus ir kiti priešinasi rusų religinei priespaudai. Tikintieji lietuviai spausdina šiuos laiškus, kad lietuviai kituose kraštuose žinotų, kad Lietuvoje jie neprarado vilties. Ryžtingieji lietuviai išsiskyrė iš nedrąsesnių lietuvių ir atstovavo mūsų tėvynę Lietuvą. „Tie žmonės, kurie tiki, yra antros klasės piliečiai“ — štai ką sako Brežnevas. Bet lietuviai yra stiprios valios — tikės, nors jiems bus keršijama moraline priespauda. Petkus kentėjo už lietuvius ir tikėjo visa širdimi. Jis yra patriotas ir atstovauja mūsų tėvynei.

Elena Žukauskaitė

Propaganda ir tikrovė

Aš galvoju, kad jis mano, jog yra biauru, kad ateistinė propaganda skelbia visų žmonių lygybę, bet tuo pačiu laiku tikinčius pažemina ir laiko antros eilės piliečiais. Aš su jo pažiūra labai sutinku.

Lina Šaulytė

Jis nori laisvės tautai

Tas moksleivis nori, kad žmonės būtų geros valios. Jaunimas turėtų prisidėti ir padėti išlaikyti tautą. Mes galim daug padaryti padėti Lietuvai. Moksleivis, kaip ir mes visi, yra prieš komunizmą. Jis nori laisvės tautai ir religijai ir sako, kad mes Amerikoje nesuprantame kaip yra komunistinėje Lietuvoje. Tai yra tiesa. Mes girdime apie lietuvių gyvenimą ten, bet tikrai nežinome. Turbūt reikia gyventi komunistinėje šalyje, kad būtų galima suprast jų gyvenimą.

Viktutė Venclovaitė

Daug žmonių taip mano

Man atrodo, kad jis yra prieš komunizmą. Jis mano, kad Brežnevas neturi jokios teisės laikyti praktikuojančius katalikus antros klasės piliečiais. Jis pasikalbėtų su juo apie jo principus, bet Tarybų Sąjunga, jo manymu, apiplėšia savo žmones. Jis turi vilties, bet ne tokiam gyvenimui. Jis nori religinės laisvės ir laisvės reikšti savo nuomonę. Jo pažiūra nėra viena iš milijono, daug žmonių taip mano.

Daiva Grigaitytė

Jis įdėjo visą širdį

Jis buvo labai nusiminęs, kad rusai užėmė Lietuvą. Jam labai nusibodo komunizmas, ir jis suko į krikščionybę. Jis norėjo visiem pasakyti, kad krikščionybė yra viena iš geriausių filosofijų — rodo, kokiais keliais nukeliauti ir kodėl komunizmas yra visiškai netinkamas priimti.

Man atrodo, kad jis įdėjo visą širdį į šį laišką. Jam tikrai nesudaro skirtumo, ar jis bus suimtas ir bau-

Rimas Puškorius vaidina demonstracijos metu.

džiamas, ar ne. Jis nori būt laisvas, kad galėtų rašyt daugiau prieš komunizmą. Aš sutinku, kad komunizmas yra geriau rusam, ir tegu jie palieka lietuvius ir kitus kraštus ramybėj. Rusai turi palikti tuos, kurie nori būti katalikai ar baptistai, ramybėj.

Saulius Šoliūnas

Daug kas bijo eiti savo keliais

Lietuvių jauniausioji karta jau nuo mažens klauso rusiškų įstatymų ir yra klusnūs jų valdžiai. Jie turėtų padaryti tai, ką jie nori daryti, ką jie mano teisinga esant, ne ką Rusijos valdžia jiems pristatė. Daug kas bijo eiti savo keliais; bijo, kad bus nubausti. Lietuvoje jaunimas gyvena tamsumoje. Bet kas yra tamsumas? Kitiems žmonėms atsakymas į tą klausimą yra kitoks. Senesnieji ir jaunesnieji lietuviai remiasi religija. Jiems religija sudaro visą pasaulį — tarp Dievo ir jų sielos.

Lora Vasiliauskaitė

Jam nusibodo komunizmas

Aš su šiuo laišku sutinku. Jis vis kalbėjo apie tai, kaip rusai užėmė Lietuvą ir kaip mes galime savo tautai padėti. Jam nusibodo komunizmas, ir jis visada kalbėjo apie tai, kaip lietuviai gali savo tautai padėti. Jis, katalikas, norėjo, kad visi su juo sutiktų ir išlaikytų savo tautybę. Vis dar mes, lietuviai, mėginam išlaikyti savo lietuvybę. Mes mėginam lietuviškai kalbėti, lankom lituanistines mokyklas ir savo draugams pasakojam apie Lietuvą. Daug lietuvių ne tik sėdėjo ir leido rusams juos užimti, bet keli atsistojo ir pradėjo už Lietuvą kovoti! Be jų mes šiandien negalėtume čia būti!

Alma Ostrauskaitė

Jis gerai apgalvojęs savo padėtį

Man atrodo, kad šio jauno vyro galvojimas yra labai gerai pagrįstas. Jis apgalvojo savo padėtį ir jis žino, kad komunizmas nėra viskas, ką komunistai sako. Jis stiprybės sėmė iš Dievo ir siekia laisvės savo gyvenimui.

Arūnas Pabedinskas

Reikia vartoti savo galvas

Aš manau, kad jis yra labai teisingas. Jaunimas turėtų turėti savo pačių mintis. Jie turi vartoti savo galvas ir nedaryti, ką valdžia jiems pristato. Kiekvienas turi paremti savo mintis ir neklausyti propagandos.

Rita Ostrauskaitė

Nebijom savo mintis laisvai išreikšti

Šis moksleivis sako, kad mes, lietuviai, negyvenantys Lietuvoje, jokiu būdu negalim net suprasti, koks gyvenimas yra komunistinėje Lietuvoje. Mes nebijom savo mintis laisvai išreikšti arba lankyti bažnyčią, kada norime. Lietuvoje toks elgesys nebūtų priimtas. Tada galbūt komunistai dar kitą „klaidą" padarys, ir gyvenimas vienam žmogui staigiai pasibaigs. Tas jaunuolis jau nebesitiki gerumo, bet prašo, kad mes, kurie nepergyvenom tokių kankinimų, dar tikėtumėme Kristum ir neprarastume vilties.

Dalia Pauliūtė

Atvirai

Mielas skaitytojau,

„Ateities“ redakcija norėtų kreiptis į Tave, prašydama pasisakyti labai aktualiu lietuvių kalbos klausimu. Su kiekvienais metais atsiranda daugiau atvejų, kai lietuviškai nekalbančio jaunuolio tėvai nori, kad jis galėtų įsijungti į ateitininkų veiklą. Ką turėtume tuo atveju daryti? Ar turėtume galvoti apie atskirus būrelius, kuriuose būtų mokoma lietuvių kalba? Ar tai būtų įmanoma bendroj grupėj?

Ypač aktualus kalbos klausimas vasaros stovyklose. Daug jaunų šeimų gyvena nutolę nuo lietuviškų kolonijų — vaikai dažnai užauga lietuvių kalbą silpnai bemokėdami. Ar būtų naudinga ruošti jiems atskirą stovyklos programą, kurioje būtų pabrėžiamas kalbos mokymasis — ypač žodyno praturtinimas?

Šiame numeryje dedame kelis pasisakymus šiuo svarbiu kalbos klausimu — čia kalba jaunučių ir moksleivių globėjai ir vasaros stovyklų ruošėjai. Mums būtų įdomi visų skaitytojų nuomonė šiuo svarbiu ir painiu klausimu — lauksime laiškų!

„Ateities“ redakcija

REIKIA PADĖTI SILPNAI KALBANTIEMS

Šis klausimas yra labai aktualus ir slegiantis visose jaunimo organizacijose. Jaunuolis, nekalbantis ar silpnai kalbantis lietuviškai, norįs dalyvauti veikloje, apsunkina visą kuopą. Su kalba jau ir taip yra gan didelė problema. Jam dalyvaujant, beveik visi be išimties su juo kalba angliškai, ir įsigali anglų kalba. Kalbant susirinkime lietuviškai, tas jaunuolis nuobodžiauja. Toks jaunuolis turi problemą su ateitininkų egzaminais. Ir kalbančiam lietuviškai egzaminai yra nelengvi, reikia išaiškinti principus, suprasti kongresų tikslą, taip pat reikia žinoti, kas vyksta išeivijoje, dabartinėje Lietuvoje ir t.t...

Angliškai kalbantieji atsilieka nuo visos grupės, ir su jais reikia dirbti atskirai, aiškinant ir verčiant į anglų kalbą. Toliau gyvenant, tėvai neatveža, o egzaminus neišlaikius būna traumatinis pergyvenimas tam jaunuoliui, jo tėvams, kuopos nariams ir globėjams.

Kaip jiems padėti? Čia yra sunku. Turbūt daugiausia jiems gali padėti jų pačių noras išmokti kalbą ir tėvų parama. Būtų labai puiku, kad kuopa pajėgtų juos pamokyti kalbos. Taip pat yra didelė pagalba klasės nekalbantiems lietuviškai lituanistinėse mokyklose. Bet ne visi tie jaunuoliai tas klases lanko, o į susirinkimus ateina mielai. Nelankymo priežastys yra įvairios, tėvai neatveža, nenori ar per sunku mokytis.

Yra tikra, kad tie jaunuoliai norėtų mokėti kalbą, o jos gerai nemokėdami, nesijaučia esą bendro vieneto dalis. Jie visada yra palikti nuošalyje, kai kalba pilnai yra naudojama: skaitant, rašant ar pasirodant. Neskaitant tėvų, didžiausią pagalbą jiems gali suteikti jų draugai, kalbėdami į juos lietuviškai, padrąsindami naudoti kalbą, nesvarbu, kaip yra ištarti žodžiai. Jaunimui būnant jaunimu, dažnai pasijuokia iš netaisyklingo kalbos naudojimo, ir tas jaunuolis jau vėl greit nebandys. Kaip nors reikia įskiepyti ar perauklėti jaunuolius naudoti kalbą visur, visada ir padėti silpnai kalbantiems.

Mes nykstame ir kartais, atrodo, nykstame labai greitai. Kiekvienas atkritęs jaunuolis, kalbantis ar

nekalbantis, yra didelis nuostolis ar pralaimėjimas. Dirbančių skaičius mažėja, pavargsta ar nemato reikalo; juk daug lengviau yra džiaugtis gyvenimu.

Vasaros stovyklos atlieka didelį vaidmenį jaunuolio lietuviškam praturtinimui. Ten išmoksta dainų, šokių, įvairių naujų žodžių, geriau susipažįsta su tautosaka, istorija ir papročiais. Grįžta pilni entuziazmo ir užsidegę būti geresniais, lietuviais. Iki tam tikro taško, juos neizoliuojant, atskira programa silpnai kalbantiems būtų nepaprastai naudinga — ypač žodyno praturtinimas. Taip pat atskiros stovyklos lietuviškai nekalbantiems yra būtinos, Neringoje jas vadina angliukų stovykloms. Į programą įeina krašto pažinimas, dainos, lietuviški tautiniai šokiai, kuriuos tie „angliukai" su tokia meile atlieka. Daugumas vadovų laiko tą stovyklą pačia geriausia, nes tie „angliukai" viską priima su atvira širdimi ir negali sulaukti sekančios vasaros. Tuos jaunuolius reiktų raginti ir galbūt švelniai priversti mokytis kalbą, ir pasiimti tai, kas priklauso jiems iš prigimties.

Tos stovyklos yra didelis įnašas mūsų išeivijoje. Jas įgyvendinti reikia darbo jėgos, ir visiems reikia jungtis į darbą, nes tie, kurie nuolatos dirba, pavargsta.

Mūsų kuopoje stengiamės priglausti visus, kurie yra ateitininkiškos dvasios. Susirinkimai vyksta tik lietuvių kalba, ir visi yra raginami kalbėti, dalyvauti diskusijose, nesvarbu, kaip yra ištariami žodžiai. Man kyla klausimas dėl kandidatų egzaminų, kaip tvarkytis su tais, kurie nepajėgia jiems pasirengti lietuvių kalba? Ar juos išmokyti ir egzaminuoti anglų kalba, ar po kelių bandymų lietuvių kalba, palikti tik nariais, be juostelių ir ženkliukų? Brėstančiam jaunuoliui tas gali labai skaudžiai atsiliepti, jis jau yra išskirtas iš visos kuopos, pažemintas — niekad negalės užsidėti juostelės ir ženkliuko. Dar yra ir kita išeitis. Stipriai išeiti visą kursą su jais ir gerai paruoštus leisti duoti įžodį.

Jaunuolius daugiausia apriboja kalbos nemokėjimas. Laisviau kalbant, jie patys ieško įvairių būdų praplatinti savo žodyną ir geriau pažinti savo kraštą. Suteikiant jaunuoliui visokeriopą pagalbą, turėsime sąmoningą lietuvį savo tarpe.

Nijolė Balčiūnienė

Nijolės Balčiūnienės darbu ir globa džiaugiasi ne tik Clevelando V. Mačernio moksleivių ateitininkų kuopa, bet ir visa grandinė ateitininkų stovyklų.

LIETUVIŠKAI NEMOKANTYS GALI PASIDARYTI IZOLIUOTA GRUPĖ

Tautiškumas — vienas iš ateitininkų principų. Labai sunku išlaikyti lietuviškumą, nemokant kalbos. Kalbos stoka — didelė kliūtis principų harmonijai. Neįmanoma puoselėti organizacijos idealų, jeigu nėra pagrindo — lietuviškumo. Nors kai kas tvirtina, kad

kalbos mokėjimas nėra būtinas lietuviškumo išlaikymui, aš su tuo nesutinku.

Su šia problema esu dažnai susidūrus, beglobodama jaunučių (daržel. — 3 sk.) ateitininkų grupelę. Yra buvę atvejų, kai vienas ar kitas narys labai silpnai kalbėdavo lietuviškai. Atsirasdavo problemų:

1. Negalėdavau perduoti žinių visiems ar vadovauti diskusijoms, nes vaikas nesuprasdavo lietuviškai.

2. Negalėdavau angliškai aiškinti nesuprantančiam, nes kiti vaikai, išgirdę mane kalbant angliškai, pasiteisindavo, kad ir jie taip gali kalbėti.

3. Vaikai tarpusavy irgi griebdavosi anglų kalbos, teisindamiesi, kad jie kalbasi su „nemokančiu".

4. Nemokantis jausdavosi nepriklausąs visai grupei, nenorėdavo įsijungti į lietuviškus žaidimus, nenorėdavo, kad visi išgirstų jo silpną lietuvių kalbą, nors kiti ir ragindavo.

Ar reikėtų turėti atskirą būrelį nemokantiems lietuvių kalbos? Susirinkimuose tai būtų beveik neįmanoma, nes dažniausiai būna tik vienas kitas narys, silpnai kalbąs lietuviškai. Mažiesiems tai būtų traumatiškas įvykis: „Visi vaikai dabar žais tą žaidimą, o tu vienas darysi ką kitą". Vyresnieji galbūt šį išskyrimą suprastų, bet tik ne vaikas.

Vasaros stovyklose būtų įmanoma sudaryti grupę nekalbančių lietuviškai ir su jais atskirai dirbti per ištisą stovyklavimo metą. Tačiau iškiltų pavojų. Būtų daug atvejų, kai nekalbantieji lietuviškai būtų kartu su kitais stovyklautojais (valgymo metu, maudymosi, laisvalaikio metu ir t.t.). Tuo metu vyrautų tik anglų kalba, išstumdama lietuviškąją.

Taip pat lietuviškai nemokantys gali pasidaryti izoliuota grupė ir net nenorėti bendrauti su „tikrais lietuviukais".

Aš manau, kad ir toliau turėtų būti organizuojamos atskiros stovyklos lietuviškai nekalbantiems. Jau keleri metai jos yra su pasisekimu vadovaujamos ses. Ignės Neringoje, Vermonte, ir taip pat yra pradėtos „angliukų" stovyklos Dainavoje. Čia stovyklautojai yra vienodo lygio ir be jokių įtampų gali mokytis lietuvių kalbos, istorijos ir papročių. Vadovams darbas pasidaro įmanomas.

Dabartiniai tėvai dar beveik visi gerai kalba lietuviškai, ir tiktai jų kaltė, jei vaikas nemoka kalbos. Tereikia tik kalbėti namuose lietuviškai ir turėti tautinės ambicijos. Tik iš tokių šeimų įmanoma išugdyti ateitininką — lietuvį.

Mišrios šeimos kelia didesnę problemą, nors aš asmeniškai pažįstu puikiai lietuviškai kalbančią jaunutę iš mišrios šeimos.

Lionė Bradūnaitė

Prano Dielininkaičio kuopos Chicagoje jaunučiai džiaugiasi Lionės Bradūnaitės globa. Ji taip pat yra buvusi vadove vasaros stovyklose ir daug kartų turėjusi progos susidurti su lietuvių kalbos naudojimo klausimu.

Amerikoje 1912—1926 m. veikė patriotinė ir religinė studentų organizacija „Giedra". Giedrininkai palaikė ryšius su Lietuvoje veikusiais ateitininkais. Daug davė lietuviškai nusiteikusių kunigų ir kitų inteligentų. Vėliau „lydymo katilas" paveikė ir giedrininkus.

Vertas dėmesio XII giedrininkų seimas, įvykęs 1923.VII.29—31. Jame pasireiškė jau kalbinis atsipalaidavimas, nes protokole užfiksuota, kad „XII Seimas nutarė išbraukti tą dalį arba paragrafą konstitucijoj, kuris sako kalbėt visuomet lietuviškai". O už metų atsirado „Giedroje" J. P. Tamišaičio ir Pr. Meškausko straipsnis, įrodinėjąs reikalingumą anglų kalba skyriaus „Giedroje". Ir tų pačių metų 12 nr. skaitome anglų kalba parašytą straipsnelį: „The Power of an Idea", parašytą Aleksandro. XIII giedrininkų konferencijoje, įvykusioje 1924.XII.29—30, nutarė anglų kalba skyriaus neįvesti, tačiau redaktoriui davė teisę, „jeigu būtų svarbus rašinys arba koki svarbi priežastis, tai gali būti įdėta". Ir jau tame pačiame „Giedros" numeryje, kuriame paskelbtas seimo nutarimas, įdėti dveji juokai anglų kalba.

KODĖL JIE LIETUVIŠKAI NEKALBA?

Mielas Arūnai,

Perskaičius Tavo laišką, prie iškeltų klausimų pridėsiu porą savo. Klausi, ar priimti lietuviškai nekalbančius vaikus į ateitininkus? Šiam klausimui tiesioginio atsakymo nėra, jei prieš tai neapibrėžiama vieno organizacijos principo sąvoka, būtent — tautiškumas. Esame lietuviška organizacija. Taigi po trisdešimt su viršum metų, bekovojant su nutautėjimo „slibinu", reikia nutarti, kas yra lietuvis. Ar lietuvių tėvų vaikas, nekalbąs lietuviškai, yra lietuvis, ar tik lietuvių kilmės? Ar jei vienas iš tėvų yra lietuvis, o vaikas nekalba lietuviškai, mes jį vistiek laikome lietuviu? Svarbiausia, *kodėl vaikas nekalba lietuviškai?*

Nesutinku su Tavo argumentu, kad „daug jaunų šeimų gyvena nutolę nuo lietuviškų kolonijų — vaikai dažnai užauga lietuviškai silpnai bemokėdami". Mat, galima rasti silpnai kalbą mokančių ir didžiose lietuvių kolonijose, tuo tarpu yra vaikų, kurie negyvena kolonijose, tačiau gerai lietuviškai kalba.

Kaip žinai, mums visą laiką teko vaikus auginti, gyvenant toliau nuo lietuviškų kolonijų, kur lietuvių buvo mažai. Teko pastebėti, kad ne visi tėvai vienodai rūpinasi vaikų kalba. Prieš porą metų lankėmės San Francisco mieste, aplankiau savo mokslo draugę, kuri augina keturis vaikus. Tame mieste nėra didesnės lietuvių kolonijos, nėra lituanistinės mokyklos. Vaikai kasmet važiuoja į skautų stovyklą prie Los Angeles. Tai jų beveik vienintelis susitikimas su bendramečiais lietuviukais. Praėjusią vasarą dvi jos dukros stovykloje laimėjo savo būrelio lietuviškumo pirmą vietą, viena — visų mergaičių lietuviškumo pirmą vietą. Kaip kontrastas, prisimena kita šeima, kurios motina dejavo, kaip sunku vaikus lietuviškai mokyti. Nors į artimiausią lituanistinę mokyklą buvo tik valanda kelio, vaikai jos nelankė. Šiandien visi trys vaikai jau suaugę, lietuviškai nekalba, o motinos profesija — lietuvių kalbos mokytoja. (Noriu pastebėti, kad abi motinos namie vaikus augino, už namų nedirbo).

Be šių dviejų pavyzdžių, prisimenu vieną prancūzų kilmės jaunuolį, kuris būdamas gimnazijoje susižavėjo lietuvių kalba ir taip gerai ją išmoko, kad buvo priimtas į ateitininkus, nors nebuvo lietuvis, ir vėliau buvo kuopos pirmininku. Tuo tarpu nekartą teko girdėti lietuvius tėvus Dainavoje bei Detroite (rytą prie lituanistinės mokyklos) kalbant su savo vaikais angliškai.

Tad nenuostabu, kad kasmet jaunučių stovykloje vyksta „kova", bandant vaikus atpratinti nuo anglų kalbos tarpusavy. Būrelyje atsiradus vaikui, kuris silpnai lietuviškai kalba, tuoj pat visas būrelis kalba angliškai. Laikau tai yra didelė skriauda tiems tėvams ir vaikams, kurie stengiasi išlaikyti lietuvių kalbą ir pasisakau, kad *jokiu būdu nepriimti į stovyklą lietuviškai nemokančių vaikų.* Per dvi savaites jie lietuviškai neišmoks, tačiau per tas dvi savaites to būrelio vaikai daugiau atpras nuo lietuvių kalbos.

Tvarkant stovyklos registraciją, esu gavusi gražių atsiliepimų apie stovyklos programą ir tiek pat nusiskundimų dėl kalbos. Kaip žinai, prieš porą metų buvo skandalas, kai nenorėjome priimti lietuviškai nekalbančio vaiko. Atsižvelgiant, kad šeima gyvena mieste, kur yra lituanistinė mokykla, tačiau vaikų ten neveža, sunku tokius užjausti. Noriu pabrėžti, kad yra daug

tėvų, kurie rimtai rūpinasi vaikų lietuviškumu, veždami juos į lituanistines mokyklas, esančias tolimesniam mieste bei į tolokai esančias lietuviškas vasaros stovyklas. Pavyzdžiui, pernai stovykloje dalyvavo vaikai atskridę iš Kalifornijos, Washington valstijos, New Mexico, Floridos, Washington D.C. Šiems tėvams buvo ypač didelės finansinės išlaidos, tad jų vaikus stovykloje „nutautinti" tikrai neturime teisės.

„Ką daryti su vaikais, kurie lietuviškai nekalba, bet nori įsijungti į ateitininkų veiklą?" Toks pat būtų klausimas, kodėl jie lietuviškai nekalba? Tad kokios yra priemonės, ne organizacinės, išmokti lietuvių kalbos tiek, kad galėtų lietuviškoje programoje, būrelyje dalyvauti? Laikau, kad, nors esame lietuviška organizacija ir rūpinamės lietuviškumo išlaikymu, pirmoj eilėj esame ideologinė organizacija ir neužsikraukime sau darbų, kuriuos atlieka kitos grupės. Padėti galime ir reikia, bet visą darbą perimti neturime nei laiko, nei personalo. Juk jau ir taip sunku rasti žmonių turimą darbą dirbti.

Tad ir šiam klausimui atsakymas turi būti realus. Priimdami lietuviškai nekalbančius į esamą būrelį, nutautinsime kitus. Steigti atskirus būrelius lietuvių kalbos mokymui nėra mūsų organizacijos užduotis. Tai priklauso lietuvių švietimo tarybai, kuri tvarko lituanistinių mokyklų programą. Nesant tokiai mokyklai arti, tėvai tuo turėtų rūpintis, vaikus namie mokydami lietuviškai, ypač patys su jais nekalbėdami angliškai.

Atsižvelgiant į tai, kad dabar stovyklose dalyvauja vaikai, kurių tėvai jau yra gimę Amerikoje, kalbos problema vis stiprėja. Ar nevertėtų stovyklose atkreipti didesnį dėmesį į tautinės sampratos puoselėjimą tėvams, kad tai būtų perduota vaikams? Tai būtų vienas lietuviškumui įnašas, kuris ateity gali nusverti lietuviškumo išlaikymą tremtyje.

Su geriausiais linkėjimais

Gražina Kriaučiūnienė

Jaunučių stovyklos Dainavoje — tai jau daugelio metų Gražinos Kriaučiūnienės rūpestis. Lietuvių kalbos mokėjimas ir jos naudojimas stovykloje ne vienu atveju yra labai jautrus klausimas — šiuo klausimu Gražina yra daug galvojusi.

VARTODAMI KALBĄ, KARTU MES PABRĖŽIAME, KAD KALBA NĖRA MIRUSI

Kalba tai raktas, kuris atidaro duris į tautos praeitį ir jos kultūrą. Gimtoje kalboje yra mūsų gyvenimo šaknys ir tik joje jos laikosi. „Kas netenka kalbos, netenka ir savo tėvynės", rašo Martin Greif knygoje „Gimtosios kalbos vertė". O aklojo dainiaus Homero akyse: „Kas savo tėvynę užmirštų, tėra vien tik šeriais apžėlę paršai visi tie, kurie savo gimtąją žemę pamiršta, parduoda ją už medų, maišytą su vynu ir kriuksėdami vartosi kiaulininke, paniekinę tą žemę, kurią kadaise pirmu kartu palytėjo maža kojytė, kur išmoko pirmą žodį tarti ir kur girdėjo mamą dainuojant apie mėlynąsias marias".

Ateitininkų organizacija pabrėžia lietuvių kalbos svarbumą ir jos vartojimą susirinkimuose. Vartodami tėvų kalbą kartu mes pabrėžiame, kad kalba nėra mirusi, bet gyva priemonė susikalbėti su savo draugais. Ji yra priemonė ugdyti tautinį susipratimą. Turime priimti kaipo realybę, kad jaunuoliams lengviau kalbėti ir galvoti angliškai negu lietuviškai. Susirinkimuose jiems prisieina priminti, kad turime kalbėti tik lietuviškai, nors ir netaisyklingai gramatiškai. Tai yra būdas išmokti.

Jeigu nekalbančio jaunuolio tėvai nori įjungti į ateitininkų veiklą ir deda pastangas mokyti lietuvių kalbą, leisdami į šeštadieninę mokyklą, žinoma tokį jaunuolį ar jaunuolę turėtume priimti organizacijon. Asmeniškai turėjau susidurti su visai lietuviškai nemokančiu jaunuoliu ir jo tėvais. Tėvai pareiškė, kad sūnus norėtų įstoti į ateitininkus. Pasikalbėjus su tėvais paaiškėjo, jog visai neplanuoja ir negalvoja leisti į šeštadieninę mokyklą. Jiems buvo paaiškinta, kad susirinkimuose kalbama lietuviškai. Be to, matydami kiti jaunuoliai, kad nekalbantis lietuviškai negali bendrauti, pradės visi kalbėti angliškai. Kadangi tėvai nebuvo suinteresuoti sūnų išmokyti lietuviškai, nuspręsta nepriimti ir buvo jiems pasiūlyta Lietuvos Vyčių organizacija.

Bendroj grupėj mokyti lietuvių kalbos nemokančius, mano galvojimu, susirinkimai būtų neįdomūs lietuviškai kalbantiems jaunuoliams, nes tada reiktų per vieną susirinkimą turėti dvi skirtingas programas: lietuvių kalbos pamokos ir ideologijos.

Jeigu mes sutinkame, jog lietuvių kalbos mokėjimas yra ir vienas organizacijos tikslų, tai turime įskiepyti ir lietuvių kalbos mokėjimo svarbumą. Tad ruošiamose stovyklose, mano manymu, būtų naudinga suorganizuoti silpnai mokančių būrelį, kuriems programa būtų kalbos mokymasis. Bet kitose programose jie turėtų būti sumaišyti su geriau kalbą mokančiais jaunuoliais. Jie būtų kartu ir mokytojai. Žinoma, būrelių vadovais turėtų būti parinkti tokie jaunuoliai ar jaunuolės, kurie giliai būtų įsisąmoninę tautiniai ir lietuvių kalbos mokėjimu bei vartojimu būtų jiems pavyzdys.

Balys Lukošiūnas

Jau daug metų Balys Lukošiūnas globoja Chicagoje esančios Prano Dielininkaičio kuopos jaunučių ir jaunių berniukų būrelius.

DAUG KAS PRIKLAUSO NUO TEIGIAMO NUSITEIKIMO

Mano manymu, mes turėtume leisti lietuviškai nekalbančiam jaunimui įsijungti į ateitininkų veiklą, ypač jeigu jo tėvai kalba lietuviškai ir yra pozityviai nusiteikę šiai organizacijai, bet svarbiausia, jeigu pats jaunuolis noriai jungiasi į veiklą ir daro pažangą. Šiuo metu mano globojame vysk. M. Valančiaus kuopos

jaunesniųjų moksleivių būrelyje, 21% sudaro sunkiai lietuviškai kalbančių narių. Jų lietuvių kalbos supratimas jaučiamas, tačiau silpnas.

Nors susirinkimo metu mūsų pašnekesiai ir diskusijos vyksta daugiausia lietuviškai, tačiau neretai reikia griebtis angliškai. Anglų kalbą leidžiu vartoti tam 21%, kai jie atsako į mano pateiktus klausimus arba kai jie išreiškia savo nuomonę diskusijų metu. Kad lietuviškai labiau mokytųsi, juos prašau dažnai pakartoti atskirai ir balsiai kai kurias svarbesnes susirinkimo mintis (kaip penkių principų išvardinimas, šūkio pakartojimas ir t.t.). Lietuviškai mokančiam nariui, kuris pradeda kalbėti angliškai, prašau, kai jisai iš naujo pakartotų savo norimą mintį lietuviškai. Tačiau jeigu jam lietuviškų žodžių pritrūksta, tai leidžiu jam užbaigti angliškai.

Kiek iki šiol esu patyrusi, retkarčiais anglų kalbos pavartojimas nepaveikia negatyviai lietuviškai kalbančių narių. Anaiptol, tie kurie silpnai kalba lietuviškai, atrodo, lyg tai jaučia tam tikrą „peer pressure" pasistengti geriau ištarti žodžius ir net mėginti lietuviškai atsakyti į pateiktus klausimus.

Turėti silpnai lietuviškai kalbantį narį ateitininkų tarpe ir kad kas nors gero iš to išeitų ir jam ir organizacijai, priklauso labai nuo to nario tėvų pozityvaus nusiteikimo ir taip pat nuo to paties jaunuolio gerų norų. Jeigu tėvai tik taip sau dėl mados nori, kad jis priklausytų, arba jeigu jaunuolis nesistengia geriau lietuviškai pramokti, tai sakyčiau, kad toks narys yra stabdys veiklai ir jokios naudos jam pačiam.

Lietuvių kalba būreliuose bus gyva iki narių skaičius sudarys bent daugumą lietuviškai suprantančių. Susidarius didesnei grupei narių, kurie silpnai kalba ar iš viso nekalba lietuviškai (pvz., 50% visų narių), reikėtų jiems organizuoti atskirus būrelius. Tačiau ar įmanoma dabar mūsų esamomis sąlygomis, tai didelis klausimas. Kaip Chicagoje, tokį jaunimą gal reikėtų nukreipti į vyčių organizaciją.

Kas liečia silpnai kalbančių jaunuolių dalyvavimą vasaros stovyklose, tai manyčiau, kad jie turėtų būti leidžiami. Būtų naudinga juos atskiruose būreliuose supažindinti su lietuvių kalba. Ir vėl pabrėžiu, kad tokių stovyklautojų tesudarytų mažuma.

Kas aukščiau pasakyta, sutrumpintai noriu pasakyti, kad yra vietos ateitininkų organizacijos rėmuose silpnai lietuviškai kalbančiam jaunimui. Tačiau tai yra gan relatyvus dalykas. Priklauso, koks procentas tų jaunuolių yra, vadovų pajėgumas, pasišventimas ir pačių tėvų ir vaikų noras bei pastangos. Be šitų sąlygojimų, manyčiau, kad lietuvių kalbos išlikimas mūsų organizacijoje pasidarys problematiškas.

Roma Olšauskaitė

Roma Olšauskaitė yra „Ateities" redakcijos narė ir taip pat globoja Cicero vysk. M. Valančiaus jaunesniųjų moksleivių būrelį. Su lietuvių kalbos klausimu yra taip pat susidūrusi vasaros stovyklose kaip vadovė.

Apie Evangeliją ir kultūrą

Diskusijos apie A. Maceinos straipsnį ir atoliepius

Atoliepiai į mano straipsnelį *„Evangelija ir kultūros savarankiškumas“* („Ateitis“ 1979 m., nr. 7—8, p. 232—239) yra įdomūs vienu atžvilgiu: jų autoriai nėra skaitę mano knygos *„Krikščionis pasaulyje“* (Boston 1974 m., 402 psl.), kurios pratarmė baigiasi sakiniu: „Visas mano dėmesys yra sutelktas į pasaulinių tarnybų sakrališkumą ir jų reikšmę išganymo istorijoje, taip kad ši knyga savo esmėje yra ne kas kita, kaip kultūrinės krikščionio veiklos ar net ir pačios *kultūros teologija“* (p. 10). Jei atoliepių autoriai šią knygą būtų buvę skaitę, jie savo pastabų arba iš viso nebūtų rašę, arba būt jas rašę visiškai kitaip: kultūros sąvokos apimtis (dr. K. Skrupskelis), kultūros sampratos kaita ryšium su žmogaus sampratos kaita (kun. dr. F. Jucevičius), kultūros antinomija (išganinga-pražūtinga), keliama kun. E. Gerulio ir Sr. O. Mikailaitės, kultūra kaip Dievo meilės apraiška (Sr. O. Mikailaitė) — visa tai yra minėtoje knygoje vėtyta ir mėtyta, anas mintis sklaidant, vertinant, priimant ar atmetant. Apskritai: *atoliepiuose nėra nė vienos pastabos, įtaigos, pasiūlos, kritikos, abejonės, kurios nebūtų knygoje.* Todėl visi šie atoliepiai yra veržimasis pro duris, neregint, kad jos stovi atviros jau penkeri metai!

Ir štai, ši neregystė mane kaip tik didžiai nustebino. Nejaugi skaitome tik svetimas knygas? Nejaugi tik svetimi autoriai turi mums šio to pasakyti? Nejaugi *lituanica non leguntur?* Kodėl nė „Ateitis“ šios knygos niekad nenagrinėjo ir jos skaitytojams nepristatė? Dabar gi prašoma, kad ašen iš jos padaryčiau brošiūrėlę „Evangelija ir kultūra“! Kokia prasmė? Jei atoliepių autoriai *bent dabar* perskaitytų aną knygą, jie pamatytų, kaip labai jie vėluojasi savais žodžiais bei įspėjimais. Štai kas mane nustebino ir net sujaudino. Primindamas trumpučiu straipsneliu *vieną* anos knygos mintį, niekaip nesitikėjau, kad pati knyga bus likusi visiškai nepastebėta — ir tai vyresniųjų, kurie nuolatos bara jaunimą, kam šis nesidomįs lietuviškais raštais. Pasirodo gi, kad tremtyje jais niekas nesidomi. Tai reikia atvirai ir aiškiai, nors ir nemandagiai, pasakyti.

Vis dėlto į tris dalykėlius norėčiau atkreipti „Ateities“ skaitytojų dėmesį, kad jie — ne tik atoliepių autoriai — apie juos kiek pamąstytų, neimdami jų už gryną pinigą.

1. Kun. dr. F. Jucevičiaus pastaba, esą „P. della Mirandola posakis, kad žmogus yra savęs paties ‚skulptorius ir poetas‘ yra helenistinės kilmės“ (p. 238), vargu ar galėtų būti pagrįsta. Mirandola juk leidžia Dievui kurti žmogų be jokio pirmavaizdžio (archetipum) todėl, kad *pats žmogus* susikurtų ir savą buveinę, ir savą veidą, ir savus gebėjimus, ir galop savą prigimtį. Vadinti *šitokią* žmogaus sampratą „helenistinės kilmės“ reikštų interpretuoti helenizmą be Platono, kurio mąstyme pirmavaizdžiai arba idėjos juk yra pats vidurkis. Kas teigia, kad žmogus esąs sukurtas be jokio pirmavaizdžio, vadinasi, sukurtas visiškai *atviras,* tas neigia platonizmą kiekviena jo lytimi. Mirandolos antropologija yra lūžis tiek su Platonu, tiek su scholastika, kurioje Platonas savu idėjų mokslu buvo dar labai gyvas. — Tai tinka ir Sr. O. Mikailaitės žodžiams, kuriais ji apibūdina P. della Mirandola kaip pateikusį „renesanso kūrybinį credo“ (p. 239). Iš tikro gi šisai ‚credo‘ yra Krikščionybės credo, kai ji pradėjo išsivaduoti iš scholastinės kosmologijos, kurios dalelė buvo ir pats žmogus. Mirandola yra pirmatakas tokios antropologijos, kurioje *žmogus yra jis pats kaip Aš — būtybė,* o ne bendrinės rūšies statistinis vienetas (plačiau apie tai plg. *„Filosofijos kilmė ir prasmė“,* Roma 1978, p. 268—271).

2. Kun. E. Gerulio atoliepis yra pavadintas „Homocentrizmo pavojus“ todėl, kad čia baiminamasi, esą žmogaus gelmių ir Dievo paveikslo ar evangelijos ir kultūros tikslų sutapatinimas galėtų vesti jaunimą „į pražūtingą homocentrizmą“ (p. 237). Žodis ‚homocentrizmas‘ (įprasčiau: ‚antropocentrizmas‘) esti šiandien vartojamas išreikšti dabartinės kultūros kryptčiai — *telktis aplinkui žmogų* arba, Sr. O. Mikailaitės žodžiais tariant, „pasiekti Dievą be paties Dievo“ (p. 238). Tai, atrodo, esanti tokia akivaizdybė, dėl kurios nevertėtų nė burnos aušinti. Tai ‚mirtingoji dabarties nuodėmė. Ir vis dėlto tebūnie man leista truputį paabejoti šia ‚akivaizdybe‘. Ar niekad neatėjo mums į galvą mintis, kad pats didžiausias antropocentrininkas yra kaip tik *Dievas?* Kad didžiausias Dievo rūpestis yra kaip tik *žmogus?* Kad visa išganymo istorija — kūrimas, atpirkimas, perkeitimas — telkiasi kaip tik *aplink* žmogų? Argi ne pats Dievas, įsikūnydamas, steigdamas Bažnyčią, mirdamas ant kryžiaus, būdamas nuol-atinis maldautojas amžinybėje, nepalenkė savęs „žmogiškiesiems tikslams“, kurių taip bijo Sr. O. Mikailaitė (plg. p. 238)? O kas gi yra ana visa tiek Logos, tiek Bažnyčios kenozė arba savęs apiplėšimas bei pažeminimas, jei ne *Dievo buvojimas žmogiškuoju būdu?* — Kai visus šiuos klausimus permąstai, tai savaime kyla kritinė mintis: ar tasai mūsų taip koliojamas antropocentrizmas iš tikro yra šunkelis? O gal jis yra tik gerai nenuvalytas kelias, kuris vienintelis veda į Dievą? O gal gi žmogus kaip tik ir yra *pradžia,* kurioje slypi Dievas kaip josios autorius,

kadangi kiekviena pradžia reikalauja pradėjėjo? Mano paties pažiūra: *kelias į Dievą eina tik per žmogų,* todėl antropocentrizmas yra vienintelė *sveika* teocentrizmo lytis. Visa kita sirguliuoja arba misticizmu, arba logine klaida.

3. Sr. O. Mikailaitės teiginys, esą „pagal žydišką ir krikščionišką sampratą kultūra yra žmogaus tarnaitė, o žmogus — Dievo tarnas" (p. 238), yra gal teisingas žydiškai, tačiau neteisingas *krikščioniškai.* Nes tik pietistiškai kalbant, galima Dievo-žmogaus santykį arba religiją aptarti pono-tarno santykiu. Metafiziškai gi šitoks aptarimas yra išmonė, kadangi jis socialinį, žmogų žeminantį santykį perkelia į ontologinę plotmę ir tuo ją klastoja: *sąmoningas ir laisvas kūrinys (žmogus) niekad nėra ir negali būti Dievo-Meilės (kūrėjo) tarnas.* Užtat Kristus ir kalbėjo: „Jau nebevadinu jūsų tarnais... Jus aš vadinu draugais" (Jo 15, 15). Žmogus yra ne Dievo tarnas, bet *Dievo draugas* — štai krikščioniškosios religijos Dievo-žmogaus santykių aptarimas. Ir man atrodo, kad mes tol jaunimui neatskleisime Krikščionybės tikrosios *esmės* bei jos *skirtumo* nuo kitų religijų, kol mūsų sielovadžiai — kunigai ir vienuolės — remsis ‚baudžiavinėmis' sąvokomis, aiškinančiomis, kas yra žmogus Dievui. Mat, Krikščionybei suprasti nepakanka tik išaiškinti, kas *Dievas* yra žmogui; čia reikia dar ir išaiškinti, kas *žmogus* yra Dievui. Tai suprato jau šv. Augustinas, savo „Išpažinimų" pradžioje klausdamas ne tik „Kas esi man — quid mihi es?", bet ir „Kas aš pats esu Tau — quid Tibi sum ipse?" (Conf I, 5). *Kas yra Dievas ir žmogus vienas kitam — štai pagrindinis Krikščionybės klausimas,* ir nuo atsakymo į jį priklauso religinė mūsų sąmonė, religinis mūsų pergyvenimas ir galop religinis auklėjimas. Juk ‚Dievo tarno' pedagogika labai skirsis nuo ‚Dievo draugo' pedagogikos. Ar nepagalvotų apie šį skirtumą tie, kurie susiduria su jaunimu? Žmogus-tarnas nėra jokia Dievui garbė, ir Dievas-Meilė jokių tarnų nenori. Žeminant kūrinį, niekad nėra aukštinamas jo kūrėjas.

Antanas Maceina

Miškai dega.
Namai krinta.
Aš skęstu, aš skęstu.
Žemė mane nuryja.
Mano sieloj miškas dega.
Ledas kietas ir stiprus.
Giliau, giliau.
Dugnas yra giliau, giliau.
Kodėl taip sunku išeiti.
Bet kodėl dugnas taip toli?

Nėra daugiau tamsumos.
Aš galiu jausti kažką iš tolo.
Bet aš niekad negaliu prieiti,
Prieiti prie tiesos.
Aš skęstu, aš skęstu.

Danielius Mališka

Danielius Mališka studijuoja elektrotechniką Dawson College. Danielius yra ateitininkas nuo pat mažų dienų ir buvęs moksleivių kuopos valdyboje. Jis taip pat priklauso Montrealio Aušros Vartų chorui ir „Gintaro" ansambliui. Jam yra 18 metų.

APIE ANTROPOCENTIRZMĄ

Dėl paskutiniausiųjų prof. dr. Antano Maceinos minčių: DŽIUGU, kad profesorius žmogaus ir Dievo santykius, arba žmogaus pareigingumą Dievui, linki remti ne Pono ir tarno ryšiais, ne baudžiauninkiška tarnyba, o Tėvo ir vaiko meile (Mt. 7:11; Jn. 15:15; Jn. 12:26); daugiau negu LIŪDNA, jei mintį sėjančiam profesoriui ne teocentrizmas, bet *antropocentrizmas* esąs vienintelis sveikas kelias Dievop. Dievas „sužmoniškėjo", kad žmogus amžinai „sudieviškėtų", todėl tikslas yra ne „žmoniškėti", o „dieviškėti" (plg. Lev. 19:2; Rom. 11:36; 1 Kor. 3:7 & 15:28; Mt. 16:17).

P.S. Visas Maceinos knygas skaičiau iki 1975 m., bet, pradėjus man siekti Th. D. ir todėl stokojant laiko, jo raštų studijavimą teko laikinai atidėti.

Kunigas Eugenius Gerulis

Knygos

BALTAS IEVOS MEDIS

Ši yra aštuntoji Danguolės Sadūnaitės eilėraščių knyga. Lietuvių rašytojų draugija ją premijavo 1977 metais. Gal prisimename kelis purkštavimus dėl to spaudoje... Gal ir šiokio tokio žingeidumo vedami akimi perbėgome Sadūnaitės eilėraščius, kelis sykius išspausdintus *Draugo* priede. Bet ar kas dabar perka poezijos knygas, kad ir premijuotas?! Ir ar kas jas skaito?!

Su Baltu ievos medžiu praleidau vieną ramią šeštadienio popietę ir nusprendžiau, kad per greitai save apiplėšiame.

Eilėraščių rinkinys padalintas į tris dalis. Dalys neturi pavadinimų. Jas jungia gamtos simbolika (tai būdinga Sadūnaitei); jungia ir tam tikra melancholijos gija, nežiūrint žaismingų įvaizdžių; jungia ir tėvo tema, t.y. atsiskyrimo išgyvenimas. Knyga dedikuota mirusiam tėvui. Visų rinkinio eilėraščių sąskambyje aiškiai galima išgirsti žmogiškos būties trapumo patirtį, ilgesį tikrųjų namų. Tačiau nuotaika nėra pesimistiška, o viltinga.

Pirmoje dalyje dominuoja laiko slinkties išgyvenimas, besikeičiančios gamtos rėmuose. Kas pažįsta Sadūnaitės stilių, greit pastebės visą eilę jai charakteringų įvaizdžių. Ne visi lygiai stiprūs, nes jau naudoti kitur. Šviežiau skamba tie eilėraščiai, kuriuose apsieinama be saulės ir mėnulio suasmeninimų. Šis, pavyzdžiui, išreiškia bendrą pirmosios dalies nuotaiką:

AKACIJA ŽYDI

1.
Ir koks nelygus pulsas
žydėjimo —
šio lengvo, rausvo debesies:
šios liepsnos žemėje
prirakintos...

2.
Ir norėčiau šį žydėjimą
pakartoti savimi —
tik nežinau, ar suspėsiu?

Poetės imažizmas, kaip jau ne vieno recenzento yra pastebėta, ne visiems suprantamas ir priimtinas. Ji kalba betarpiškais įvaizdžiais, norėdama tuo būdu skaitytojuje iššaukti tam tikrus jausmus. Manau, kad šis stilius būtų suprantamesnis jaunimui negu vyresniesiems, kuriems vaizdiniai įspūdžiai kažkaip nepakankami.

Antroji knygos dalis, kuri, mano manymu, yra stipriausia, įpina religinius motyvus į gamtos reiškinių išgyvenimą. Iš tikro, poetei gamta turi sakramentinį pobūdį ta prasme, kad tie momentai, kurie ją stipriai pagauna, yra jai Dievo artumo ženklai. Gamta jai yra durys į dvasinę realybę. Jos noras savimi pakartoti akacijos žydėjimą, rožės raudonumą, upės tekėjimą, noras save sutapatinti su gamta įvairiuose jos pavidaluose jai yra kelias į susilietimą su dieviškąja realybe, kuri reikalauja šuolio iš savęs į kitą, skirtingą tikrovę. Čia yra savotiška mistika, ne vien tik žaismas įvaizdžiais ar gamtos garbinimas. Ir čia yra tikrasis poetės originalumas.

1.
Sodininke,

tylus Tavo švilpesys —
palenkia mane į Tave.
: : : :
Pamažu, Tavo šviesos stulpe
mano kūnas pražysta — —

2.
Ir, sutemai byrant, Tu lauki —
kada su dangumi suaugsiu...

Sodininkas yra Dievas, kuris žmogų augina ir brandina, ruošdamas kitam gyvenimui. Todėl naudojamos didžiosios raidės.

Trečioji knygos dalis kalba apie vaikystės atsiminimus, arba, tiksliau sakant, atkuria mielų vaizdų, patirčių srautą. Baudelaire yra pasakęs, kad genialumas yra sugebėjimas atkurti vaikystę. Vaiko sugebėjimas pasinerti momento įspūdyje, išgyventi, neanalizuojant paties išgyvenimo, mums pradingsta, kai įprantame viską perkošti per proto logiką.

Poetės pastangos vėl sugrįžti į pasaulį anapus suaugusiųjų logikos, kur upė ir saulė, ir pavasaris yra visą būtį sukrečiantys įvykiai mums atskleidžia jos dvasią. Šis yra jos poetinės tikrovės lopelis, nuo kurio ji įšoka amžinybėn. Jos akimis žiūrint, žmogus yra Dievo vaikas, į jį keliaująs džiaugsmo ir skausmo sambėga.

Ir tą dieną Sekmadienis
apsigyveno mūsų namuose —
Kaip didelis, baltas ievos medis.

O tavo rankos:
liaunos rankos lapo —
buvo iškeltos aukštai, aukštai
danguje—

Prilaikyti saulės naujumą.

BALTAS IEVOS MEDIS, Danguolės Sadūnaitės eilėraščiai. Išleido Ateities leidykla 1977 m. Kieti viršeliai, 126 psl. Aplanką piešė Nijolė Palubinskienė. Kaina — $5.00.

Sesuo Ona Mikailaitė

KREIVOS ŠYPSENOS

Pirmo Apriliaus proga pateikiame saują anekdotų, kurie kursuoja Sovietų Sąjungoje. Kai kurie yra klasiški — figūruoja tarybinio humoro rinkiniuose (šioj kategorijoj būtų Jerevano radijo klausimų — atsakymų anekdotai). Kiti — gal kiek šviežesni, kuriem suteikėm lietuvišką atspalvį. Tokia padėtis, kurioj yra tik pasirinkimas ar juoktis ar verkti, gal ir gerai, kad juokiamasi.

Jerevanas — miestas Armenijos respublikoje. Visoj Sovietų Sąjungoj žinomi Jerevano radijo juokai. Šie anekdotai paprastai turi klausimo — atsakymo formą.

* * *

Jerevano radijo paskaitininkas aiškina klausytojams skirtumą tarp kapitalizmo ir komunizmo: „Kapitalizmas tai tokia sistema, kurioje viena žmonių grupė laiko prispaudę ir engia likusius. Komunizme yra atvirkščiai".

* * *

Jerevano radijui atsiųstas klausimas: „Ar bus karas?" Mes atsakom: karo nebus, bet kils tokia kova už taiką, kad neliks akmens ant akmens.

* * *

Jerevano radijo klausia: „Ar įmanoma įvesti Sacharon komunizmą?" Aišku, yra įmanoma. Tačiau yra šiokia tokia rizika — už metų pradės trūkti smėlio.

* * *

Jerevano radijo klausytojas atsiuntė klausimą: „Ar galima kaip nors išspręsti žemės ūkio problemą?" Mes klausytojui primenam, kad beviltiškom temom neužsiimam.

* * *

Kolūkis ieško naujo buhalterio. Vadovybė apklausinėja kandidatus. Pirmojo kandidato klausiama: „Kiek du ir du?" Atsako: „Penki". Komisija savo tarpe svarsto: „Žmogus turi vaizduotę, tačiau gal trūksta išsilavinimo". Antrasis kandidatas į klausimą atsako: „Aišku, keturi". Komisija kalbasi: „Žmogus turi žinių, bet labai dogmatiškas". Trečiasis į tą patį klausimą atsako: „O kiek jums reikia?" Darbą, aišku, gavo šis trečiasis.

* * *

Apmokomi būsimi milicininkai. Kandidatui duodamas uždavinys: „Matai tą aikštėje stovintį telefono stulpą: nueik ir surašyk jam protokolą!" Kandidatas grįžta. Protokole: „Stovi. Klauso. Trukdo judėjimui. Palaiko ryšius su užsieniu".

* * *

Gyvuliai nutarė statyti tiltą per Nemuną. Aišku, greitai pritrūko medžiagos. Siunčia vilką į ministeriją, bet tas grįžta nieko nepešęs. Gyvuliai galvoja — vilkas nemandagus, netašytas — čia reikia ko nors, kuris žino, kaip reikia elgtis. Nusiunčia lapę. Ir ši vargšė grįžta tuščiomis rankomis. Tada asilas sako: „Leiskit man pabandyti". Padėtis beviltiška — gyvuliai galvoja: tegu tas durnius ir keliauja — vis tiek nieko neturim prarasti. Dar asilas iš kelionės negrįžo, o jau pradėjo važiuoti sunkvežimiai ir kalnais medžiagą versti. Asilui grįžus, gyvuliai jo klausia: „Kaip čia atsitiko, kad vilkas ir lapė neįstengė medžiagos gauti, o tu ėmei ir gavai?" Asilas atsako: „Nuvažiuoju į ministeriją — o pasižiūriu: čia sėdi mano giminės. Smagiai pasikalbėjom, ir tada jie man sako: puikus tas jūsų planas tiltą per Nemuną statyti, tik kaip jį planuojat daryti — skersai ar išilgai?"

* * *

Skrenda lėktuvu prezidentas Fordas, valstybės sekretorius Kissingeris ir hipis. Lėktuvo motoras pradeda kosėti, ir pilotas nutaria, kad reikės šokti iš lėktuvo. Yra viena bėda: keturi keleiviai, o tik trys parašiutai. Prezidentas Fordas sako: „Aš esu prezidentas, tad turiu išsigelbėti". Užsideda parašiutą ir iššoka. Kissinger sako: „Esu gudriausias pasaulyje žmogus, tad turiu išsigelbėti. Man priklauso antras parašiutas!" Užsideda antrą parašiutą ir iššoka iš lėktuvo. Hipis pilotui sako: „Drauguži, galim atsikvėpt: gudriausias pasaulyje žmogus iššoko, užsidėjęs

mano kuprinę!“

* * *

Žemaitis, užsilipęs ant kopėčių, taiso namo stogą. Žmona išbėgusi šaukia: „Tėvai, lipk žemyn! Radijas sako, kad rusai išskrido į erdves!“ „Ar visi?“ „Ne, tik vienas!“ „Na, tai ko čia džiaugiesi?“

* * *

Kruščiovas ir Gromyko traukiniu grįžta iš konferencijos Berlyne. Kiekvienoj stoty Gromyko pro traukinio langą iškiša ranką. Kruščiovas jį klausia: „Ką tu čia darai?“ Gromyko atsako: „Tikrinu, ar grįžom į Sovietų Sąjungą“. Pagaliau vienoj stoty sako: „Jau namie — ant rankos nebėra laikrodžio“.

* * *

Brežnevas atsikelia saulei tekant ir išeina į priebutį pažiūrėti, kokia diena bus. Saulė jį maloniai sveikina: „Labas rytas, drauge Leonidai Iljičiau, socialistinio darbo herojau, raudonosios žvaigždės ordino kavalieriau, Lenino premijos laureate, Raudonosios Armijos maršale!“ Brežnevas patenkintas grįžta vidun ir sako žmonai: „Nataša, kad tu būtum girdėjus, kaip maloniai mane saulė pasveikino!“ Vidudienį jis vėl išeina ir jį saulė vėl mandagiai pasveikina, tik gal ne tiek šiltai, kaip rytą. Vakarop jam laukan išėjus, saulė visai jį ignoruoja. Neiškentęs Leonidas Iljičius sako: „Klausyk, saule, kodėl tu mane rytą taip šiltai sveikinai, per pietus jau šalčiau, o dabar man nugarą atsukus?“ Saulė jam ir atsako: „Leonidai Iljičiau, pabučiuok man į ...., aš jau užsienyje!“

* * *

Mirė Leninas, ir visa Sovietų Sąjunga jo liūdėjo ir rūpinosi, kad būtų iškilmingai palaidotas. Mirė Stalinas — gruzinai jo liūdėjo ir rūpinosi jo palaidojimu. Mirė Kruščiovas — jo šeima jo liūdėjo ir pasirūpino jo laidotuvėm. Miršta Brežnevas — ir niekas nei liūdi, nei laidotuvėmis rūpinasi. Praeina diena kita, ir darosi nesmagu — lavonas kaip ir pradeda dvokti. Pagaliau žydai sako: „Žiūrėkit, jis vis tiek buvo žmogus, ir reikia jį kaip žmogų palaidoti. Duokit, mes palaidosim!“ Rusai pagalvoja ir sako: „Mes patys jį palaidosim. Paskutinis, kurį jūs palaidojot, po trijų dienų ėmė ir prisikėlė!“

* * *

Paskutinio penkmečio metu daug propagandos eina apie gamybos kokybės pakėlimą. Geriausi produktai ženklinami kokybės ženklu: jis kaip rankas ištiesęs stilizuotas žmogus: „Geriau negalim!“ Apie šį kokybės ženklą sukasi šis anekdotas:

Paryžiuje vyksta prašmatniuose rūmuose tarptautinė prekybos konferencija. Vieną rytą atvykę dalyviai atranda, kad kažkas posėdžių salės kamputyje padaręs kiaulystę — pūpso mėšlo krūvutė. Nežinia kodėl, bet įtarimas krypsta į Sovietų Sąjungos delegaciją. Padėtis darosi visai nemaloni. Sąjungos delegacijos vadas sako: „Leiskit man iš arčiau patikrinti tą objektą“. Grįžęs sako: „Ne mūsų!“ Užsieniečiai stebisi: „Kaip pats gali tai atpažinti?“ Delegacijos vadas: „Lengva: nėra kokybės ženklo!“

* * *

Vilniaus mieste buvusioj Lukiškių aikštėj yra didelė juoda Lenino statula. Apie ją vaikščioja milicininkas, kad praeiviai nesugalvotų savo jausmų ant statulos lieti. Leninas, ištiesęs ranką, pirštu rodo į saugumo rūmus. Apie šiuos rūmus yra pasakojamas toks anekdotas:

* * *

Studentų ateitininkų vasaros stovykloje: stovyklautojai miške.

Dar prieš dienai išauštant, į saugumo rūmų rūsį atvedamas ir į celę įmetamas pilietis. Celėj benakvojąs sako naujai atvykusiam: „Tai už ką Tamstelė čia pakliuvai?“ — „Už tingėjimą“. — „Kaip tai — už tingėjimą?“ „A, vakar vakare su savo bičiuliu maloniai laiką leidom ‚Tauro‘ kavinėj — prie stikliuko ir užkandos laikas visai linksmai bėgo. Pasikeitėm ir keliais gerais anekdotais. Atsisveikinom jau gana vėlai. Patingėjau ir nenuėjau pranešti į saugumą: sakau, tą ryt, rytą padarysiu. Mano bičiulis nepatingėjo...“

* * *

Kalbant apie saugumą. Iš Maskvos ateina šis juokas: „Koks aukščiausias pastatas Maskvoje?“ „Liubanka (kalėjimas), nes nuo jo gali matyti Sibirą“.

* * *

Panašus juokelis iš Varšuvos. Čia po karo iš griuvėsių pastatytas siaubingas aukštas griozdas — Kultūros Namai. „Nuo kokio pastato gražiausiai atrodo Varšuva?“ „Nuo Kultūros Namų — nes iš čia nesimato pačių Kultūros Namų“.

* * *

Po visą Sovietų Sąjungą skraido gruzinai pirkliai. Žiemos metu į turgus atveža lagaminus apelsinų ar gėlių, o brangiai pardavę namo vežasi kitų prekių. Apie juos toks švelnus anekdotas.

Skrenda Aerofloto lėktuvas iš Tiflis į Maskvą. Staiga atsistoja pilietis ir ginklu mosikuodamas piloto reikalauja, kad lėktuvą nukreiptų į Paryžių. Pašoka gruzinas, parverčia ginkluotą pilietį, ir lėktuvas toliau skrenda Maskvon. Nusileidus aerodrome pareigūnai ir reporteriai apspitę gruziną klausia, kodėl jis taip herojiškai pasielgęs. Šis atsako: „Ar jūs pagalvojate, kas būtų atsitikę mano gvazdikams, kol mes būtume nuskridę iki Paryžiaus?“

* * *

Kiek kandesnis anekdotas apie gruzinus.

Mokykloje klasės mokytoja kviečia mokinius, kad jie papasakotų apie savo tėvų darbus. „Mano tėtė veža apelsinus į Maskvą“. „Gerai, geria, — rūpinasi, kad žmonės gautų vitaminų žiemą!“ „Mano tėvelis aprūpina Leningradą rožėmis“. „Puiku, labai kultūringa!“ „Mano tėtė yra inžinierius“. Klasė pradeda kvatoti. „Cit vaikai! Negražu juoktis iš žmogaus nelaimės!“

* * *

2080 metai. Visam pasaulyje taika, tik neramu prie kinų ir suomių sienos.

Šis anekdotas suomių aiškinamas, kad kalbama apie sieną prie Vladivostoko.

* * *

Kruščiovas ne kartą sakė: „Iki 1980 metų mes Ameriką pavysim ir pralenksim!“ Jerevano radijas praneša, kad Amerika rieda bedugnėn. Bet mes ją pavysim ir pralenksim!

Anekdotus skaitė ir užrašė
Tamošius iš Tolminkiemio

Stovyklautojai stato piramidę pievoje.

Veikla

PASAULĖŽIŪRINIAI POKALBIAI
Studentai Chicagoje

Kaip ir pernykščiais veiklos metais, taip ir šiais studentai ateitininkai kartkartėmis susirenka „neoficialiems“ pasaulėžiūriniams pokalbiams su kun. dr. K. Trimaku.

Praėjusį rudenį pirmas toks pokalbis įvyko lapkričio 30 d. Ateitininkų namuose. Buvo susirinkęs visai nemažas būrys, nes, kaip vienas studentas pirmajam Chicagos draugovės susirinkime išsireiškė, jis buvo „pasiilgęs“ gilesnių teologinių temų. Buvo ir kitų, kurie kažko panašaus pageidavo.

Šie pokalbiai yra laisvi, be ypatingos, iš anksto nustatytos programos. Pageidaujama, kad kiekvienas atsineštų kokią ištrauką, savo ar kitų sukurtą eilėraštį, citatą ar pan. Šį kartą dvi studentės buvo atsinešusios paskaityti eilėraščių. Įdomiu sutapimu tie eilėraščiai „sukosi“ apie Tėvynę. Pokalbis nukrypo ten: apie tautiečius, mūsų ryšius su jais, mūsų pagalbą jiems. Viena studentė atkreipė dėmesį į dabar vykstantį Jungtinių Amerikos Valstybių pažeminimą, Iranui laikant 50 amerikiečių, ir apie kylantį amerikietišką patriotizmą. Kilo gyvos diskusijos, kaip suderinti reikalą padėti tautiečiams tėvynėj ir „įsivėlimą“ į gyvenamo krašto reikalus. Vėliau kalba pakrypo į poilsio teologiją (iššaukta vieno studento užsiminimu apie jėzuito tėv. A. Tamošaičio keliones dviračiu), apie pasaulį ir gamtą, kaip Dievą atskleidžiančią „knygą”, apie derinimą pilkos kasdienybės rutinos ir „originalesnių“, nekasdieniškų „prasiveržimų“ ir kt.

Antrasis pokalbis įvyko sausio 25 d. kun. K. Trimako bute. Pirmi atvykę bute rado tik jį ir vieną mėlyną šviečiančią lempą. Jis paprašė kiekvieno atėjusio uždegti spalvotą lemputę arba žvakę. Butas šviesėjo su kiekvienu naujai atvykusiu. Pokalbio šeimininkas paaiškino, kad kiekvienas bendravimas priklauso nuo bendraujančių ir kiekvienas pokalbis — nuo jame dalyvaujančių taip, kaip ir šviesa bei šiluma priklauso nuo kiekvienos žvakės ir lempos. Taip tikrai buvo ir šiame pokalbiniame pabendravime. Kalbos krypo ten, kur kam kas rūpėjo ir kas į tą jo ar jos rūpestį atsiliepė: studijų pasirinkimas, Dievo valios atpažinimas savo gyvenime, sapnai ir jų reikšmė, Dievo kalba įvykiais ir žmonėmis, religinių knygų skaitymas ir kt.

Pokalby dalyvavusieji sakėsi pasisėmę, pasipildę. Netrukus bus rengiamas kitas pokalbis.

Da. Ly.

STUDENTŲ SĄSKRYDIS RYTINIAM PAKRAŠTY

New Yorko Kultūros Židinyje š.m. sausio 19 d. susirinko Rytinio Pakraščio studentai ateitininkai. Šis susirinkimas, skirtas Rytinio Pakraščio draugovių problemų svarstymui, buvo surengtas Studentų Ateitininkų Sąjungos Centro Valdybos ir New Yorko Studentų Ateitininkų draugovės.

Suvažiavimą atidarė Rena Vyšnionytė (Centro Valdybos Iždininkė). Savo atidarymo žodyje Rena, nupasakodama Čikagos, Clevelando ir kitų draugovių veiklą, ryškino būdus, kaip įdomiau ir įvairiau ruošti draugovių susirinkimus ir pagyvinti veiklą. Edis Razma, Centro Valdybos pirmininkas, savo kalboje supažindino susirinkimo dalyvius su pereitų metų CV veikla, neseniai surengtu SAS suvažiavimu Clevelande ir ten įvykusiais Centro Valdybos rinkimais. Vėliau savo kalboje jis stipriai ragino studentus ateitininkus parašyti.bent po vieną straipsnelį ateitininkų savo kūrybos žurnalui „Gaudeamus“. Čia jis pranešė ir parinktas temas 1980-tųjų metų stovykloms ir įvairiems kursams. Pavasario kursams parinkta tema „Nutautėjimas“, vasaros kursams „Krikščioniškumas“, o vasaros stovyklai Edis Razma siūlė svarstyti visą eilę idėjų, kurios jungtųsi į vieną temą. Šias temas jis siūlė skirti po vieną kiekvienai draugovei, kurios stovykloje įsipareigotų atlikti, kurios nors dienos programoj. Ateitininkai kandidatai jau buvo raginami, ir čia juos dar ragino dalyvauti ateitininkų kandidatų kursuose (kuriuos Andrius Kazlauskas — CV vicepirmininkas suruošė) kurie įvyks Lemonte, Ateitininkų namuose.

Baigdamas savo kalbą, Edis Razma stipriai ragino Rytinio Pakraščio studentus ateitininkus žadinti, gyvinti apsnūdusią šios srities ateitininkų veiklą ir kvietė visus giliau susipažinti su ateitininkų veiklos tikslais.

Toliau programoje New Yorko, Philadelphijos ir Ročesterio draugovių atstovai davė savo pranešimus apie šių draugovių veiklą. Iš pranešimų susidarė įspūdis, kad Rytiniame Pakraštyje veikliausia yra Philadelphijos draugovė. Čia buvo pranešta, kad ir Washingtone kuriasi draugovė. Ta proga visi siunčia laimės ir sėkmės linkėjimus Washingtono ateitininkams. Draugovių pranešimuose išryškėjo, kad visos trys draugovės turi beveik tas pačias problemas: trūksta aktyvių narių, trūksta laiko (beveik visi yra surišti su kitomis organizacijomis), nėra pakankamai stiprus ryšus su SAS CV.

Po pranešimų sekė diskusijos. Čia daugiausia laiko buvo praleista, diskutuojant apie studentų ateitininkų prieauglį. Visos studentų ateitininkų draugovės buvo ir yra raginamos kiek galima daugiau užsiiminėti su gimnazijas bebaigiančiais moksleiviais ir jungtis į jaunučių veiklą, tuo pagerinant mūsų Sąjungos prieauglį.

Suvažiavimo antrajai daliai vadovavo kun. Šarauskas, dirbąs Baltuosiuose Rūmuose, Washingtone, kaip „White House Fellow“.

Jo šiai progai parinkta tema buvo „Organizacijos Dinamika“. Paskaitoje kun. Šarauskas apibūdino organizacijos buvimą, veiklą, mirtį bei skirtumus tarp sveikos ir nesveikos organizacijos. Paskaitai pasibaigus, sekė diskusijos, taikant šios paskaitos mintis studentų ateitininkų organizacijai, jos ryšius su kitomis ateitininkų organizacijos šakomis.

Suvažiavimas buvo baigtas ateitininkų himnu, ir iš Clevelando atvykę nariai atsisveikino su naujais ir senais Rytinio Pakraščio draugais.

Rėda Ardytė,
SAS CV Korespondentė

APIE KRISTŲ
Chicagos studentai

Š.m. sausio 13 d. Jaunimo centre, Čiurlionio galerijos patalpose, įvyko Chicagos studentų ateitininkų draugovės susirinkimas.

Pradžioje draugovės nariai dalyvavo Mišiose, kurias atnašavo draugovės dvasios vadas kun. dr. K. Trimakas. Giesmes gitara palydėjo L. Rimkus. Aukojimo procesijoj P. Kisielius, Jr., ir L. Stončiūtė nešė aukas, jų tarpe ir „Ateities“ Jaunimo kongreso numerį, prie kurio ruošimo jie ir kiti draugovės nariai daug prisidėjo.

Savo žodyje dvasios vadas kalbėjo apie Kristų, tuo įvesdamas klausytojų mintis į draugovės susirinkimo temą.

Po Mišių įvyko simpoziumas. Pirmajai daliai vadovavo draugovės pirmininkas L. Rimkus, antrajai — P. Kisielius, Jr. Be jų, simpoziume dalyvavo R. Kubiliūtė ir L. Dudėnaitė. Simpoziumo tema: Priartėjimas prie Kristaus.

Simpoziume buvo naudota SAS programos komisijos (K. Trimako) paruošta medžiaga: ką reiškia Kristus, ką apie jį galvoja žmonės, kokiuos iššūkius jis duoda mums. Simpoziumo dalyviai vietomis skaitė, vietomis komentavo savo mintimis. Jų kalbose buvo paliesta nemaža gilių minčių.

Dalyvis

TRUMPAI

Pirmoji kultūrinė popietė Chicagos Ateitininkų namuose įvyko vasario 3 d. — tai poeto Kazio Bradūno poezijos rečitalis. Poetas paskaitė eilėraščių iš savo naujos knygos, kuri padalinta į dvi dalis: „Dievas liepė man būti“ ir „Užeigoje prie Vilniaus vieškelio“. Gausiai popietėje susirinkusiems besiklausant poezijos, lauke dideliais kąsniais krito sniegas. Kristijono Donelaičio dviejų šimtų metų mirties sukakties proga poetas taip pat paskaitė eilėraščių iš savo knygos „Donelaičio kapas“. Po rečitalio popietės dalyviai vaišinosi kava ir pyragaičiais.

JAUNUČIAI

Chicagos partizano Daumanto jaunučių kuopos susirinkimas įvyko sausio 6 d. Ateitininkų namuose. Kuopos globėjos — Birutė Lieponytė ir Alė Pabedinskaitė.

Cicero vysk. M. Valančiaus kuopos jaunučiai sausio 11 d. susirinko Antano Šato namuose. Čia susirinkusieji siuvo piniginaites, kurios vėliau buvo dovanotos senukams prieglaudoje, juos ten lankant.

MOKSLEIVIAI

Detroito karaliaus Mindaugo kuopos moksleiviai susirinko lapkričio 17 d. Doveinių namuose. Susirinkusieji kalbėjo apie lietuvių kalėdinius papročius, popiežių Joną Paulių II ir jaunimo kongresą. Susirinkimo metu taip pat padarė pranešimą Paulius ir Marius Gražuliai apie Iraną.

Los Angeles Vyt. Mačernio kuopos moksleivių susirinkimas įvyko gruodžio 9 d. adv. Ž. Brinkienės namuose. Susirinkimo metu kalbėjo iš Rochesterio atvykęs rašyt. Jurgis Jankus. Tema — Kalėdos Lietuvoje.

Cicero vysk. M. Valančiaus kuopos moksleiviai ir jaunučiai sausio 12 d. aplankė senukus prieglaudoje, Lemont, IL. Programoje: Kalėdinės giesmės, liaudies dainos ir tautiniai šokiai. Po programos senukai buvo apdovanoti aksominėmis piniginaitėmis, kurios buvo pagamintos pačių narių.

Chicagos priemiesčių A. Stulginskio ateitininkų moksleivių kuopos susirinkimas Ateitininkų namuose, Lemonte. Priekyje (nusisukęs) kuopos pirmininkas E. Vasiliauskas.

Chicagos kun. A. Lipniūno kuopos moksleiviai suruošė savo susirinkimą sausio 20 d. Giedriaus Sodonio namuose.

STUDENTAI

Clevelando studentų draugovės susirinkimas įvyko gruodžio 8 d. Lietuvių namuose. Paulius Alšėnas kalbėjo tema: „Studentai ateitininkai ir visuomeninė veikla".

Los Angeles studentai gruodžio 9 d. suruošė jaunimo Mišias šv. Kazimiero parapijoje. Po mišių draugovės nariai susirinko Polikaičių namuose. Susirinkimo metu Dalilė Polikaitienė kalbėjo apie ateitininkų įsikūrimo pradžią.

Chicagos studentų draugovės susirinkimas įvyko sausio 13 d. Jaunimo centre. Po šv. Mišių sekė simpoziumas. Jo tema: „Priartėjimas prie Kristaus".

Detroito studentai kartu su moksleiviais turėjo susirinkimą. Pašnekesio centrą sudarė pasirinkimas profesijos.

Toronto studentų draugovės valdybą sudaro sekantys asmenys: Giedrė Čepaitytė (pirm.), Rima Gustaitytė (vicepirm.), Rita Rudaitytė (sekr.-koresp.), Antanas Rašymas (ižd.) ir Vida Petkevičiūtė (socialinių reikalų vedėja).

UŽUOJAUTA

Idėjos broliui Edvardui Tarui staiga iškeliavus amžinybėn, „Ateities" redakcija reiškia gilią užuojautą jo tėvams, giminėms bei kitiems artimiesiems.

CV NARIŲ BIOGRAFIJOS

Iš SAS CV aplinkraščio

Rėda Ardytė įstojo į ateitininkus būdama moksleivė ir pirmininkavo Lemonto moksleivių kuopai. Nors gyvendama visados toli nuo lietuvių, ji baigė lituanistinę mokyklą ir Čikagos pedagoginį institutą. Vasaros metu veikia įvairiose jaunimo stovyklose. Dabar ji studijuoja chemiją ir prekybinius mokslus Edinboro State College.

Naujoji Studentų Ateitininkų Sąjungos Centro Valdyba. Iš kairės: Rūta Staniškytė — aplinkraščio redaktorė, Edis Razma — pirmininkas, Danutė Balčiūnaitė — sekretorė, Andrius Kazlauskas — vicepirmininkas, Rena Vyšnionytė — iždininkė. Nuotraukoj trūksta Rėdos Ardytės — korespondentės.

Dana Balčiūnaitė yra ateitininkė nuo pat jaunystės dienų; priklausė Clevelando moksleivių kuopos valdybai. Trejus metus vadovauja Neringos stovyklose. Priklausė Grandinėlės šokių grupei ir Žaibo sporto klubui. Baigė aukštesniąją lituanistinę mokyklą ir šiuo metu studijuoja biologiją Cleveland State University.

Andrius Kazlauskas daug dirba su ateitininkais. Jis priklausė Clevelando moksleivių kuopos ir studentų draugovės valdyboms, veikia moksleivių vasaros stovyklose ir įvairiuose kursuose. Andrius ne tik baigė lituanistikos pedagoginius kursus, bet jau antrus metus moko silpnai lietuviškai kalbančius. Šią vasarą dalyvavo IV PLJ Kongrese kaip atstovas. Cleveland State University studijuoja chemiją.

Edis Razma yra aktyvus ateitininkas nuo pat mažens, priklausė įvairioms moksleivių kuopoms ir studentų draugovių valdyboms. Edis yra daug dirbęs su jaunimu, būdamas jaunučių globėjas dvejus metus ir vadovas daug metų vasaros stovyklose. Yra baigęs aukštesniąją lituanistinę mokyklą ir lankęs Čikagos pedagoginį institutą vienerius metus. Jis yra biologijos mokslo bakalaureatas Northwestern University ir baigė dviejų metų neurobiologijos mokyklos kursą Case Western Reserve University.

Rūtos Staniškytės ateitininkų veikla prasidėjo jaunučiuose. Priklausė moksleivių kuopos valdybai ir padeda Clevelando jaunučių veiklai. Yra veikusi Dainavos ir Neringos stovyklose. Rūta priklausė Grandinėlei ir studijuoja „word processing" Dyke College, Clevelande.

Rena Vyšnionytė irgi įstojo į ateitininkus būdama jaunutė. Kadangi mėgsta jaunimą, ji jau trečius metus globoja jaunučių kuopą Clevelande, o vasaros metu veikia Neringos stovyklose. Priklausė Čiurlionio Ansambliui ir Grandinėlei. Rena baigė aukštesniąją lituanistinę mokyklą ir dabar lanko lituanistikos pedagoginius kursus. Studijuoja prekybinius mokslus Cleveland State University.

Laiškai

Stulginskio kuopos moksleivės ateitininkės domisi „Ateities“ žurnalu (iš kairės): A. Ostrauskaitė, D. Grigaitytė (nusisukusi), V. Venclovaitė ir L. Saulytė.

Linkėjimai „Ateičiai“ 1980 m.

Noriu palinkėti Jums ir visam šauniam *Ateities* žurnalo štabui... gausios Dievo palaimos ateinančiuose naujuose 1980-iuose metuose. Jūs atliekate didelį ir puikų darbą ne tik ateitininkijai, bet ir visai lietuvių tautai.

Jonas Vaitkus

„Ateities“ žurnalas apie Jaunimo kongresą

... gavau *Ateities* (1979 m.) lapkričio—gruodžio numerį. Kiaurai — nuo pradžios iki pabaigos — perskaičiau... Iš širdies sveikinu su taip šauniai suredaguota laida. Neužmiršti ir „savi reikalai“.

Juozas Laučka
Bethesda, MD., JAV

Džiuginantis dalykas, kad mūsų spauda daro pažangą net ir sunkiomis tremties sąlygomis. Tokios mintys ateina galvon, sklaidant 1979 m. lapkričio—gruodžio *Ateities* nr., kuris daugiausia skirtas Lietuvių Jaunimo Kongreso įvykiams pažymėti. Būtų galima pasakyti, kad šiame nr. sutrauktai papasakota visa Kongreso istorija su nutarimais, posėdžiais, susitikimais, kultūrine programa, ekskursijomis, net paskelbtos kalbų santraukos. Tiek Kongreso įvykiai, tiek ir visa organizacijos veikla gausiai pailiustruota geromis nuotraukomis... sklaidant žurnalo puslapius, skaitytojui atsivers plati ir įvairi ateitininkų organizacijos veiklos panorama. Itin krinta akysna ir paties redaktoriaus K. Trimako vedamoji skiltis „Antai...“

... *Ateitis* yra pasidaręs toks organas, kuris duoda toną visai ateitininkų organizacijai ir pagyvina jos ideologiją. Kaip pavyzdį, būtų galima paminėti redaktoriaus pasinešimą skelbti krikščioniško atsinaujinimo sąjūdį.

Nėra jokios abejonės, kad *Ateities* žurnalas tiek savo turiniu, tiek technikiniu apipavidalinimu bus atsistojęs tos rūšies mūsų spaudos priešakyje.

Vyt. Alantas
Dirvoje, sausio 24 d.

Ateitis, 1979 m. lapkričio—gruodžio nr. Rekordinis šio numerio puslapių skaičius — 76! Nuostabiausia, kad pirmieji 48 puslapiai skirti IV pasaulio lietuvių jaunimo kongresui. Iki šiol joks mūsų žurnalas tiek vietos kongresui nedavė...

... Didelis, beveik 8 puslapių, Petro V. Kisieliaus reportažas „Jaunimas prabyla“ nušviečia ir komentuoja visą kongreso eigą,... jis daro analitines išvykas į pirmuosius tris kongresus, ypač į tretįjį. Užtat gal rašinį turėčiau vadinti ne reportažu, o kongreso apžvalga. Jis nepaprastai įdomus ir duoda puikų kongreso vaizdą.

Kas P. V. Kisieliaus rašiny pasigedo detalių, konkretybių, tai riešku čiomis jų pasisems „Idėjų Mozaikoj“... Į keliolika puslapių sudėliota paskaitų būdingesnės ištraukos... „mozaiką“ paruošė *Ateities* atstovė kongrese Loreta Stončiūtė... tai milžiniškas darbas...

... Šį nepaprastą numerį, kaip ant delno atskleidžiantį IV pasaulio lietuvių jaunimo kongresą, turėtų įsigyti ir perskaitę pagarbiai į lentynas pasidėti ne vien kongreso dalyviai, ne vien jaunimas, bet ir visi, kuriems rūpi lietuvybės bei Lietuvos ateitis.

Alfonsas Nakas
Darbininke, sausio 18 d.

Ateitis, 1979 m., Nr. 9—10... Didžiąja visos medžiagos dalimi numeris yra skiriamas IV Pasaulio lietuvių jaunimo kongresui Europoje. Iš tikrųjų tiek vizualine nuotraukų prasme, tiek įvairiausios rašytinės medžiagos prasme tai yra mūsuose pats įdomiausias ir pats plačiausias pastarojo jaunimo kongreso pavaizdavimas laikraštine forma. Todėl čia minimas *Ateities* numeris yra įspūdingai įdomus gyvajam dabarties skaitytojui, lygiai jis bus įdomus ir reikšmingas, kaip dokumentas, kada nors ir išeivijos istorikui ateityje.

Draugo kultūrinis priedas,
Vasario 2 d.

Šio numerio mecenatas

Šio numerio mecenatu yra prelatas Vaclovas Martinkus, iš Providence, Rhode Island, kuris švenčia savo kunigystės jubiliejų. Daug moksleivių ir studentų stovyklų dalyvių jį prisimena kaip „Kunigą Gitarą", kuris išjudindavo stovyklautojus dainai ir juokui. Nuoširdžiai dėkojame prelatui Vaclovui Martinkui už jo didelę paramą „Ateičiai" ir jo sukakties proga linkime ilgiausių metų ir geriausios sėkmės jo ganytojiškam darbe.

Vasaros stovyklos Dainavoje

Jau laikas pradėti ruoštis vasaros stovykloms! „Dainavos" stovyklavietėje pirmieji stovyklaus moksleiviai ateitininkai. Jų stovykla prasidės tuoj pat po tautinių šokių šventės, liepos 7 d. ir tęsis iki liepos 20 d. Jaunučių stovykla prasidės liepos 20 d. ir baigsis rugpiūčio 3 d. Tą pačią dieną pradės stovyklauti sendraugiai, kurie savo stovyklą uždarys rugpiūčio 17 d. Studentų ateitininkų stovykla pramatyta rugpiūčio 24—31 d.

Atsiųsta paminėti

Jurgis Jankus. KOL ESU ČIA. Pasakojimai. Turinyje šešios apysakos: Kol esu čia, Žilalis, Baimės užgultos dienos, Verčiau būtų nesakęs, Skola ir Muškit būgnus. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas, 1979. Viršelis Rūtos Čepaitytės-Rygelienės. Kaina 8 dol.

O. V. Milašius. SEPTYNIOS VIENATVĖS. Vertė Ant. Vaičiulaitis. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas, Chicago, 1979. Viršelis V. O. Virkau. 152 psl. Kaina 4 dol.

Antanas Salys. RAŠTAI. I. Bendrinė kalba. Skyrių pavadinimai: Bendresni straipsniai (kaip „Kalba ir visuomenė", „Gimtoji kalba ir mąstymas" ir kt.), Rašyba, Tartis ir kirčiavimas, Žodžių daryba ir kaityba, Posakiai, Žodyno ir terminologijos straipsniai ir kt. Išleido Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija, Roma, 1979. 572 psl. Kaina nepažymėta.

THE VIOLATIONS of Human Rights in Soviet Occupied Lithuania. A Report For 1978. Redagavo dr. Tomas Remeikis ir inž. Bronius Nainys. Tai jau aštuntoji knyga. Išleido JAV Lietuvių Bendruomenė 1979 m. Leidinio kaina 5 dol. Gaunama rašant: Lithuanian-American Community, Inc. 708 Custis Road, Glenside, Pa. 19038.

EI DRAUGUŽI. Neringos moksleivių ateitininkų 1979 m. vasaros stovyklos laikraštėlis, išleistas po stovyklos („Ateičiai" atsiųstas 1980 m. sausio mėn.). Ypač gyvi demonstracijų ir paskaitų įspūdžiai, anketų atsakymai.

Stasys Maziliauskas. MERKELIS GIEDRAITIS. Žemaičių vyskupas, kunigaikštis, Vilniaus akademijos protektorius, ir jo ypatingieji laikai. Keturių šimtų metų Vilniaus universiteto jubiliejui. Išleido Amberland Publishing Co., 1813 Larchwood Ave., Troy, MI 48084, USA. Spaudė Pranciškonų spaustuvė Brooklyne. 215 psl. Kaina nepažymėta.

Ateities konkursas jaunimui

„Ateities" žurnalo konkursas jaunimui yra tapęs kasmetine tradicija. Žurnalo redakcija skelbia vėl konkursą 1979—1980 metams. Šis, kaip ir ankstyvesnieji, konkursas apima daug sričių: 1. beletristiką (novelę, apsakymą, apysaką ir pan.), 2. poeziją, 3. straipsnį-rašinį, 4. veiklos (stovyklos, kursų, susirinkimo ir kt.) aprašymą, 5. fotografiją, 6. meno fotografiją ir 7. iliustraciją. Redakcija vertins visus 1980 m. rugsėjo 15 d. laikotarpiu „Ateičiai" atsiųstus kūrinius, kurie nebuvo spausdinti periodinėje spaudoje (stovyklų ir kuopų laikraštėliai į periodinę spaudą neįskaitomi). Moksleiviams (iki 19 m. amžiaus jaunimui) ir vyresniam jaunimui (19—30 m. amžiaus) premijos skiriamos atskirai.

Pavieniai asmenys ir organizacijos vienetai yra prašomi įvertinti jaunimo kūrybines pastangas ir tapti premijų mecenatais. Aukos gali būti nurašomos nuo mokesčių (income tax). Premijų įteikimo vakaras ruošiamas spalio 18 d. Jaunimo centre, Chicagoje.

ALp(LKA)1786
1980, Nr.4/5

90.725.254